افغاني اوسنی رسنی

(۱۳۸۰ - ۱۳۸۷)

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

www.sikaraam.com

افغاني

اوسنۍ رسنۍ

(۱۳۸۰-۱۳۸۷ل کلونه)

(د ماسټرۍ دورې تېزس)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

www.sikaraam.com

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	افغاني اوسنۍ رسنۍ
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
کمپوزر:	ضیاءالرحمن ضیاء

نیولیک

سرلیک	مخ
ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې	۱
افغاني اوسنۍ رسنۍ او یوه لنډه یادونه	۳
د اوسنیو رسنیو ارزونه	۷
سریزه:	۱۰

لومړی څپرکی

د اوسنیو رسنیو دټوکېدو عوامل

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل	۱۴
۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل	۱۹
۳- سیاسي عوامل	۲۳
۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا	۲۸
۵- د رسنیو قانون	۳۲

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

۱- چاپي رسنۍ	۴۰
۲– اورېدنۍ رسنۍ	۱۰۸
۳ – لیدنۍ رسنۍ	۱۱۸
۴- کتنۍ رسنۍ	۱۳۰

www.sikaraam.com

دریيم څپرکی

له چنگیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

۱- دولتي رسنۍ ۱۴۹

۲- تنظیمي یا ګوندي رسنۍ ۱۵۰

۳- ازادې رسنۍ ۱۵۱

۴- انجیویزې رسنۍ ۱۵۳

۵- د ازادو رسنیو په نوم نا ازادې رسنۍ ۱۵۴

۶- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ ۱۵۶

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

۱- ملتپالنه ۱۶۰

۲- سمون او ولسواکي ۱۶۲

۳- پردیپالنه ۱۷۰

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز

۱- د ولس پر ذهن ۱۷۸

۲- پر دولتي چارواکو ۱۸۲

www.sikaraam.com

شپږم څپرکی

اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

۱- چاپي رسنۍ او ادبیات	۱۸۸
۲- اورېدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۰
۳- لیدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۳
۴-کتنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۶

اووم څپرکی

د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره

څو وړاندیزونه

۱- د رسنیز قانون تطبیق	۲۰۱
۲- د رسنیو د مالي سرچینو سپیناوی	۲۰۲
۳- د سترو ارزښتونو پالنه	۲۰۳

***

وروستۍ یادونه	۲۰۶
اخځونه	۲۰۹

www.sikaraam.com

ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې

د څومره والي له پلوه څو تېر (۷-۸) کلونه د افغـاني رسنيو لپاره طلايي کلونه دي. ما د همدې کلونو په بهير کې د هېواد رسنيز بهير له نږدې څارلی او پـه خپلـه مې هم د رسنيو د يـو غـړي او همکـار پـه توګـه کـار کـړی دی. کلـه چې د ماسـترۍ دورې په پای کې د تېزس ليکلو موضوع مطرحه شوه، نو مـا د همدې رسنيز بهير د څېړنې موضوع ځکه غـوره وګڼلـه، چې زيات اهميت يې درلود. په دې څېړنه کې به درانه لوسـتونکي د لـومړي لاس داسې مـواد ولـولي، چې د لـومړي ځل لپـاره خپاره شوي دي. کله چې ما دا اثـر تـر نسبي بشـپړاوي پـورې ورسـوه او يـو شـمېر ليکوالـو او فرهنګيـانو تـه مې د ليـدلو لپاره ورکړ، نو اکثرو خوښ کړ او د عاجل چاپ غوښتنه يې هـم وکـړه. مـا د موضـوع د اهميـت او زمـا د ګرانـو قـدرمنو ليکوالو د غوښتنې له مخې دا اثـر چاپ تـه ورکـړ، پـر دې هم پوهېږم، چې زما له ډېرو هڅو سره سره بيـا هـم پـه دې اثـر کې ګڼې نيمګړتياوې او تېروتنې شته، خو تـر هغـه پـورې چې يـو

www.sikaraam.com

اثر چاپ نه شي، لوستونکي او خپله ليکوال يې بيا ونه ګوري، ټولې نيمګړتياوې يې نه څرګندېږي.

نو زه يې اوس په همدې نيت لومړي چاپ ته لېږم، چې نيمګړتياوې يې لا ښې څرګندې شي، له درنو لوستونکو هيله من يم، چې تر چاپ وروسته يې نميګړتياوې راپه ګوته کړي، خپل نور معلومات او وړانديزونه يوځای ماته راولېږي، چې تر دويم چاپ دمخه له هغو څخه ددې اثر په بډاينه کې ګټه واخلم.

په مينه او درناوي

په هېواد کې د يو ګټور ملي رسنيز بهير

د غوړېدو په هيله

پوهندوی محمد اسمعيل يون

ارګ- د جمهوري رياست ودانۍ

کابل- افغانستان

د ۱۳۷۸ل کال د کب ۲۵مه نېټه

www.sikaraam.com

افغاني اوسنۍ رسنۍ او يوه لنډه يادونه

څه موده پخوا د هند په يوه لرې پرته سيمه کې يوه تن غوښتل، يوه غير دولتي موسسه، له کليوالو سره د مرستې په مقصد پرانيزي. ددغه ټولنيز کار لپاره يې هغه څه او شرايط چې اړين وو، هم پوره او برابر کړل، يوه سلاکار دده د دغو هڅو ټول اړخونه مثبت وارزول، خو يوه خبره يې دا هم ورته وکړه، چې که په دغه کار کې له صداقت څخه کار وانخلې، نو ټولې هڅې به دې له خاورو سره برابرې شي، په دې چې نن سبا په هند او نړۍ کې د ډله ييزو رسنيو بهير دومره پياوړی شوی، چې يو ووړ خيانت هم ترې پټېدلای نه شي...

د سړي چې دغه ټکي ته پام شو او خپل درغل نيت ته يې وکتل، نو په ډاګه يې اعتراف وکړ، چې دی د دغه ازاد بهير د ځواب ويلو نه دی، ځکه يې د هغه کار لارښوونه يوې مېرمنې ته پرېښوده.

خبره داده، چې په اوسنۍ نړۍ کې رسنۍ او مطبوعات د هرې ټولنې په جوړښت کې د رګونو ځای او دنده لري، داسې

www.sikaraam.com

چې هغې ټولنې ته وده ورکوي او د پرمختګ پر لوري يې لار پرانيزي. د انګرېزانو په اړه، چې يو وخت يې د نړۍ لاربښوونه کوله اوس دا خبره ويل کېږي، چې که په اوسني عصر کې همدغه رسنيزه وړتيا ترې لرې کړې، نو د ځان د لوړتيا ښودنې لپاره به په نړيواله کچه بل هېڅ لامل له ځان سره ونه لري.

رسنۍ که له يوې خوا په نړۍ کې د ډيموکراسۍ او ازادۍ له بهير سره جوړه روانې دي، نو له بلې خوا يې روزنيزه دنده هم په ځانګړې توګه دومره د يادونې وړ ده، چې د ټولنيز سمون او هڅون ستنې، چې د اوسنۍ پرمختللې ټکنالوژۍ پر بنسټونو باندې ولاړې دي، پياوړې کړې دي.

يون صيب په (افغاني اوسنۍ رسنۍ) اثر کې، چې ټول اووه څپرکي لري، په افغانستان کې د مطبوعاتو د بهير پر ودې، سالميت، ارزښت، اهميت، اغېز او نورو وړتياوو باندې ژوره رڼا اچولې او هغه يې په هر اړخيزه توګه څېړلي او معرفي کړي دي. په سريزه کې يې، په اويايمو کلونو کې د افغاني رسنيو بهير ته کتنه کړې، په لومړي څپرکي کې يې د اوسنيو رسنيو د رامنځته کېدو عوامل، په دويم څپرکي کې يې د هغو ډولونه، په دريېم څپرکي کې يې د رسنيو تمويلي سرچينې، په څلورم څپرکي کې يې د رسنيو فکري تمايل، په

www.sikaraam.com

پنځم څپرکي کې يې پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز، په شپږم څپرکي کې يې رسنۍ او ادبيات په مستنده او علمي توګه څېړلي او په اووم څپرکي کې يې د رسنيو د پرمختګ او اغېز لپاره خپل وړانديزونه وړاندې کړي دي.

ددغه اثر يوه جالبه او د پاملرنې وړ برخه د هغه شپږم څپرکی دی، چې د هغه په ترڅ کې د ژورناليزم او ادب دواړو پر اړيکو، پولو او دندو باندې هم غږېدلی دی. هغه موضوع چې نن سبا په نړۍ کې ددغو دواړو علومو په اړه لا هم د پوښتنې وړ موضوع ده، په دې مانا چې يو ژورنالستيک اثر څومره ادبي دی او يا دا چې څومره بايد ادبي وي. په همدې شان يو ادبي اثر بايد څومره ادبي وي او څومره بايد ژورنالستيک وي يا نه وي؟ زموږ په ادبي څېړنو کې ډېر ځله ادبپوهانو د معاصر افغاني ادبتاريخ پيل او معاصر افغاني ژورناليزم تاريخ سره ګډ کړي دي، لکه چې وايي: ((زموږ معاصر ادبيات د سراج الاخبار له خپرېدو سره سم راپيل کېږي...)) په داسې حال کې چې د سراج الاخبار برخليک تر ادب زيات له افغاني ژورناليزم سره تړاو لري.

په هر ډول، موضوع په هر اړخيزه توګه نوې او ليکنۍ تګلاره (ميتود) يې هم علمي او د نويو څېړنو پر وړتياوو برابره ده. سربېره پر دې چې دا اثر په پښتو ژبه ليکل شوی،

www.sikaraam.com

نو په دې کې شک نه شته، چې دا په خپله په پښتو کې يو بل علمي زيار او زياتونه ده، چې بايد په درناوي سره يې يادونه وشي، ځکه نو زه د ګران يون صيب د دغې بريالۍ هڅې ستاينه کوم او له لوی خدای(ج) څخه يې د پښتو او پښتنو د علمي خدمت په لاره کې د لا روښانه او بريمونو هڅو او يونونو هيله من يم.

په درناوي

پوهنوال دوکتور عبدالخالق رشيد

نوی ډيلی- هندوستان

۱۳۸۷ل کال، د کب (۲۰)مه نېټه

www.sikaraam.com

د لاربنود استاد نظر:

د اوسنیو رسنیو ارزونه
یوه کتوره هڅه

د طالبانو رژیم تر له منځه تګ وروسته په افغانستان کې رسنۍ په یو ناڅاپي ډول راوټوکېدې، ددې کار یو علت دا و، چې په نوي رژیم کې رسنیو ته ډېره ازادي ورکړل شوه، د رسنیو قانون جوړ شو، مالي امکانات هم زیات شول او تخنیکي وسایل هم ډېر شول. د رسنیو ډېرښت نه یوازې ددې سبب شو، چې خلک او چارواکي خپل نظرونه او پیغامونه یو بل ته ورسوي، بلکې رسنیو د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلې خواوې هم تر خپل پوښښ لاندې راوستې او د ژوند ډېرې برخې، بریاوې او ناخوالې یې منعکس کړې.

ادبیات چې له رسنیو سره ډېر نږدې اړیکي لري او په واقعیت کې د ادبیاتو د ودې، خپراوي او پرمختګ درونند بار د همدې رسنیو پر اوږو پروت دی، نو رسنیو د ټولنې د ژوندانه دې مهم ډګر او اړتیا ته هم ډېر پام راواړوه. ټولو رسنیو په خپلو خپرونو کې ادبیاتو ته ځانګړی ځای او وخت ورکړ، دا کار ددې سبب شو، چې زموږ ادبیات هم ورسره ځلا ومومي او وده وکړي. د رسنیو د ودې چټک بهیر ددې ایجاب کاوه، چې دا مهم پرمختیایي بهیر باید له هر اړخیز پلوه وڅېړل شي او وارزول شي، له ادبیاتو سره یې اړیکي او د ادبیاتو په وده کې د هغو نقش هم وڅېړل شي. له

www.sikaraam.com

نېکه مرغه د هېواد تکړه او ځیرمن لیکوال او د کابل پوهنتون د ژبــو او ادبیــاتو پــوهنځي د پښــتو څــانګې اســتاد پوهنـدوی محمد اسمعیل یون، لکه د نورو مهمو علمي او ادبي مسایلو پـه شان دې مسئلې ته هم په دقیق ډول متوجه شو. د ماسترۍ دورې په پای کې یې د خپل تېزس لپاره همدا موضوع وټاکله. د موضوع د ټاکنې پر مهال یې له ما سره مشوره وکړه، ما هم دا موضوع خوښـه کـړه او د کابـل پوهنتـون د ماسـترۍ دورې ژوري هئیـت (علمي جرګې) هم دا موضوع تائید کړه. پوهندوی محمد اسمعیل یون د نږدې یو کال په بهیر کې خپل دا تېزس بشپړ کړ او ماته یې د بیا کتنې لپاره راکړ، ما چې دا اثر وکوت، نو د یـون صیب زیـار او زحمت، هڅه او دقت راته په کې لـه ورایـه ځرګند شول. دا راتـه هـم پـه ډاګـه شـوه، چـې ددې ډول لـومړي لاس مـوادو راټولـول دا مهـال لـه پوهندوی یون پرتـه د هر چا لپـاره ممکـن نـه وو. یـون د دولتي مقام او د څېړنې د امکاناتو له مخې هم په داسې حالت کې دی، چې ددې ډول درانه تحقیق بار اوچتولای او هغـه ډول اسناد ترلاسه کولای شي، چې هر چاته یې دا مهال ترلاسـه کـول اسانه نـه دي. یـون خپـل دا اثـر پـه اوو څپرکـو کـې اوډلـی دی. پـه لـومړي څپرکي کې یې د اوسنیو رسنیو د ټوکېدو عوامل، پـه دویم کـې د رسنیو ډولونـه، پـه درېیم کې لـه پـانګیز پلوه د رسنیو وېش، پـه څلورم کـې د افغانسـتان د اوسنیو رسنیو فکري لوری، پـه پـنځم کـې پـر افغـاني ټولنـه د رسـنیو اغېـز، پـه شـپږم څپرکـي کـې یـې اوسنۍ رسنۍ او ادبیات پـه هـر اړخیـز ډول څېړلي دي. د اثـر پـه وروستي یا اووم څپرکي کې یې د افغـاني رسنیو د ښـه پرمختـګ او اغېز لپاره خپل ګټور وړاندیزونه او نظریات وړاندې کړي، چې

www.sikaraam.com

که چېرې عملي شي، نو د رسنیو اعتبار، شفافیت او پرمختګ ته ډېره ګټه رسولای شي.

په مجموعي ډول دا اثر په تېرو څو کلونو کې د افغاني رسنیو یو ښه جاج خلکو ته وړاندې کوي. دا اثر د رسنیو د څرنګوالي د تشریح ترڅنګ د اوسنیو رسنیو د کمیت پېژندنې لپاره د یو ښه ډیټابیس حیثیت هم لري. ددې اثر بله ښېګڼه دا ده، چې یون د ادبیاتو او رسنیو اړیکي هم په ښه ډول تشریح کړې دي.

زه په داسې حال کې چې د یون دا ګټور اثر د ده د ماسټرۍ دورې لپاره پوره او کره ګڼم، له اړوندو مقامونو څخه هیله کوم، چې نه یوازې دده دا اثر د ماسټرۍ دورې لپاره یو پوره اثر وګڼي، بلکې د ټول هېواد په کچه یې په ښو څېړنیزو، تحلیلي او ګټورو اثارو کې محاسبه کړي. ددې ترڅنګ خپله له ښاغلي پوهندوی محمد اسمعیل یون څخه هیله کوم، چې د خپلو نورو اثارو په شان دا اثر هم ژر تر ژره د چاپ په ګاڼه سمبال کړي، چې ګټه یې عامه او ټولو افغانانو ته ورسېږي.

په پای کې یون ته د لوی خدای(ج) له دربار څخه د لازیاتو بریالیتوبونو هیله کوم، ددې ترڅنګ له یون څخه غوښتنه کوم، چې وخت پر وخت نور دا ډول ګټور او څېړنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کړي.

په درنښت

پوهنوال محمد صابر خویشکی

د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو

پوهنځي د پښتو څانګې استاد

www.sikaraam.com

سریزه

رسنۍ د یوه هېواد او ټولنې په ذهني وده او فکري تګلوري کې اساسي رول لري. په همدې خاطر په دوديزه اصطلاح، رسنۍ یا میډیا د یوه دولت څلورم قوت یا ستن ګڼل کېږي، خو د اوسنیو تخنیکي امکاناتو او د نړۍ د بېلابېلو ملتونو د زده کړې د کچې د اوچتیا له مخې رسنۍ، په یوه دولت کې تر خپل څلورم دریځ یا موقف څخه نورې هم د مخه شوي او ان اغېزې یې تر دې حده زیاتې شوي، چې د دولت د نورو درېواړو څواکونو (اجرائیه، مقننه او قضایه) دثبات او تزلزل سبب هم ګرځي. په وروسته پاتې او نا لوستو ټولنو کې رسنۍ هغومره رول نه لري، لکه په پرمختللو او لوستو ټولنو کې یې چې لري. پر هغو ټولنو، چې اختناقي رژیمونه واکمن وي، هلته پر رسنیو هم د سانسور خپسه ناسته وي، رسنۍ یوازې ناسیاسي تګلوری لري او له واکمن فکري جریان سره سم حرکت کوي، خو کله چې اختناق ختم شي، د ژوند د نورو ډګرونو په شان رسنۍ هم په کې وغوړېږي او د وخت په تېرېدو سره د ژوندانه د بېلابېلو ډګرونو د اړتیاوو د خړوب جوګه شي. افغانستان

www.sikaraam.com

چې یو وروسته پاتې ساتل شوی او جګړې ځپلی هېواد ګڼل کېږي او بېلابېلو کينو او ښې افراطي نظامونو ښه کړولی دی، تر يوه ځېونکي ګډوډيز اختناق وروسته دا دی نيم ازاد يا نيم اختناقي حالت ته راوتی دی. له رسنيز پلوه ورته نيم اختناقي حالت ځکه وايو، چې اوس لا هم ځينې مړه او ژوندي جنګسالاران له انتقاده معاف دي او د نيوکو تېره توره يې يوازې هغو ډلو ټپلو يا لوريو ته اړم ده، چې يا پوره مات شوي او يا هم نيم مات دي، يانې د محکوميت په حالت کې دي، خو دې سره سره بيا هم د طالبانو تر افراطي واکمنۍ وروسته، په يو ناڅاپي ډول د دومره رسنيو راټوکېدل، د جګړې ځپلو او مخ پر ودې هېوادونو په تاريخ کې يوه بېساري رسنيزه پېښه ده، چې هر اړخيزې څېړنې ته اړتيا لري. له هغې ورځې چې د طالبانو نظام ړنګ شوی، ان تر هغه دمخه او تر دې دمه زه د افغانستان د چاپي، ليدنيو او اورېدنيو رسنيو د يوه غړي، ملګري، همکار، لېوال او مينه وال په توګه پاتې شوی يم. د (هيلې)، (شمشاد) او (کابل پوهنتون) مجلو د چلوونکي ، د (قلموال جريدې) د موسس او کتونکي په توګه مې کار کړی. د ګڼو نورو چاپي رسنيو د چاپ لپاره مې له فکري او مالي پلوه هلې ځلې کړي او په لسګونو نورو چاپي خپرونو ته مې خپلې او د نورو ليکوالو

لیکنې ورلېږلي دي. له ګڼو راډیوګانو او ټلویزیونونو سره مې په لسګونو مرکې کړي او په ګردیو مېزونو کې مې ونډه اخیستې ده. په دې ډول د افغانستان د رسنیو کمیت او کیفیت راته د دې تېرو څو کلونو په اوږدو کې ښه څرګند شوی دی. په داسې یو حالت کې، چې یو څوک خپله د یوې مسئلې په داخل کې واقع وي، د هغې مسئلې څېړنه او شننه ورته تر هغه چا زیاته اسانه او دقیقه وي، چې مسئلې ته له بهر څخه ګوري، نو په همدې خاطر ما د ماسترۍ دورې د تېزس لپاره همدا موضوع «افغاني او سنۍ رسنۍ» غوره کړه، لارښود استاد او د کابل پوهنتون استاد ښاغلي پوهاند محمد صابر خویشکي هم دا موضوع غوره وبلله او د ماسترۍ دورې ژوري هئیت یا کمیسیون هم تائید کړه. افغاني اوسنۍ رسنۍ ما په اوو څپرکو کې تر بېلابېلو عنوانونو لاندې څېړلې دي. څرنګه چې زموږ اوسنۍ رسنۍ لا اوس هم د نورې چټکې ودې په حال کې دي؛ هره ورځ یې په کمیت، فکري ارتقا او رنګارنګۍ کې بدلون راځي او تر اوسه یې لا د نوي ژوند لسیزه پوره کړې نه ده، نو په دې خاطر تر دې لیکنې وروسته پر راتلونکي مهال د نورو چاپېدونکو او خپرېدونکو نویو او چټکو رسنیو په اړه څه نه شي ویل کېدی، خو وړاندوینه یې کېدی شي، دلته یوازې

www.sikaraam.com

پر هغو رسنیو بحث او څېړنه کېږي، چې د طالبانو د نظام ترسقوط وروسته سم له لاسه پیل شوي او ددې اثر تر لیکلو پورې خپرېږي.

که زه په دې اثر کې خپلو قدرمنو لوستونکو ته د خپل هېواد د رسنیو یو روښانه تصویر وړاندې کړم، نو دا به زما لپاره د بري زېری وي. د لارښود استاد ښاغلي پوهنوال محمد صابر خویشکي لارښوونې د قدردانۍ او مننې وړ بولم، کور ودانی ورته وایم، دغه راز له خپلو نورو لیکوالو ملګرو څخه، چې ما سره یې د ماسترۍ دورې د تېزس د بشپړاوي په برخه کې مرسته کړې، یوه نړۍ مننه کوم. د ټولو دې کور ودان وي.

په درنښت

پوهندوی محمد اسمعیل یون

www.sikaraam.com

د اوسنيو رسنيو د راټوکېدو عوامل

څرګنده خبره ده يو شی؛ يو سياسي، علمي، خپرنيز جريان، چې په طبيعي او يا هم په يو ناڅاپي ډول را ټوکېږي، خپل طبيعي، تصنعي، کورني او بهرني عوامل لري. په افغانستان کې زموږ د اوسنيو رسنيو راټوکېدنه هم له پورتنيو عواملو خالي نه ده. که بېلابېل او ان مختلف لاملونه نه واى، نو د رسنيو اوسنی سېلاب به په دومره چټکۍ سره روان نه واى، ددې سېلاب تر شا چې زور نه وي په دومره چټکۍ حرکت نه شي کولاى. موږ غواړو دلته زموږ د اوسنيو رسنيو د يو ناڅاپي را زرغونېدو او پراختيا همدغه عوامل يو په بل پسې وڅېړو.

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل:

مخکې تر دې چې د اختناق پر ختمېدلو بحث وکړو، لازمه ده چې په خپله پر اختناق خبرې وشي. اختناق او فشار، څومره؟ څه وخت؟ څه ډول او پر چا باندې؟

www.sikaraam.com

په افغانستان کې اختناق، د سیاسي رژیمونو په بڼې، فکري تګلوري، د حکومت د حاکمیت په ساحې او قوت پورې اړه پیدا کوي. د طالبانو نظام چې د **۱۳۷۵**ل کال د تلې یا میزان پر **۲/۵** نېټه پر کابل واکمن شو، له همغه پیله بیا له یوه اختناق او سیاسي قتله پیل شو.

که څه هم د طالبانو اختناقي رژیم تر هغه وړاندې ګډوډېز نظام څخه ډېر ښه و، خو فکري سانسور او نور ډول ډول بندیزونه په کې تر دې حده زیات وو، چې قطعاً په کې چاته د ازاد تنفس مجال نه پیدا کېده، همدې حالت خلک له روحي او فکري پلوه دومره ستړي کړل، چې په عوامو کې د طالبانو نظام ته د «رنځ او عذاب» نظام اصطلاح دود شوه. د طالبانو په نظام کې پر موسیقۍ او دښځو پر تعلیم سخت بندیز ولګېد، ږیره پرېښودل اجباري شول او د دوی په خپل تعبیر سخت شرعي قوانین نافذ شول. رسنۍ چې هغه وخت یوازې په چاپي رسنیو کې رالنډېدې، له سختو ستونزو سره مخ وې. پر تصویري او لیدنیو رسنیو چورلټ بندیز و، څو اوربدنۍ او څو چاپي رسنۍ وې، چې د دولت په انحصار کې وې؛ «د شریعت غږ» په نامه څو راډیویي سټېشنونو او څو چاپي خپرونو فعالیت درلود. پر ژوندي (زیروح) تصویر، هر چېرته او هر ځای کې سخت بندیز و او هېڅ چاپي خپرونې حق نه درلود، چې زیروح تصویر چاپ کړي. یوازې د قبالې، تذکرې، پاسپورټ او ځینو نورو املاکي اسنادو لپاره عکس کارونې جواز درلود او بس.

www.sikaraam.com

د ټول هېواد په کچه يوه نا دولتي رسنۍ فعاله نه وه او نه ورته د فعاليت اجازه وه. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال يوازې دوه ډوله رسنۍ؛ اورېدنۍ او چاپي رسنۍ فعالې وې، چې پر هغو هم ډول ډول بنديزونه لګېدلي وو او د هېواد د خلکو اړتياوې يې نه شوې پوره کولای. په راډيويي رسنيو کې دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شريعت غږ مرکزي راډيو، کابل راډيو، ننګرهار راډيو، کونړ راډيو، غزني راډيو، ګرديز راډيو، خوست راډيو، کندهار راډيو، تخار راډيو، پروان راډيو، بغلان راډيو، کندز راډيو، هرات راډيو، بلخ راډيو او ځينې نورې.

په راډيويي رسنيو کې پر موسيقۍ ټينګ بنديز و او مجموعي نشرات يې هم ډېر زيات نه وو.

په چاپي رسنيو کې د ټول هېواد په کچه دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شريعت اخبار	پکتيا
ننګرهار اخبار	ننګرهار
ننګرهار مجله	ننګرهار
اتفاق اسلام اخبار	هرات
طلوع افغان اخبار	کندهار
کندهار اخبار	کندهار
بلخ اخبار	بلخ
سنايي اخبار	غزني
قلم اخبار	کابل

www.sikaraam.com

خوست مجله	خوست
خلافت مجله	کابل
فرهنګ مجله	کابل
کتاب مجله	کابل
طالبان اردو مجله	کابل
الامارات مجله	کابل

او ځینې نورې.

په چاپي رسنیو کې بیا د نورو فکري بندیزونو ترڅنګ د ژوندیو تصویرونو پر خپراوي سخت بندیز و. لنډه دا چې نه راډیویي رسنۍ او نه هم چاپي رسنۍ د کیفیت او صحافت له مخې د رسنیو پر معیارونو برابرې وې.

پر دې مهال ازادو رسنیو ته د چاپ اجازه نه وه او نه د رسنیو کوم قانون موجود و، کوم شی، چې پر دې مهال زیات و، هغه د هېواد بېلابېلو ولایتونو کې د بېلابېلو مناسبتونو په ویاړ، د ادبي غونډو او مشاعرو جوړول وو، په کابل، کندهار، ننګرهار، خوست او نورو سیمو کې ګڼې مشاعرې جوړېدلې، چې شاعرانو به په کې په ډکلمي او ترنم کې خپل شعرونه اورول. څرنګه چې هغه وخت پر لیدنیو رسنیو او موسیقي چورلټ بندیز و، نو یو نیم کس به چې په ترنم کې خپل او یا هم د کوم بل چا شعر یا نظم وایه، د خلکو د موسیقۍ ذوق به یې تر یوه بریده خړوباوه؛ بندیز تر دې حده سخت و، چې په تش ترنم هم د خلکو د موسیقۍ تنده ماتېدله. ځینو طالبانو او ازادو شاعرانو به په پټه د مشهورو

www.sikaraam.com

سندرغاړو کېسـتونه اوربدل، لـه هغـو څخـه بـه يې کمپوزونـه زده کول او بيا به يې خپل شعر په هماغه سُر او تال کې اچوه. دغسـې يـو سـخت او تنـګ حالـت کې خلـک طبعـاً د يـوې نسـبي ازادۍ ارمان کوي او که چېرې بشپړه ازادي ورتـه ميسـره شي، نـو دا خـو ورته بېخي د يو نعمت غوندې ښکاري.

د سـپټمبر د ۱۱مـې نېټـې تـر پېښـې وروسـته، د طالـب نظـام د ړنګېدو باور پوخ شو، د يو دوو مياشتو په بهير کې د امريکـايي ځواکونو له خوا د طالبانو نظام نسکور شو او پخوانۍ ملېشـې او جنګسالاران يې پر ځای کېنول شول.

د طالـب نظـام سـقوط داسـې و، چې يـو څـوک لـه خوټېـدونکي ديګي يا کټوې څخه برغولی پورته کړي، يو دم له کټوې ټول بخار پورته شو، د طالبانو نظام لـه سقوط سره سم پـه مليونونـو جبري رېبرې کلې شوې، پر همغـو لومړيـو ورځـو ځينـو خلکـو پـه کابـل او نورو سيمو کې د خپلو کورونو له پاسه ډېش انټنونـه نصب کـړل، د موسيقۍ دوکانونه او ويډيو ګيمونـه ژر ژر پرانيسـتل شـول، پـه راډيو کې د ښځينه ويندويانو غږ اوچت شو او ټلويزيـون بېرتـه فعال شو. د ازادۍ دا سرعت دومره چټک و، چې پخواني افـراط خپـل ځـای يـو بـل تفريط تـه پرېښـود، ناکنټرولـه او بې سـروبوله رسنۍ راوټوکېدې او داسې ښـکارېدله، چې زمـوږ ټولنـه افـراط ته په تفريط ځواب ورکوي او يـا هـم يـو افـراط د بـل افـراط ځـای نيسي.

www.sikaraam.com

څومره چې د طالبانو د واکمنۍ پر مهال پر رسنیو فشار زیات و، دومره دا مهال د رسنیو د مهار رسۍ وشلېدله، خو دا مهال هم رسنۍ لکه څنګه چې باید په رښتینې توګه ازادې وای، ازادې نه وې او نه دي، د واکمن جګړه مار ګروپ پر جنګسالارانو انتقاد د ژورنالیست له مرګ او یرغملتیا سره معادل دي؛ رسنۍ که له یوه اختناقه خلاصې شوي، نو د یوې بلې مافیا په منګولو کې راګیر شوې دي.

۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل:

د طالبانو تر سقوط وروسته سملاسي افغانستان ته د نړۍ د ګڼو هېوادونو مرستې راماتې شوې. سره له دې چې دا مرستې په موثر او عادلانه ډول ونه کارول شوې، خو بیا هم د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلو برخو ته یې نوی ځواک او تحرک ورکړل. رسنیز ډګر ته هم له بېلابېلو لارو دا مرستې را ورسېدې؛ د دولتي خپرونو د تقویې لپاره مرستې وشوې او له ازادو رسنیو سره هم کومکونه وشول. له دولتي رسنیو سره د مرستو په باب یو بهرني ((ریکارډوګراسي)) د رویټرز پرېس سروېس په استازۍ په کابل کې په یوه علمي ورکشاپ کې وویل: ((له ځینو دوه اړخیزو مرستندویانو پرته، چې په خپلو کې څه نا څه همغږي لري، نور په افغانستان کې د مرستندویانو د مرستو په منځ کې هېڅ همغږي نه شته، مرستندویانو د ۲۰۰۲ او ۲۰۰۴م کلونو ترمنځ موده کې رسنیو په ځانګړې توګه د حکومت تر واک لاندې باختر خبري اژانس او د افغانستان راډیو ټلویزیون ته خواوشا (۲۰) ملیونه

www.sikaraam.com

امریکایي ډالر ورکړي دي.»[1] دغه راز د ولایتي رسنیو د ژورنالیستانو د روزنې لپاره د هېواد په داخل کې لنډ مهالي او اوږد مهالي کورسونه جوړ شول، په سلګونو ژورنالیستان وروزل شول، د جرمني هېواد په مرسته نه یوازې د راډیو ټلویزیون ودانیزې برخې ورغول شوې، بلکې ددې هېواد په مرسته ګڼ شمېر افغان ژورنالیستان هم وروزل شول، جاپان هېواد هم، له ملي راډیو ټلویزیون او د دولت له ځینو رسنیزو ادارو سره مالي مرسته وکړه.

د ازادو رسنیو د پیاوړتیا لپاره هم د «ائینه» په نامه یوه ځانګړې نادولتي اداره جوړه شوه، چې له یو شمېر ازادو رسنیو سره یې مرسته کوله، په ټولیز ډول دغو لاندې نادولتي موسسو د ازادو رسنیو مالي ملاتړ کړی دی:

۱- ائینه رسنیز او کلتوري مرکز
۲-سهار نېکمرغه افغانستان راډیو
۳- انټرنیوز موسسه
۴- د جګړې او سولې د راپور لیکنې انسټیټیوټ
۵- د رسنیو، پالیسۍ او مدني ټولنې انسټیټیوټ
۶- د افغانستان د ازادو رسنیو بنسټ
۷- طنین نیټورک[1]

---

(۱) رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.
[1]Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴

www.sikaraam.com

په دې نادولتي موسسو کې ائينې موسسې دغو لاندې چاپي رسنيو سره مالي مرسته کړې ده:

۱- کابل؛ اوونيزه، ۲-ملالۍ؛ مجله، ۳-سيرت؛ ښځينه اوونيزه، ۴-پرواز؛ د ماشومانو درې مياشتنۍ، ۵- ائينه؛ خبري اوونيزه، ۶-زمبېل غم؛ مهالنۍ، ۷- ليس نيوليس؛ د کابل مياشتنۍ، ۸- سباوون؛ ولسي او کلتوري اوونيزه.

پر پورتنيو موسسو سربېره د امريکا متحده ايالاتو د نړيوالو پرمختيايي ادارې (USAID)، د ځينو بهرنيو هېوادونو سفارتونو او ځينو نورو نادولتي موسسو هم په مستقيم او نامستقيم ډول د افغاني چاپي، انځوريزو، برېښناييزو رسنيو او خبري اژانسونو مالي ملاتړ کړی دی.

سربېره پر دې، دولتي او نا دولتي موسسو ته د نړۍ د بې دريغه مالي مرستو رسېدل، هم دولتي ادارې، هم يو شمېر انجوګانې او هم يو شمېر اشخاص، چې ددې پيسو زياته برخه يې په برخه شوې، هم ددې جوګه کړل، چې د رسنيو په زياتوالي کې اساسي ونډه واخلي، له ځينو مشخصو اشخاصو سره د زياتو پيسو راټولېدنه، بل عامل شو، چې هر چا له خپل شوق او ذوق سره سمې رسنۍ ميدان ته کړې. له ځينو اشخاصو او تنظيمواکو سره د ځينو ګاونډيو هېوادونو پخواني او اوسني پټ او ښکاره روابط او مالي امکانات هم ددې سبب شول، چې رسنۍ زياتې شي او د رسنيو بازار يا مارکېټ پراختيا ومومي.

www.sikaraam.com

د طالبانو نظام تر رنګېدو وروسته د افغانستان اقتصاد په ناڅاپي او تصنعي ډول لوړ شو، دا لوړتیا که څه هم طبیعي نه وه او د عوامو پر ځای یې د خواصو ژوند ډېر لوړ کړ، خو د ژوند د کچې همدغې لوړتیا د رسنیو پراختیا ته لاره اواره کړه. څرنګه چې د رسنیو له بېلابېلو ډولونو، په تېره بیا له چاپي رسنیو سره د عوامو او نا لوستو خلکو ډېر کار او رابطه نه شته او دا کار په خواصو او په تېره بیا په لوستې ښاري ټولنې پورې اړه پیدا کوي او دا خواص یا ښاري ټولنه د کلیوالي سیمو په اندول د نړیوالې ټولنې له مرستې زیاته برخمنه شوې، نو ځکه خو په ښارونو کې رسنیو زیاته وده وکړه او د کنټرول کیلي یې هم د خواصو په ګوتو کې پاتې شوه. په ټولیز ډول ویلای شو، که چېرې د نړیوالې ټولنې بې دریغه مرستې نه وای او بیا دا مرستې له حساب او کتاب پرته د ټولنې د ځینو مشخصو اشخاصو لاسو ته نه وای ورغلې، نو پوره باور دی، چې زموږ رسنۍ به د کمیت له پلوه، پر دومره لږه وخت، دومره لوړې کچې ته نه وای رسېدلې.

د پنځو شپږو کلونو په بهیر کې ځینې هغه رسنۍ، چې د نړیوالو په مرستو پیل شوې وې، د هغو د مرستو په بندېدو سره بېرته بندې شوې او پر ټپه ودرېدلې. ددې مانا دا ده، چې زموږ یو شمېر رسنۍ په تصنعي ډول رامنځته شوي او د ټولنې او یا په هغې کې د ځینو مطرحو څېرو د مصنوعي اقتصاد زېږنده دي. خو که چېرې زموږ اکثره رسنۍ د ټولنې له نورمال او طبیعي اقتصادي، سیاسي، ټولنیز او فرهنګي پرمختګ سره سمې

www.sikaraam.com

رامنځته شوې وای، نو ژوند او بقا به يې هم د ټولنې له طبيعي حرکت سره سمون درلود، په ټوليز ډول ويلای شو، چې زموږ د رسنيو يو زيات شمېر اوس هم، د همدغه مصنوعي او موقتي اقتصاد په زور رامنځته شوي، چلېږي او کله چې دا حالت ختم شي، نو له دې ډول رسنيو به ډېرې کمې خپل ژوند تضمين کړي او اکثره به بېرته له منځه لاړې شي.

۳- سياسي عوامل:

د افغانستان د اوسنيو رسنيو په غوړولو کې سياسي عوامل هم ستر نقش لري، که چېرې تر هر څه دمخه، په سياسي نظام کې بدلون نه وای راغلی، نو طبيعي خبره ده، چې د طالبانو په سرسختي مذهبي نظام کې د دا ډول رسنيو هېڅ امکان نه و؛ هغوی نه له سياسي، نه له مذهبي او نه هم له ذهني او فکري پلوه د رسنيو دې ډول حاکمت او محتوا سره جوړ وو او نه يې هم ددې زغم درلود. سياسي بدلون ددې لاره اواره کړه، چې نوې رسنۍ له خپل دې ټول کميت او کيفيت سره را وټوکېږي. په موقته، انتقالي او بيا انتخابي اداره کې د نړيوالې ټولنې غوښ دريځ دا و، چې رسنۍ بايد په پراخه کچه وده ومومي، د دوی ټينګار ان تر دې بريده و، چې که ځينې رسنۍ د افغانستان اسلامي، ملي او دودويزو ارزښتونو ته زيان هم واړوي، نو دوی يې په کيسه کې نه دي. د نظام تر سياسي بدلون وروسته د «ولسواکۍ»، د «بيان ازادي» او «د ښځو حقوق» شعارونه تر هرڅه زيات مطرح شول، دې شعارونو د رسنيو له طبيعي او تصنعي ودې سره

www.sikaraam.com

مرسته وکړه. د ګڼ شمېر هېوادونو سیاسي استازیو او نادولتي موسسو په مستقیم او نا مستقیم ډول د افغانستان دولتي او ازادې رسنۍ له مالي او سیاسي پلوه ونازولې؛ نړیوالې ټولنې په افغانستان کې د رسنیو رنګارنګي او ازادي خپل یو ستر بری وباله، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو حکومت دا کار د خپل ځان لپاره ویاړ وګانه. پر ۲۰۰۳ م کال د افغانستان لپاره د امریکا متحده ایالتونو ځانګړي استازي زلمي خلیلزاد او د ملګرو ملتونو سازمان ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي ((د افغانستان اساسي قانون او مدني ټولنه)) په نوم په جرمني کې د جوړ شوي سیمینار برخوالو ته په ډاګه وویل، چې موږ په افغانستان کې د رسنیو له ودې څخه ډېر خوشاله یو، زلمي خلیلزاد وویل چې دا مهال نږدې (۲۲۰) چاپي رسنۍ په ټول افغانستان کې خپرېږي او دا زموږ لپاره د خوښۍ زېری دی. که څه هم په سیمینار کې یو شمېر برخوالو د ښاغلي زلمي خلیلزاد پر خبرو اعتراض درلود او د رسنیو دا شمېر یې طبیعي نه، بلکې تصنعي باله، خو بیا هم زلمي خلیلزاد او لخدر ابراهیمي د چاپي رسنیو کمیت د نړیوالې ټولنې لپاره یو ښه پیغام باله. د ازادو رسنیو د پیاوړتیا په همدغه ((ګرم)) او ((طلایي)) عصر کې یو شمېر رسنۍ پر دې بریالۍ شوې، چې د نړیوالې ټولنې، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو وړیا مرستې را جلب کړي. (افغان ټلویزیون) لومړنی ټلویزیون و، چې د یو څه مالي مرستې په راجلبولو سره یې د لومړني ازاد ټلویزیون په نامه، په کابل کې

www.sikaraam.com

خپروني پیل کړې، وروسې د (طلوع ټلویزیون) چلوونکي پر دې بریالي شول، چې د امریکا د متحده ایالتونو د پرمختیایي اداري(USAID) نږدې یو نیم ملیون ډالره وړیا مرستې په راجلبولو سره خپل نشرات پیل کړي او وروسته بیا د خپل دوراني حرکت په واسطه پر دې بریالي شول، چې د خپلې ګټې له لارې خپل ژوند ته دوام ورکړي. د نړیوالې ټولنې د هر اړخیز ملاتړ په برکت په افغانستان کې د نړیوالو راډیوګانو او ازادو اژانسونو له خوا په سلګونو ژورنالیستان وروزل شول، د مرکز او ولایتونو په کچه د ژورنالیستانو او د ژورنالیستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنې جوړې شوې، لکه د افغانستان د ژورنالیستانو ټولنه، د افغانستان د ژورنالیستانو ملي اتحادیه، د افغانستان د ژورنالیستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنه، د جنوبي اسیا د ژورنالیستانو ټولنه او همدارنګه په سیمه ییزه او ولایتي کچه په لسګونو دا ډول ټولنې جوړې شوې. د افغانستان ژورنالیستانو ته ددې لاره اواره شوه، چې بهرینو هیوادونو او همدارنګه د نړۍ ګڼ شمېر ژورنالیستان افغانستان ته رسمي او کاري سفرونه وکړي. په افغانستان کې د ژورنالیستانو د بېلابېلو ټولنو رامنځته کېدل، د هغو فعالیت، د ژورنالیستانو له نورو سیمه ییزو او نړیوالو ټولنو سره د هغو روابط ددې سبب شول، چې تر ډېرې کچې د ژورنالیستانو حقوق خوندي شي. د تېرو څو کلونو په اوږدو کې د ژورنالیستانو سیاسي ملاتړ تر دې حده زیات و، چې بېلابېلو ژورنالیستانو د دولت لومړۍ درجه دیموکرات واکمن هم تر

www.sikaraam.com

سرسختو پوښتنو او ګروپړنو لاندې راوستلای شول. که څه هم د یو شمېر ژورنالیستانو لپاره فوق العاده ازادي رامنځته شوه، خو دا ازادي هغه ډول ژورنالیستانو ته ډېره زیاته وه، چې په حاکم نظام کې یې له تظیمي زورواکو سره نږدې پیوند درلود او په اصطلاح د یو ډول ازادو خپرونو تر چتر لاندې یې تنظیمي، سمتي او ګوندي مسایلو ته لمن وهله؛ اساسي زورواکي د دې ډول خبریالانو له انتقادونو معاف وو. د دولت او ملت په کچه د ازادیو ددې ډول مختلف کچ و مېچ یا ګراف په پام کې نیولو سره یو شمېر ژورنالیستان د دې تېرو څو کلونو په بهیر کې زیانمن شول او د ژورنالیستانو پر وړاندې د زور زیاتي بېلګې هم د دولت او هم د مخالفینو له خوا رامنځته شوې. د نړیوال ژورنالیزم د مرکز رئیس ښاغلی رحیم الله سمندر د ژورنالیستانو پر وړاندې د پېښو په باب وایي: «په ۲۰۰۲ م کال کې د ګواښلو او ځورولو ۵۰ قضیې ثبت شوي او د رسنیو درې کارکوونکي وژل شوي دي. تر دې چې د پارلمان غړو دغه چلند کړی دی.»[1] دا ګواښونه له یوه کاله بل ته توپیر کوي. «د ۲۰۰۴ م کال په پیل کې د انټرنیوز د رسنیو د څارنې لومړۍ ګڼې د خپرونو او راډیو سټېشنونو پر ضد د وېرولو نهه پېښې لست کړي، ګواښونه د پولیسو، جنایي جرمونو سره د مبارزې د ادارې، د عدلیې وزارت د وسلوالو استازو، د افغانستان د سترې محکمې، د کابل ښاروال او د هرات او ننګرهار د سیمه ییزو واکمنو په شمول له

[1] رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۴۷مخ.

www.sikaraam.com

بېلابېلو سرچينو څخه شوي دي. د ۲۰۰۲م کال په مارچ کې ښارونکي د کابل د عامه امنيت د محکمې، د ولسمشر د دفتر، نامعلومو بم چوونکيو، بېلابېلو پوليس افسرانو او حتى د امريکايي ځواکونو له خوا د ګواښونو د شپږ پېښو په هکله راپورونه ورکړل.

د افغان ژورناليستانو د اتحاديو په وينا په ۲۰۰۵ کال کې د ژورناليستانو پر ضد د وېرولو او عمل ۴۵ قضيې ثبت شوي دي. د يوې ښځينه ژورناليستې په شمول دوه وژنې هم شوې دي.»[۱] د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه چلند د اکثرو پېښو رپوټونه نه ورکول کېږي، خو که په اټکليز ډول موږ ددې اټکل وکړو، نو هر کال د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه پېښو مجموعي شمېر تر سلو پېښو هم اوړي.

لکه څنګه چې په دې دوره کې يو شمېر کورنيو او بهرنيو سياستوالو په افغانستان کې د رسنيز بهير مادي او مانيز ملاتړ وکړ. دغسې يو شمېر ژورناليستانو هم د سياستوالو ملاتړ ته راودانګل، يا په بله وينا يو شمېر سياسي اشخاصو د ليکوالۍ او ژورناليزم له دې خلاصې فضا نه ګټه پورته کړه او د ژورناليزم تر چتر لاندې يې سياسي فعاليتونه پيل کړل، دا هڅې تر دې حده ورسېدې، چې که چېرې د دولت يا هم کوم بل ارګان له خوا پرې فشار راته، بيا نو دوی د ژورناليزم له ماسک نه ګټه پورته کوله او ويل به يې، چې دولت د ژورناليستانو خونديتوب ته

(۱) رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.

www.sikaraam.com

پام نه کوي، په دې توګه، دې ډول اشخاصو د افغانستان د رسنیو ناپیپلتوب پیکه کړ او یو شمېر رسنۍ په نا مستقیم ډول د پخوانیو سیاستوالو او زورواکانو په خدمت کې بوختې پاتې شوې. د نړۍ، سیمې او خپله په کورنۍ کچه د رسنیو له دې هر اړخیز سیاسي ملاتړ سره سره بیا هم تراوسه د رښتینو او ازادو رسنیو تصویر تت دی او زموږ رسنۍ یو ډېر څرګند، روښانه او شفاف تګلوری نه لري. که څه هم زموږ اوسنۍ رسنۍ د محتوا له پلوه روښانه حرکت نه لري، خو د کمیت او صحافت له مخې یې دهمدې خلاصې سیاسي فضا له امله ډېر پرمختګ کړی دی، دا چې دا اوسنی کمیت به په پای کې پر یو مثبت کیفیت بدل شي که نه؟ رسنۍ به د خپلو محتویاتو له مخې یو بل سره اخته شي او یا به خپل مسیر روښانه کړي که نه؟ هېواد ته به یې ګټه زیاته وي که زیان؟ دا هغه پوښتنې دي، چې وخت به یې ځوابوي.

۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا:

دطالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، نه یوازې د افغاني ټولنې په سیاسي ژوندانه کې بدلون راغی، بلکې په اقتصادي، ټولنیز او فرهنګي ژوندانه کې هم زیات بدلونونه پېښ شول، همدې بدلونو د رسنیز بهیر غوړېدو ته لاره اواره کړه او تر یوه حده د رسنیو د دوراني حرکت سبب شول؛ هر څومره چې په ټولنه کې مثبت سیاسي بدلونونه پېښېدل، په هماغه کچه د رسنیو لپاره د ازاد تنفس زمینه برابرېده، څومره چې فرهنګي او علمي پرمختګونه رامنځته کېدل، همدومره د رسنیو مینوال او لېوال زیاتېدل او

www.sikaraam.com

ځومره چې د خلکو د اقتصاد کچه لوړېدله، همدومره يې رسنيو ته قوت او حرکت بانښه. که اوسنۍ دوره يو ځل بيا د طالبانو له واکمنۍ سره پرتله کړو، نو ډېر زيات توپير به راته څرګند شي؛ د ساري په توګه د طالبانو د واکمنۍ پر مهال د افغانستان ټوله رسمي دولتي بوديجه نږدې (يو پنځوس ميلونه ډالره) وه، چې د مامورينو پر معاش، دولتي لګښتونو او نورو جګړه ييزو چارو لګېدله، خو اوسمهال که د رسنيو په چارو کې د ټولو لګېدونکو لګښتونو يوه اټکلي محاسبه وکړو، نو يوازې په همدې رسنيزه برخه کې لګېدونکې پيسې هر کال تر (پنځوس ميلونو ډالرو) اوړي.

پر ۱۳۷۱ل کال په کابل کې د ((مجاهدينو)) او ((ملحدينو)) تر ائتلاف او اختلاف دمخه نږدې پنځه لس لويې او وړې چاپخونې فعالې وې، چې ټولې د جګړه مارو ډلو له خوا پو پناه شوې، د طالبانو د واکمنۍ پر مهال خو اصلاً ليدنيو رسنيو ته اجازه نه وه، د چاپي خپرونو په برخه کې هم ډېر محدوديتونه وو، دا مهال هېواد ته عصري چاپخونې هم را نه وړل شوې او ځو د ګوتو په شمار چاپي رسنۍ، چې چاپېدلې د همغو زړو چاپخونو په پاتې وسايلو چاپېدلې. د طالبانو د واک تر سقوط وروسته هېواد ته ګڼ شمېر چاپخونې له خپلو عصري وسايلو سره راوړل شوې او دلته يې پر فعاليتونو پيل وکړ، تر اوسه پورې په لسګونو لويې او وړې چاپخونې يوازې په کابل ښار کې فعاليت کوي، چې د ګڼو کتابونو او نورو ډول ډول خپرونو د چاپ ظرفيت

www.sikaraam.com

لري، دولتي چاپخونه، د پوهنې چاپخونه، نبراسکا، بهير، سحر، دانش، احمد او نورې ددې چاپخونو له جملې څخه دي. پر چاپخونو سربېره د هېواد په مرکز او ولايتونو کې ګڼ شمېر خپرندويې ټولنې تاسيس شوې، چې پر ډېر کم وخت يې په سلګونو عنوانونه نوي اثار چاپ کړل. لکه په کابل کې: رسالت، الازهر، سيرت، اقرا، نور، کوثر، صميم، سعيد، دانش، خاور، ميوند، سېلاب، فرهنګ، پامير، خيبر، مستقبل، سالنګ، سعادت، خيري، اميري، فيصل، چنار، ګهيځ خپرندويې ټولنې. په هرات کې: احمدشاه ابدالي، موميني، امام ابوحنيفه، فاضلي، فيضي، شفيقي، عرفان او نعماني خپرندويې ټولنې. په ننګرهار کې: مومند، ګودر، هارون، افغان، ناګار خپرندويې ټولنې او همدارنګه په نورو ولايتونو کې په مجموعي ډول نورې په لسګونو خپرندويې ټولنې جوړې شوي چې هرې يوې يې په خپل نوبت سره ګڼ شمېر کتابونه چاپ کړي دي. لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه، د خلکو اقتصادي پياوړتيا، د رسنيو له پياوړتيا سره مستقيماً ارتباط لري، د خلکو د تعليمي کچې اوچتيا هم ددې لامل شوه، چې خلک رسنيو ته لېوال کړي. چاپي رسنۍ طبعاً له لوستي پاړکي سره اړه پيدا کوي، سره له دې چې د تېرو اوو کلونو په ترڅ کې تر دې دمه (١٣٨٧ل کال وروستيو پورې) نږدې (٢٢٥) نښوونځي سوځول شوي او تړل شوي دي، خو ددې ترڅنګ نږدې (٥٠٠٠)ښوونځي نور جوړ شوي دي. اوس د ټولو زده کوونکو شمېر تر اوو مليونو کسانو اوړي. دولتي

www.sikaraam.com

پوهنتونونه رغول شوي او نور په لسګونو ستر علمي او فرهنګي مرکزونه هم جوړ شوي دي. د خپلواکو فرهنګي ټولنو شمېر هم سلګونو ته رسېږي. يوازې «د افغان کلتوري ټولنو ګډه جرګه» کې نږدې دوه سوه فرهنګي ټولنې راټاله دي. په مجموعي ډول په هېواد کې د تعليم کچه لوړه شوې، د زده کړې تر څنګ د خلکو اقتصادي ودې، په ښارونو، په تېره بيا په لويو ښارونو کې، خلک د ددې جوګه کړي، چې پر رسنيو لګښت وکړي، په تېره بيا چاپي رسنۍ راونيسي. پخوا د خلکو د اقتصاد کچه ټيټه وه؛ ډېرو کمو کسانو ددې وس پيدا کاوه، چې چاپي رسنۍ واخلي، هغه وخت خلکو د خپلو لومړنيو ضرورتونو د پوره کولو او د ژوند د بقا لپاره خپل ټول وس کاوه، دې ډول چاپي رسنيو د خرڅلاو له لارې خپل دوراني حرکت نه شو تر سره کولای، نو ځکه خو اکثره چاپي رسنۍ يا په کم قيمت او يا هم د سبسايډۍ په زغملو خرڅېدلې او يا هم وړيا وېشل کېدلې. د وړيا وېش کلتور هم د چاپي رسنيو ارزښت راټيټ کړی و، اکثره خلک به تر هغه وخته منتظر وو، چې چاپي رسنۍ په وړيا ډول تر لاسه کړي، ډېر کمو خلکو پر کتاب او چاپي رسنيو پيسې ورکولې. پر وروستيو کلونو، چې ليدنۍ رسنۍ زياتې شوې، دعامو ليدونکو او نالوستو دواړو لپاره يې د وړيا ليد زمينه برابره کړه او ټول کولای شي ګټه ترې پورته کړي. د افغانستان په ګڼو ليدنيو، اوربدنيو او چاپي رسنيو کې د زرګونو افغان ژورناليستانو ګډون او فعاليت هم د خپل ژوند د خړوب لپاره

www.sikaraam.com

ګڼ شمېر افغانان له رسنيو سره وتړل. اوس رسنۍ نه يوازې د تبليغ او خبر وسيلې دي، بلکې په زرګونو افغانانو ته د کار وبار او ګټې وټې وسيلې هم دي. يو زيات شمېر رسنۍ اوس په ټولنه کې د اقتصاد د عمومي کچې د لوړتيا له امله کولای شي، د ګڼو اعلانونو او نورو ګټندويو خبرتياوو له لارې خپل ژوند ته دوراني حرکت ورکړي. د افغاني رسنيو د مالي ملاتړ په پياوړتيا کې نه يوازې د افغاني ټولنې د اقتصادي، فرهنګي او علمي ظرفيت لوړتيا ونډه لري، بلکې په افغانستان کې د بهرنيو هېوادونو سياسي او پوځي حضور، دغوی مرستې او ضرورتونه هم لوی اغېز لري. په ټوليز ډول هر څومره چې دټولنې عمومي ظرفيت لوړېږي، په همغه کچه رسنۍ هم پياوړې کېږي او د پرمختګ پر لوري ګامونه اخلي.

۵- د رسنيو قانون:

په هره ټولنه کې د رسنيو د ودې يو عامل د رسنيو قانوني مشروعيت او قانوني تضمين دی. که په يوه ټولنه کې د رسنيو لپاره قانوني او حقوقي ملاتړ نه وي، د رسنيو چلوونکي په ډاډه زړه کار نه شي کولای؛ يوازې هغه رسنۍ به کار وکړي، چې له واکمن نظام سره اړخ لګوي او فکري خواخوږي ورسره لري، خو يوازې رسنيز قانون هم د رسنيو له ودې سره سل په سلو کې مرسته نه شي کولای؛ کېدی شي په هغو ټولنو او هېوادونو کې چې مذهبي او ډيکتاتوري نظامونه واکمن وي، د رسنيو لپاره هم خپل خپل قوانين ولري، خو په دې قوانينو کې به داسې قيدوبند

www.sikaraam.com

وي، چې رسنۍ بشپړې خپلواکۍ ته پرېښودي. د ځینو ټولنو کلتوري، مذهبي او ټولنیز جوړښت هم کېدی شي داسې وي، چې د رسنیو پوره ازادي ونه شي زغملای، ځینې نورې ټولنې او هېوادونه، چې تازه په کې زورواکي رژیمونه پرځېدلي او د ازاد فکر وړمه په کې نوې چلېدلې وي، هلته هم د رسنیو د ازادۍ پر وړاندې ستونزې وي، د یو اړخیزو زورواکو نظامونو له خوا، د ټولنې دودیز کنټرول او له بلې خوا د رسنیو له یونا ځاپې ازادۍ څخه د لیکوالو او ژورنالیستانو ناسم تعبیر او تفسیر، د تجربو کموالی او له هغو څخه ناسمه ګټه اخیستنه هم ددې سبب کېږي، چې د رسنیو د ودې طبیعي بهیر له ځنډ و خنډ سره مخامخ کړي. په هر حال د رسنیو قانون د رسنیو د قانوني فعالیت لپاره اساسي لاره ده، چې هم د رسنیو د ودې بهیر ته زمینه برابروي او د نیمګړتیاوو او تېروتنو د مخنیوي لارې چارې یې هم په ګوته کوي. په افغانستان کې د رسنیو قانون ډېره اوږده سابقه نه لري، ان د چاپي رسنیو ترچاپ، لسیزې وروسته موږ د مطبوعاتو د قانون څښتنان شو، د ۱۳۴۳ل کال تر اساسي قانون وروسته، چې د دیموکراسۍ لسیزه پیل شوه، نو په دې لسیزه کې مطبوعاتو هم ښه وده وکړه، پر همدې مهال یو شمېر ازادو، ګوندي او نا دولتي خپرونو د چاپ مجوز ترلاسه او پر فعالیت یې پیل وکړ. تر هغه وروسته بیا ان د طالبانو تر راتګ پورې د کاغذ پرمخ د مطبوعاتو قانون و، خو د رسنیو لپاره عملي او رښتینې ازادي نه وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو په اساسي مانا نه رسنۍ وې او

www.sikaraam.com

نه هم د رسنيو قانون؛ پر تصويري رسنيو چورلټ بنديز و، يوازې ځو د ګوتو په شمار طباعتي خپرونې وې، چې په هغو کې هم د ژيروحو تصويرونو پر خپراوي بنديز و. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته چې يوه نابېره، ناڅاپي او نا طبيعي ديموکراسي رامنځته شوه، نو له دې سره جوخت د رسنيو قانون چې موقته بڼه يې لرله، هم رامنځته شو، خو کله چې پر (۱۳۸۳)ل کال د افغانستان نوی اساسي قانون جوړ شو، نو په دې قانون کې تسجيل شول: ((د بيان ازادي له تېري څخه خوندي ده. هر افغان حق لري، چې خپل فکر د وينا، ليکنې، انځور او يا نورو وسيلو له لارې، په دې اساسي قانون کې د راغلو حکمونو په رعايت، څرګند کړي.

هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم مطالب، بې له دې چې هغه مخکې له مخکې دولتي مقامونو ته وښيي، خپاره او نشر کړي.

د مطبعو، راډيو او ټلويزيون، د مطبوعاتو د خپرولو او د جمعي ارتباط په نورو وسايلو پورې مربوط حکمونه د قانون له ليارې تنظيمېږي.))[1] نو د همدې اساسي قانون په رڼا کې رسنيز قانون کې يو څه بدلون راغی. د رسنيو ددې اوسني قانون په لومړۍ ماده کې راغلي دي:

((دغه قانون د اساسي قانون د څلوردېرشمې مادې د حکم له مخې او دبشر د حقوقو د نړيوال ميثاق د نولسمې مادې په رعايتولو سره سم د فکر او بيان د ازادۍ د حق د تامين او په

---

(۱) د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.

www.sikaraam.com

هېواد کې د ټولیزو رسنیو د فعالیت د تنظیم په موخه وضع شوی دی....)) (۲)

د افغانستان د رسنیو قانون ټولټ (۴۳) مادې لري، چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له خوا ولسي جرگې ته وړاندې شوی دی. د ولسي جرگې غړو دا قانون څو ځله په خپل منځ کې واړاوه راواړاوه، خو کوم توافق ته پرې ونه رسېدل، د ۱۳۸۷ ل کال د وږي پر میاشت ولسي جرگې دا قانون له یو لړ بدلونونو سره پاس کړ، البته دا قانون لا تر دې دمه د (سنبلې تر ورستیو) د مشرانو جرگې له خوا نه دی تصویب شوی، د مشرانو جرگې له خوا د احتمالي تغیراتو په پام کې نیولو سره کېدی شي، دا قانون بېرته ولسي جرگې ته لاړ شي او بیا وروسته ورته د اختلافي ټکو د حل په خاطر د دواړو جرگو له خوا د مساوي غړو په تعداد کمیسیون وټاکل شي او تر هغه وروسته بیا جمهور رئیس ته د توشیح لپاره لاړ شي. په هر حال هغه متن چې د حکومت له خوا ملي شورا ته وړاندې شوی، د رسنیو د ازادۍ د تضمین لپاره ډېر قوي ټکي لري، ان تردې حده چې ځینې برخې یې زموږ د ټولنې د دودیز جوړښت د هضم تر کچې هم اوچتې دي، ددې قانون غټې موخې دادي:

((۱- د فکر او بیان د ازادۍ د حق دودول او له هغه څخه ملاتړ، د خبریالانو (ژورنالیستانو) له حقوقو څخه دفاع او د هغوی د ازاد فعالیت لپاره د وړ شرایطو برابرول.

(۲) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.

www.sikaraam.com

۲- د ازادو، خپلواکو او زیات پلویو (کثرت گرا) رسنیو دودول او پرمختیا.
۳- د وینا، لیکنې، رسم، انځور(تصویر)، د فیتې پر مخ د ثبت، تمثیل، خوځښت (حرکت) او د نورو علمي، هنري او چاپي پدیدو په مرسته د هېواد د اتباعو د فکر او احساس د ځرگندولو لپاره د زمینې برابرول.
۴- د اسلام د مبین دین د حکمونو په پام کې نیولو سره، د بشر د حقوقو په نړیوال میثاق کې مسجل شوی د بیان او ټولنیزو رسنیو د ازادۍ د اصل رعایتول.
۵- د ټولیزو رسنیو د سالمې ودې په موخه داسې مرسته چې وکړای شي په هېواد کې د ثقافت د خپرېدو اغېزناکه وسیله شي او عامه رایې په ربښتینې او گټوره توگه ټولنې ته منعکس کړي.)) [۱]

ددې قانون په دریمه ماده کې د رسنیو اصطلاحات، لکه خپله رسنۍ، مطبوعات، خبریال، چاپخونه، چاپوونکی، خپروونکی، د امتیاز خاوند، مسئول مدیر، خپرول، راډیو، ټلویزیون، کېبلي شبکه او نور تعریف شوي دي. د دریم څپرکي څلورمه ماده بیا د رسنیو د چلوونکو پر حقوقو او وجایبو غږېږي، وایي:

I (۱) هر کس د فکر او بیان د آزادۍ حق لري. د دولتي مسوولینو له خوا له مداخلې او محدودیت پرته، د معلوماتو او نظریو غوښتل، ترلاسه کول او انتقال په دې حق کې شامل دي او

(۱) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.

www.sikaraam.com

د بیان او د معلوماتو د خپرولو ،وېش او تر لاسه کولو د وسایلو آزادي هم په خپله لمن کې رانغاړي.]

(۲) دولت د ټولیزو رسنیو د آزادۍ ملاتړ کوي او پیاوړې کوي یې .هېڅ ربنتیني یا حکمي کس د دولت او دولتي ادارو په ګډون نه شي کولای د خبري او یا معلوماتي رسنیو فعالیت منع، تحریم، سانسور یا محدود کړي او یا په بل ډول سره د ټولیزو او معلوماتي رسنیو په چارو او خپرونو کې لاسوهنه وکړي.

پنځمه ماده:

هر څوك حق لري معلومات وغواړي او لاسته یې راوړي. دولت د هېواد اتباعو ته هغه معلومات برابروي، چې غواړي یې، خو هغه وخت له دې کار څخه ډډه کوي، چې غوښتل شوي معلومات پوځي محرم راز وي او په ډاګه کول یې ملي امنیت او ګټې له خطر سره مخامخ کړي.

شپږمه ماده:

(۱) خبریالان (ژورنالیستان) د رپوټونو او انتقادي نظریو په ګډون د خپلو مسلکي فعالیتونو په ترسره کولو کې د قانوني ملاتړ وړ ګرځي.

(۲) خبریالان (ژورنالیستان) حق لري د خپلو کاري سرچینو له څرګندولو (افشاء کولو) څخه ډډه وکړي، خو هغه وخت باید دا سرچینې پټې ونه ساتي، چې واکمنې محکمې د هغو د څرګندولو حکم کړی وي.

اوومه ماده :

www.sikaraam.com

خبریالان او د ټولیزو رسنیو نور غړي کولای شي، له خپلو ټولیزو ګټو څخه د دفاع په موخه، د دې قانون له حکمونو سره سم خپلواکې اتحادیې جوړې کړي.

اتمه ماده:

(۱) د هېواد اتباع کولای شي، په درېیمه ماده کې د ټولیزو رسنیو خوندي شوي وسایل، د دې قانون له حکمونو سره سم تأسیس کړي.

(۲) بهرنۍ سیاسي نمایندګۍ، نړیوالې موسسې او په افغانستان کې د هغو نمایندګۍ کولای شي د ډیپلوماتیکو انډولونو په رعایتولو سره، د اطلاعاتو او کلتور وزارت تر اجازې وروسته د خبري توکو په چاپ او خپرولو لاس پورې کړي.))[1]

درېیم څپرکی په مجموعي ډول د مطبوع وسایل را پېژني، څلورم څپرکی پر چاپخونې(مطبعې)، د طباعت وسایلو د امتیاز او جوړښت پر څرنګوالي رڼا اچوي، پنځم څپرکي سمعي او بصري وسایل پېژني، شپږم څپرکی د امتیاز خاوند، شرایط او مکلفیونه راپېژني، اووم څپرکی د مسئول مدیر شرایط او مکلفیتونه په ګوته کوي، اتم څپرکی ممنوعه خپرونې، نهم څپرکی جزایي حکمونه او لسم څپرکی وروستني متفرقه حکمونه تشریح کوي.

[1] د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون.

www.sikaraam.com

په ممنوعه خپرونو کې یوازې دغه خپرونې جواز نه لري:

«۱- هغه لیکنې چې د اسلام د اصولو مغایر او نورو دینونو او مذهبونو ته سپکاوی وي.

۲- هغه لیکنې چې د اشخاصو د سپکاوي او پرهغو باندې د افتراء لامل شي.»[۱]

دا د افغانستان د رسنیز قانون عمومي محتوا وه. دا چې د تېرو اوو کلونو په ترڅ کې دا قانون یا نور رسنیز قوانین څومره عملي شوي او څومره نه دي عملي شوي، په دې برخه کې باید ووایو، که د رسنیو قانون له نورو قوانینو، د افغاني ټولنې له عمومي هضم او ظرفیت او همدارنګه د حکومت اجرایي ځواک له تعمیل سره پرتله کړو، نو د رسنیو قانون د نورو هغو په انډول زیات تطبیق شوی دی. ددې تطابق علت دا نه دی، چې حکومت او یا د دولت نورو درې ګونو ځواکونو دا قانون تطبیق کړی دی، بلکې ددې قانون تر شا په خپله د ټولنې څلورم قوت (د رسنیو چلوونکي او کارکوونکي) ولاړ دي، د هغوی ګټې، فعالیت او رسنیز ژوند ددې غوښتنه کوي، چې دا قانون باید تطبیق شي. په هر حال رسنیز قانون او رسنوال یو له بل سره لازم او ملزوم دي او یو د بل د رسنیز ژوند بشپړوونکي او تنظیموونکي دي.

(۱) د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.

www.sikaraam.com

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

پخوا به یې رسنیو ته د «مطبوعاتو» اصطلاح کاروله. څرګنده خبره ده؛ «مطبوعات» یوه عربي کلمه ده، چې د طباعتي یا چاپي خپرونو لپاره راځي. د وخت په تېرېدو سره اورېدنۍ او بیا لیدنۍ رسنۍ هم رامنځته شوې، خو تر اورېدنیو او لیدنیو رسنیو، چاپي رسنۍ اوږد تاریخ لري، چې د چاپ تر ماشین وروسته یې زیات پرمختګ کړی دی. کله چې راډیويي ستېشنونه جوړ شول، اورېدنیو رسنیو ورسره وده وکړه، خو په افغانستان کې د چاپي او اورېدنیو رسنیو له نسبتاً موازي ودې سره سره بیا هم د دواړو لپاره د «مطبوعاتو» همدا عربي اصطلاح کارېدله، نو ځکه خو یې د رسنیو تر اوسني قانون دمخه، د رسنیو قانون ته «د مطبوعاتو قانون» اصطلاح کاروله. په افغانستان کې د «رسنیو» اصطلاح یوازې په دې وروستۍ نیمه لسیزه کې دود شوه او ددې علت دا و، چې د «رسنیو» اصطلاح، د رسنیو د اوسني او پراخ مفهوم په توګه، ټولې هغه مانا وې او ځانګړتیاوې رانغاړي، چې اوسنۍ رسنۍ یې لري. په اوسنیو رسنیو کې نه یوازې چاپي رسنۍ راځي، بلکې اورېدنۍ «راډیويي»، لیدنۍ «ټلویزیوني» او کتنۍ «برېښناییزې-انټرنټي» رسنۍ هم راځي. موږ دلته په افغانستان

www.sikaraam.com

کې د اوسنیو رسنیو پر همدغو ډولونو او د هغو پر کمیت او کیفیت تر خپله وسه رڼا اچوو:

۱- چاپي رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې چاپي رسنیو په یو ناڅاپي ډول دومره وده وکړه، چې نه یې د

افغانستان تېر تاریخ مثال لري او نه هم تر بحرانه وروسته د نړۍ

په نورو ټولنو او هېوادونو کې د رسنيو دا ډول چټکه وده ليدل شوې ده. ددې چاپي رسنيو د ودې او ټوکېدنې عواملو ته مو دمخه اشاره وکړه، خو اوس دلته د کميت له پلوه د چاپي رسنيو يادونه کوو:

د چاپي رسنيو ډېره درنه برخه اوس په کابل کې خپرېږي، ددې يو علت دادی، چې کابل کې د چاپ او خپراوي امکانات زيات دي او هم د لوستو خلکو کميت لوړ دی، طبيعي خبره ده، چې د چاپي رسنيو وده، د لوستو خلکو له شمېر او د هغو له اقتصادي حالت سره مستقيم ارتباط لري، نو ځکه په کابل کې د رسنيو کميت ډېر زيات دی. د بهرنيو ځواکونو، بېلابېلو انجوګانو او نړيوالو سازمانونو شتوالی هم د چاپي رسنيو اړتيا زياته کړې ده، په عمومي ډول د تقاضا لوړتيا هم په دې برخه کې خپل تاثيرات لري، خو د وروستيو کلونو په بهير کې د ولايتونو په لويو او وړو ښارونو کې هم چاپي رسنيو وده کړې، چاپشمېر او مينوال يې ورځ پر ورځ زياتېږي.

دلته به موږ په لومړي ګام کې د مرکز او ولايتونو هغو چاپي خپرونو ته اشاره وکړو، چې په رسمي ډول يې له اطلاعاتو او کلتور وزارت څخه خپل جواز ترلاسه کړی دی، په دې کې دولتي چاپي رسنۍ هم شته او نادولتي هم. په نادولتي هغو کې ټولې ډول ډول نادولتي چاپي رسنۍ شاملې دي؛ تنظيمي، ازادې، انجيوزې هم په دې کته ګورۍ کې دي، چې وروسته به پرې رڼا واچوو.

www.sikaraam.com

دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر
۱	خدمت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اداري اصلاحاتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲	پرواز اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اریانا افغان هوایي شرکت	۱۰۰۰
۳	روغتیا او استقلال	مجله- دري میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	استقلال روغتون	۱۵۰۰
۴	وطنداران	جریده- اوونیزه	پشه یي، نورستان، ازبکي، ترکمني، بلوڅي	اطلاعاتو او فرهنګ وزارت	۱۰۰۰
۵	خورشید	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۶	فرهنګ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۲۰۰
۷	کابل ټایمز	ورځپاڼه	انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۹۰۰
۸	اصلاح	ورځپاڼه	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۷۰۰
۹	انیس	ورځپاڼه	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۵۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۰	هېواد	ورځپاڼه	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۲۲۰۰
۱۱	د کمکیانو انیس	مجله	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۵۰۰
۱۲	د افغانستان کالنۍ	کلنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۳	باستانشناسي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۴	مطبوعات	اوونیزه	پښتو ، دري، انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۸۰۰
۱۵	اطلاعات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۶	کتاب	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۷	وطنداران	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	اطلاعاتو کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۸	افغان اعلانات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۲۰۰
۱۹	افغان کارپوهان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۵۰۰
۲۰	اواز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان ملي راډیو ټلویزیون	۱۰۰۰
۲۱	اقتصاد و انکشاف	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اقتصاد وزارت	۱۰۰۰
۲۲	ورزش	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	المپیک ملي کمېټه	۲۰۰۰

www.sikaraam.com

۲۳	انتخابات	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	انتخاباتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲۴	عرفان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۵	معارف	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۶	تفتیش	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	تفتیش او کنټرول اداره	۵۰۰
۲۷	چاپېريال ساتنه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	چاپېريال ساتنې مستقله اداره	۱۰۰۰
۲۸	پیام حق	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	حج او اوقافو وزارت	۱۵۰۰
۲۹	برېښنا	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د اوبو او انرژۍ وزارت	۱۰۰۰
۳۰	مبارزه با حوادث	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د پېښو پر وړاندې د تیاري اداره	۱۰۰۰
۳۱	اقتصاد	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د تجارت او صنایعو خونه	۱۸۰۰
۳۲	جرګه	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۳	هموطن	مجله- درې میاشتنۍ	په اوو ژبو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۴	غرجستان	مجله- درې میاشتنۍ	دري- هزارګی	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۴۰۰
۳۵	جاش	مجله- درې میاشتنۍ	نورستاني، پښتو، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰
۳۶	تارا	جریده- نیم میاشتنۍ	پشه یي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰

www.sikaraam.com

۳۷	وطن	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۸	یولدوز	جریده- نیم میاشتنۍ	ازبکي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۹	گوراش	جریده- نیم میاشتنۍ	ترکمني	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۴۰	ارمان شهدا و معلولین	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د شهیدانو او معلولینو چارو وزارت	۲۰۰۰
۴۱	کار و اجتماع	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کار او ټولنیزو چارو وزارت	۵۰۰
۴۲	کرنه	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کرنې وزارت	۱۰۰۰
۴۳	امنیت	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	د ملي امنیت لوی ریاست	۱۰۰۰
۴۴	هوا	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ټرانسپورټ او هوایي چلند وزارت	۱۰۰
۴۵	اردو	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۲۵۰۰
۴۶	دفاع	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۳۰۰۰
۴۷	ژورنالیزم	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	ژورنالیزم پوهنځی	۵۰۰
۴۸	قضا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۵۰۰
۴۹	میزان	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۱۰۰۰
۵۰	سره میاشت	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	سره میاشت	۳۰۰۰

www.sikaraam.com

۵۱	سواد اموزی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سواد زده کړې معینیت	۱۰۰۰
۵۲	سیمه ییز مطالعات	فصلنامه- درې میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	سیمه ییزو مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰
۵۳	صحت	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	عامې روغتیا وزارت	۵۰۰
۵۴	رسمي جریده	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	عدلیې وزارت	۵۰۰
۵۵	عدالت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۱۵۰۰
۵۶	اګاهي حقوقي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۳۰۰۰
۵۷	اریانا	مجله- درې میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۸	پښتو	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۹	تبیان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو، دري او عربي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۰	تحقیقات کوشاني	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۱	طبیعت	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۲	افغانستان	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۳	خراسان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۴	کابل	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۶۵	زېری	جریده- اوونیزه	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۶	تفکر	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۷	تفکر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۸	اخبار ساینس و تکنالوژي	مجله- شپږ میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۹	قانونیت	مجله- فصلنامه	پښتو ، دري، انګلیسي	فساد پر وړاندې د مبارزې مستقل ریاست	۱۵۰۰
۷۰	فواید عامه	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	فواید عامې وزارت	۴۰۰
۷۱	علم وتکنالوژي	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	کابل پولیتخنیک	۵۰۰
۷۲	صدای پوهنتون	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو ، دري	کابل پوهنتون	۱۰۰۰
۷۳	راهیان ابنسینا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	کابل طب انستیتیوت	۵۰۰
۷۴	پامیر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	کابل ښاروالي	۱۳۰۰
۷۶	پولیس	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	کورنیو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۷	مبارزه باجرایم	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	کورنیو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۸	څارنوال	مجله- درې میاشتنۍ	دري،و پښتو	لوی څارنوالي	۵۰۰
۷۹	باز سازي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	لوړو زده کړو وزارت	۵۰۰

www.sikaraam.com

۸۰	ثروت	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۷۰۰
۸۱	اطلاعات مالي	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۲۰۰
۸۲	اړيکه	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	مخابراتو وزارت	۲۰۰۰
۸۳	مخدرات	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مخدره توکو پر ضد کميسيون	۱۰۰۰
۸۴	سالنامه احصاييوي	مجله- کلنۍ	دري، پښتو	مرکزي احصائيه	۱۰۰۰
۸۵	عودت	مجله- مياشتنۍ	پښتو دري، انګليسي	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۲۰۰۰
۸۷	مهاجر	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۱۰۰۰
۸۸	ولسي جرګه	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۵۰۰
۸۹	فصلنامه ولسي جرګه	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۱۰۰۰
۹۰	ترانسپورت	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	ټرانسپورټ وزارت	۱۰۰۰
۹۱	انکشاف شهري	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو	ښاري پراختيا وزارت	۱۰۰۰
۹۲	هنر هاى زيبا	مجله- دوه مياشتنۍ	دري، پښتو	ښکلو هنرونو پوهنځى	۵۰۰
۹۳	ارشاد النسوان	جريده- اوونيزه	دري،پښتو	ښځو چارو وزارت	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

پر پورتنیو چاپي خپرونو سربېره په کابل کې یو زیات شمېر نوري دولتي چاپي رسنۍ هم شته، چې د بېلابېلو دولتي ارګانونو او علمي مرکزونو له لارې خپرېږي. دې ډول رسنیو یا ډېر پخوا د چاپ امتیاز اخیستی، د جګړو پر مهال اکثره پر ټپه ودرېدلې وې، خو اوس یې بیا پر خپرونو پیل کړی او یا هم ځینو یې اوس تازه د خپراوي جواز ترلاسه کړی دی، په مجموعي ډول ددې خپرونو شمېر په ټول کابل کې په سلګونو بېلابېلو عنوانونو ته رسېږي، چې تراوسه لا هېڅ کوم ارګان سره ددې ټولو خپرونو منظم لست او ځانګړتیاوې نه شته، ددې ټولو د نومښود او ځانګړتیاوو ترتیب اسانه کار ځکه نه دی، چې اکثره یې یوه دوه ګڼې خپرونې وکړي، نورې یې بېرته بندې شي او یا په کې ډېر ځنډ راشي.

د پورتنیو یادشویو خپرونو د ژبنۍ کچې په اړه باید وویل شي؛ اکثره خپرونې چې په اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ثبتېږي، هغوی د ثبت پر وخت لیکي چې په پښتو، دري، انګلیسي او یا هم پر کومې بلې ژبې به هم نشرات کوي، خو لکه څنګه چې مو دمخه یادونه وکړه، په عملي برخه کې داسې نه ده، کله کله کېدی شي خپرونه ټوله په یوه ژبه (پښتو او یا دري) وي. کله د دواړو ژبو ترمنځ انډول برابر وي او کله هم د یوې ژبې لیکنې زیاتې او د بلې کمې وي. ددې کچ و مېچ اندازه کول سخت کار دی، خو ما چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د ډیټابیس پر بنسټ د ژبو کوم څرنګوالی یا څومره والی لیکلی، هلته د ژبې تقدم او تاخر تر ډېره

www.sikaraam.com

حده دا مفهوم ورکوي، چې کومه چاپي خپرونه کومه ژبه ډېره او لومړۍ کاروي، د اطلاعاتو او کلتور وزارت ډېټابيس هم په دې برخه کې دقيق نه و، هغه چاپي رسنۍ چې ماته ځرګندې معلومې وې هغه مې له دې ډېټابيس سره منطبق کړې، خو بيا هم يادونه بايد وشي، چې د ژبو ځرنګوالی ډېر دقيق نه دی. ځينې خپرونې د وخت په تېرېدو سره هم خپل ژبنيز ځرنګوالی بدلوي، خو زما د انګېرنې له مخې په مرکز کابل کې په دري ژبه د چاپي خپرونو کچه تر يوه حده زياته ده او په ولايتونو کې په پښتو ژبه چاپي خپرونې زياتې دي. البته د طالبانو تر سقوط وروسته پر لومړيو درې ځلور کلونو په کابل کې پښتو رسنۍ ډېرې کمې وې، خو د وروستيو څو نورو کلونو په ترڅ کې پښتو رسنۍ ورځ په ورځ زياتېږي، په ولايتونو کې بيا د پښتو خپرونو د زياتوالي سرعت زيات دی. په مرکز کابل کې د يو شمېر دري چاپي خپرونو د شمېر په زياتون کې د ايران رول هم خپل خپل تاثيرات لري.

ب- په ولايتونو کې دولتي چاپي خپرونې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	امتیاز خاوند
۱	صدای بادغیس	جریده	دري، پښتو	د بادغیس اطلاعاتو کلتور ریاست
۲	بدخشان	جریده	دري	د بدخشان اطلاعاتو کلتور ریاست
۳	بیدار	جریده	دري، پښتو	د بلخ اطلاعاتو کلتور ریاست
۴	پروان	جریده	دري	د پروان اطلاعاتو کلتور ریاست
۵	وړانګه	جریده	پښتو	د پکتیا اطلاعاتو کلتور ریاست
۶	پکتیکا	جریده	پښتو	د پکتیکا اطلاعاتو کلتور ریاست
۷	تخارستان	جریده	دري	د تخار اطلاعاتو کلتور ریاست
۸	جوزجان	جریده	دري	د جوزجان اطلاعاتو کلتور ریاست
۹	نصیحت	جریده	پښتو	د خوست اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۰	زابل کلات	جریده	پښتو	د زابل اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۱	سنايي	جریده	دري، پښتو	د غزني اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۲	غور	جریده	دري، پښتو	د غور اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۳	فاریاب	جریده	دري	د فاریاب اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۴	سیستان	جریده	پښتو، دري	د فراه اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۵	کاپیسا	جریده	پښتو، دري	د کاپیسا اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۶	کندز	جریده	پښتو، دري	د کندز اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۷	طلوع افغان	جریده	پښتو، دري	د کندهار اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۸	کونړ	جریده	پښتو	د کونړ اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۹	لغمان	جریده	پښتو، دري	د لغمان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۰	لوګر	جریده	پښتو، دري	د لوګر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۱	ننګرهار	جریده	پښتو، دري	د ننګرهار اطلاعاتو کلتور ریاست

www.sikaraam.com

۲۲	اتفاق اسلام	جریده	دري	د هرات اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۳	اتحاد	جریده	دري، پښتو	دبغلان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۴	پنجشېر	جریده	دري	دپنجشېر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۵	سمنګان	جریده	دري، پښتو	دسمنګان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۶	هلمند	جریده	پښتو، دري	دهلمند اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۷	ملي هدف	جریده	پښتو، دري	وردګو اطلاعاتو کلتور ریاست

د ولایتونو پر پورته دولتي خپرونو سربېره چې اکثره یې د اړوندو ولایتونو د اطلاعاتو او کلتور ریاستونو له خوا خپرېږي، نورې دولتي خپرونې هم شته، چې تراوسه لا له اطلاعاتو او کلتور وزارت سره په منظم ډول راجستر شوي نه دي او یا دوی تراوسه په خپل ډېټابیس کې په منظم ډول نه دي ځای پر ځای کړي. د ولایتي خپرونو د تیراژ په باب باید ووایو، چې اکثره دا ډول خپرونې له (۵۰۰) ګڼو ټیټ حده نیولې، بیا تر (۲۰۰۰) لوړ حد پورې خپرېږي. البته د اقتصادي او تخنیکي امکاناتو د کمښت او زیادښت په حالت کې د دې خپرونو په ګڼشمېر (تیراژ) کې هم بدلون راځي. ددې رسنیو د خپراوي مهال په باب باید وویل شي، چې دا ټولې رسنۍ په منظم ډول نه خپرېږي. ځینې په کې ورځ وروسته، ځینې اوونۍ کې یوځل، ځینې په پنځه لسو ورځو کې یو ځل او ځینې یې په میاشت کې یو ځل خپرېږي.

www.sikaraam.com

خپلواکې یا نا دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر	ثبت نېټه
۱	دعوت	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	جماعت الدعوت النبي القران والسنته	۱۰۰۰	۲۸/۱۱/۱۳۸۳
۲	راه نهضت	جریده-ماهنامه	دري، پښتو	ولسواکۍ او پرمختیا د پراخ غورځنګ ګوند	۱۰۰۰	۱۸/۲/۱۳۸۷
۳	ملي تړون	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	د افغانستان اسلامي او ملي شورا	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۴	اذان	مجله- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د پرمختیا ، خبرتیا او سمون ټولنه	۵۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۵
۵	حامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خدماتي او حقوقي موسسه	۲۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۲
۶	ارمان مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	د افغانستان خلکو د ارمان ګوند	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۳
۷	راه ازادي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خلکو د ازادۍ غوښتونکو ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۱۰/۱۳۸۳
۸	تکاپو	جریده- نهه میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۳۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۹	ثمر	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۲۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۱۰	پیام جوانان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د ځوانانو اجتماعي، مدني او فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۱۱	ندای معرفت	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	د افغانستان عربو د يووالي ټولنه	۵۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۳
۱۲	بنياد	مجله-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	د تمدن او فرهنګي بنسټ موسسه	۳۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۴
۱۳	انارګل	جريده-مياشتنۍ	پښتو ،دري	تګاب او السای د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۴	پيوستون	مجله-دوه مياشتنۍ	پښتو ،دري،انګليسي	د نادولتي موسساتو د همغږۍ اداره	۵۰۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۱۵	بلاغ	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	علامه فيضاني فرهنګي ټولنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۱۲	ابادي	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	عمران فرهنګي خدمتونو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۵
۱۷	لانکستر	مجله-مياشتنۍ	دري،پښتو ،انګليسي	لانکستر کمپيوټر او ټکنالوژۍ شرکت	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۱۸	پايتخت	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	مبين پرمختيايي او فرهنګي موسسه	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۴
۱۹	نشردموکراسي	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۰	نشردموکراسي	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۱	صبا	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۲	همکاري	جريده-نيم مياشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۳	بازاريابی	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	C.H.A	۱۵۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۴	Hazarajat Assistance Newsletter	خبري- مياشتنۍ	انګليسي، دري	HAN نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۲۵	افغانستان جدید	مجله- دري میاشتنۍ	انګلیسي	ائینه موسسه	۱۰۰۰	۲۳/۸/۱۳۸۵
۲۶	استقلال	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ابوبکر	۵۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۷	اکوبکو	مجله-میاشتنۍ	پښتو	اجمل تورمان	۱۰۰۰	۱۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۸	ګنج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله بیات	۳۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۳
۲۹	مشعل امید	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله صدیقي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۰	اوای مردم	جریده، نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	احمدپرویز جاوید	۱۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۱
۳۱	افغان سین	مجله- میاشتنۍ	انګلیسي	احمدجاهد محسني	۱۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۲	تابش فردا	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انګلیسي	احمدجاوید	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۳	اګاه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	احمدذکي زاهد	۳۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۳۴	جوانان افغان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي	احمدذکي لودین	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۳۵	تکبیر	اوونیزه	پښتو، دري	احمدشاه احمدزی	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۳۶	ارامي و ابادي	جریده	دري، پښتو، انګلیسي	احمدشاه افغانزی	۱۰۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۳۷	پیام راستین	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري، پښتو	احمدشاه سلیمانخېل	۱۰۰۰	۲۱/۳/۱۳۸۲
۳۸	صمیمیت	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي	احمدضمیر	۵۰۰۰	۸/۱۲/۱۳۸۴

www.sikaraam.com

۳۹	وطندار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احمدضیا سیامک	۵۰۰۰	۱/۱۲/۱۳۸۴
۴۰	جوانان افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدضیا ضیا	۳۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۴
۴۱	اقتصاد ما	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدطارق شجاع	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۴۲	دشنه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ،انګلیسي	احمدفرید دشنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۴۳	صدای کوهدامن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدفهیم	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۴۴	کشتي نوح	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدمیرزا روزنیز مرکز	۲۰۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۳
۴۵	نوی سبا	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	احمدنبي حمیدي	۱۰۰۰	۱۹/۱۲/۱۳۸۲
۴۶	الغوچک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ارتباط نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۱
۴۷	وطن یا کفن	مهالنۍ	دري، پښتو	ارین خیبر	۵۰۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۵
۴۸	ازاده گان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ازاده ګانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۱
۴۹	نوای کوکچه	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	اسامه بصیري	۱۰۰۰	۱/۴/۱۳۸۷
۵۰	منشور وحدت	جریده- اوونیزه	دري	اسحق حسیني	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۱
۵۱	اسد	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي، عربي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۵۲	نصرت	ورځپانه- ورځنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۵۳	صدای هندوکش	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	اسدالله کوهزاد	۲۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۵۴	شهادت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	اسلامي حزب	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۵
۵۵	مردم افغانستان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	اسما رحیمي	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۵۶	افغان ملت	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	افغان سوسیال دموکرات ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۹/۱۳۸۵
۵۷	اراده	ورځپاڼه	پښتو ، دري	افغان نشراتي مرکز	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۱
۵۸	نخبه	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د «نخبه ګانو» ګوند	۹۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۵
۵۹	الینا	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د پشه ییانو ټولنه	۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۶۰	مشعل صحت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د صحي کارکوونکو ټولنه	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۵
۶۱	هشت ثور	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	افغانستان د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۲
۶۲	شیپور غم	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د کډو په سرو سازمان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵
۶۳	پلوشه	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	اکمل غلجی سکاوندي	۱۰۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۲
۶۴	عروج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	الحاج شهرباز کمین زاده	۱۰۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۱
۶۵	قلم و قانون	بلوتن- میاشتنۍ	دري، پښتو	امپکس موسسه	۱۰۰۰	۱۸/۲/۱۳۸۲
۶۶	همبستګی ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	امرالله نظري	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۶۷	ایدن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، ازبکی	ایدن فرهنګي ټولنه	۲۵۰۰	۹/۲/۱۳۸۴
۶۸	ګهر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ایمل	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۶۹	سلایي	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	بازمحمد ښادمن	۵۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۳
۷۰	حقوق زن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	برهان روزنیزه او حقوقي ټولنه	۱۰۰۰	۲۰/۵/۱۳۸۳
۷۱	کلید	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۲	سپېده	مجله-دري میاشتنۍ	پښتو ،دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۲۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۳	برګ سبزبیات	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	بیات د قوم شورا	۱۰۰۰	۱۰/۷/۱۳۸۲
۷۴	کېږدۍ	مجله- میاشتنۍ	پښتو	پروین مومند	۱۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۱
۷۵	تجارت نوین	مجله- دري میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	تاج محمدنېکنام زریر	۱۰۰۰	۵/۲/۱۳۸۲
۷۶	افغانستان سپورټ	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	تاج ملوک	۱۰۰۰	۱۸/۵/۱۳۸۳
۷۷	ندالقران	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	تسلیم القران خیریه موسسه	۱۵۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۲
۷۸	اصلاحات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	توریالی غیاثي	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۲
۷۹	میهن	مجله- دري میاشتنۍ	دري	توریالی غیاثي	۱۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۲
۸۰	فریاد زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	ثریا پرلیکا	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۸۱	زن و قانون	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ثریا پیکان	۱۰۰۰	۲۰/۳/۱۳۸۲
۸۲	روان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جاوید دانشیار	۵۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۸۳	همجا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جمیل کرزی	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۸۴	ملالۍ	مجله-میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	جمیله مجاهد	۲۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۱
۸۵	ایمان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	جنید الله ظهیر	۳۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۲
۸۶	اتحاد چهاردهي	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	چهاردهي د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۶/۱۳۸۴
۸۷	حقایق	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حاجي فضل احمد ثابت	۲۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱
۸۸	انتشارات	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	حامد رضا	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۷
۸۹	ارمغان ازادی	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسام الدین نیکزاد	۵۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۹۰	کاروان دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	حسیب الله سروش	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۱
۹۱	اوت لوک	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، انګلیسي	حسین علي یاسا	۱۰۰۰	۹/۱۲/۱۳۸۴
۹۲	ندای اخوت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسین نوری	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۹۳	اسیا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	حسیني علي غفاري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۵
۹۴	خپلواک	ورځنۍ	پښتو ، دري	حضرت جان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵

www.sikaraam.com

۹۵	حقوق مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	حقوقپوهانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۹۶	افغانستان	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري، انګلیسي	حمید قادري	۳۰۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۱
۹۷	وردک	جریده-اوونیزه	پښتو	حمیدناصري	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۹۸	راه نو	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	حوریه مصدق	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۳
۹۹	شخ ګوی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	خالق دادعلي زاده	۵۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۱۰۰	دعوت اسلامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	خواجه محمدصدیق	۳۰۰۰	۲۱/۲/۱۳۸۲
۱۰۱	پیغام	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۲	پیغام	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۳	خنجر	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	ختېک منګل	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۲
۱۰۴	همبستګی غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د افغانستان پیوستون ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۰۵	صنعت	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د افغانستان د صنایعو ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۳
۱۰۶	مرسل	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	د بشري انکشاف موسسه	۳۰۰۰	۲۷/۳/۱۳۸۲
۱۰۷	ګونش	مجله-دري میاشتنۍ	ترکمني	د ترکمنو فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۲
۱۰۸	شرق	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري	د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۱۵/۸/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۱۰۹	جام	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د غور خلکو شورا	۲۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۱۰	جامعه مدني	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي، الماني	د مدني ټولنې اجتماع	۱۰۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۱۱	فلق جستار در معارف اسلامي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	د مرکز او ولایتونو عالمان	۲۰۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۱۱۲	مزدور	جریده- نیم میاتشیزه	پښتو ، دري	د مزدورانو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۹/۸/۱۳۸۲
۱۱۳	میلاد وحدت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د ملي یووالي او سولې ګوند	۵۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۳
۱۱۴	نوید فردا	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	د ملي یووالي حرکت ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۳
۱۱۵	یووالی	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د ملي ټولنې ګوند	۲۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۳
۱۱۶	روښني	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د ښځو روغتیایي او پرمختیایي مرکز	۷۰۰۰	۲۴/۱۱/۱۳۸۵
۱۱۷	ترقي	جریده-اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	داداﷲ نوراني	۵۰۰۰	۱۱/۷/۱۳۸۴
۱۱۸	پیشرو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	داداﷲ نوراني	۴۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۴
۱۱۹	وفا	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۰	خپلواکي	مجله-درې میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۱	روښنګر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	دکتور احمدضیا	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۱
۱۲۲	افغانستان ژغ	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	دوکتور بلال احمد	۵۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۷

www.sikaraam.com

۱۲۳	مدنیت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دوکتورمحمدکریم باز	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۱۲۴	مساوات	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	دوکتورمسعود ساپی	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲
۱۲۵	خیبر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذبیح الرحمن	۱۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۵
۱۲۶	من و تو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۷	ځوانانو غږ	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۸	مشعل	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذیدالله ذید	۱۵۰۰۰	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۱۲۹	درفش ازادي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، ازبکی، انګلیسي	رحم دل	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱
۱۳۰	رسالت حوزه	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	رسالت حوزې فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۲۹/۷/۱۳۸۲
۱۳۱	رسالت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	روح الله	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۳۲	وفاق	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	روح الله	۱۰۰۰	۱۲/۱۰/۱۳۸۱
۱۳۳	رهنما	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	روح الله	۱۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۱۳۴	فراز	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	زهرا صدیق جعفري	۱۰۰۰	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳۵	معراج	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	ساداتو عالي شورا	۴۰۰۰۰	۲۴/۴/۱۳۸۱
۱۳۶	پیام میهن	مجله- دري میاشتنۍ	دري	سپنا فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۱۳۷	اسرار	جريده-نيم مياشتيزه	دري،پښتو ،انګليسي	سروش احمد	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۱۳۸	فرياد	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	سعيد مراد راهي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۳۹	نواى قلم	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	سعيد مصطفى سعيدي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۰	ترقي ملي	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	سلما احراري	۱۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۱۴۱	مشتري	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ، انګليسي	سليم	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۴۲	بنان انديشه	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ، انګليسي	سليمان علي	۱۰۰۰	۳/۱/۱۳۸۲
۱۴۲	هشت صبح	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	سنجر سهيل	۴۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲
۱۴۳	ارمان	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	سيد اسحق ګيلاني	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۴	بهار	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	سيد انور	۳۰۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۵	ائينه روز	مجله-نيم مياشتنۍ	دري	سيد داود	۱۰۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۱۴۶	تفاهم	جريده-نيم مياشتيزه	دري،پښتو ،انګليسي	سيد سياووش	۵۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۷
۱۴۷	سينا	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	سيد علي	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	دانشجوى پژواک	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	سيد نادر	۱۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۴۹	افاق	مجله،دري مياشتنۍ	دري، پښتو	سيد ابراهيم سجادي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۵

www.sikaraam.com

۱۵۰	گام	جریده-اوونیزه	پښتو ، انګلیسي	سیداختیار سباوون	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۱۵۱	مردم سالاري	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	سیداشرف صمیمي	۲۰۰۰	۲۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۵۲	توسعه	مجله- نیم میاشتنۍ	دري	سیدباقر	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۵۳	افغان سوداګري	مجله-میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	سیدحبیب الله اوریا	۱۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	بلاغ	مجله- میاشتنۍ	دري	سیدحبیب الله طاهري	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۵	پویا فلم	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ،انګلیسي	سیدحسین داودي	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۵۶	راه نجات	ورځنۍ	دري، پښتو	سیدحسین عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۷	دایره	جریده-اوونیزه	دري	سیدحسین عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۸	نردبان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدحمیدالله جوادي	۱۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۱۵۹	کوثر	مجله- میاشتنۍ	ازبکي، دري	سیدرحمت الله مرتضی	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۰	**مرکز مطالعات و تحقیات**	مجله-دري میاشتنۍ	دري	سیدعبدالقیوم سجادي	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۵
۱۶۱	صدای مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعبدالله داریوش غمگین	۱۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۲	اقتدار ملي	جریده- اوونیزه	دري	سیدعلي اکبر کاظمي	۴۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۲
۱۶۳	ندای عدالت اجتماعي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعلي موسوي	۱۰۰۰	۲۹/۹/۱۳۸۵

www.sikaraam.com

۱۶۴	عصر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعنایت الله نوید	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۵	انصاف	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	سیدعیسی حسیني مزاري	۴۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۶	نامه زنده گي	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدفضل الله کابلی	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۷	پاسدار وحدت ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدقمرالدین امیري	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱
۱۶۸	خبر هفتگي	جریده-اوونیزه	دري	سید محمد	۲۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۷
۱۶۹	راستي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	سیدمحمدباقر مصباح زاده	۲۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۲
۱۷۰	اوای وقت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سیدمحمدرضا جاوید	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۷۱	اطلاعات صنعتي	مجله- میاشتنۍ	دري، انګلیسي	سید محمد شاه	۳۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۲	کشور	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي	سید محمد مقیم	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۱۷۳	هریوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۱۷/۱۰/۱۳۸۱
۱۷۴	ثبات	اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۵
۱۷۵	افتاب	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمیرحسین مهدوي	۲۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۰۰	امید فردا	ورځپاڼه	دري،پښتو ، انګلیسي	سیدناصر تقدسي	۲۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۲
۱۷۶	ارشاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي، انګلیسي	سیدناصرتقدسي	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۱۷۷	افغانستان	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	سیدنعیم مجروح	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۷۸	صفر	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي، پښتو	سیدنور محمدي	۵۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۷۹	یاس نو	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدهادي فروغ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۴
۱۸۰	حکایت	مجله- میاشتنۍ	دري	سیدهادي نوري	۱۰۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۸۱	کرامت	مجله- دريړ میاشتنۍ	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۵
۱۸۲	ګزیده رسانه ها	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۵
۱۸۳	الانبیا	جریده- اوونیزه	عربي	شاه ولي الله ادیب	۲۰۰۰	۸/۷/۱۳۸۲
۱۸۴	صراحت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	شفیق الله طاهري	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۸۵	اندیشه جوانان	جریده-دريړ میاشتنۍ	دري، پښتو	شفیقه نصیب	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۴
۱۸۲	ائینه زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزۍ	۱۰۰۰	۲۵/۱/۱۳۸۱
۱۸۷	ترقي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزۍ	۵۰۰۰	۲۷/۱۱/۱۳۸۴
۱۸۸	روز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	شکیبا هاشمي	۱۵۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۸۹	جهان کودک	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	شیما ساپۍ	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۹۰	پخلاینه	جریده- اوونیزه	پښتو	شینواری	۱۰۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۱۹۱	خلک	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	شېرګل اوستا	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۲	صدای کودک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	صادقه راستین	۵۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۱
۱۹۳	هوسۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو	صالح محمد صالح	۱۰۰۰	۲۰/۴/۱۳۸۳
۱۹۴	خاطره	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صبغت الله خاکسار	۱۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۹۵	پیام جمهوریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، ازبکي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۶	صدای دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۵
۱۹۷	پیام مادر	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۱۰۰۰	۲۰/۸/۱۳۸۱
۱۹۸	جمهوري غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۲
۱۹۹	کابل شاهان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صدیق الله ساهل	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۰	ولولې	جریده-میاشتنۍ	پښتو ، دري	صلاح الدین صالحي	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۷
۲۰۱	فرهنگ اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ضیاالحق مصدق	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۲	لمر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	طارق نجم	۲۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۰۳	بسوی فردا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عباس ارمان	۱۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۵
۲۰۴	قهرمان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عباس حیدري	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۷

www.sikaraam.com

۲۰۵	سلام همشهري	جريده-اوونيزه	دري	عبدالبصير سامع	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۳
۲۰۶	شوخک	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	عبدالبصير مختارزاده	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۰۷	اندراب	مجله-نيم مياشتنۍ	دري	عبدالحفيظ بهروز	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۰۸	امروز	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالحفيظ فخري	۱۰۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۰۹	جوانان	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ،انګليسي	عبدالحق حجر صديقي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۳
۲۱۰	احسان	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ،عربي، انګليسي	عبدالحق عتيد	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۱۱	عدالت	جريده-اوونيزه	دري، پښتو ، ازبکي	عبدالحکيم	۵۰۰۰	۲۰/۲/۱۳۸۱
۲۱۲	بالاحصار	جريده- اوونيزه	دري	عبدالحميد حامي قاريزاده	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۲۱۳	رسانه	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	عبدالحميد قاريزاده	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۴	روشنفکر	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انګليسي	عبدالحی	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۱۵	تجارت عراده جات	مجله- نيم مياشتنۍ	دري، انګليسي	عبدالرحيم	۲۰۰۰	۱/۱۰/۱۳۸۴
۲۱۶	پيمان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري	عبدالرزاق مامون	۳۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۲۱۷	پيام ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انګليسي	عبدالرشيد ارين	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۳
۲۱۸	ازادي	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي، نورستاني	عبدالرقيب جاويد کوهستاني	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۲۱۹	اوربل	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	عبدالصبور پژمان	۲۰۰۰	۱۹/۵/۱۳۸۵
۲۲۰	کابل اعلانات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	عبدالصمد	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۲۱	پیام نو	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالعزیز ملک عبدالرحیمزی	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۴
۲۲۲	فردا	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	عبدالغفور اعتقاد	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۲۳	اصلاح ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالفتاح	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۱
۲۲۴	اوای جوان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انگلیسي	عبدالفتاح راسخ	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۲	کیان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالفیاض میر ائین	۵۰۰	۱۸/۱۰/۱۳۸۲
۱۴۳	پیام مجاهد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروری	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۴	پیام ملت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروري	۱۰۰۰	۱۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۵	معرفت	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالقیوم کریم	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۴۶	فجر امید	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	عبدالله بصیر	۱۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۲
۱۴۷	امن سرود	مجله- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	پیمان عدالت	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۹	پیشگامان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالمجید بینا	۱۰۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۷

www.sikaraam.com

۱۵۰	فروغ ازادي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالمعين اسلام پور	۵۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۱
۱۵۱	روزگاران	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالناصر فقيري	۷۰۰۰	۳/۸/۱۳۸۲
۱۵۲	پومسه	مجله-دري مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالناصر هوتكي	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۱۵۳	ميوند	مجله- مياشتنۍ	پښتو	عبدالنافع همت	۱۰۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	ملي وحدت	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالنصير سهرابی	۴۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۱
۱۵۵	افتاب شرق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي، ازبکي	عبدالهادي ايماق	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۶	کابلستان نوين	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالواحد	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۲
۱۵۷	افغانستان کابل	جريده-مياشتنۍ	دري،پښتو ،انگليسي	عبدالواحد قرضي	۲۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۵۸	گاهنامه	مجله- ځلورمياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالواسع رهرو عمرزاد	۱۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۱
۱۵۹	افغان	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالودود هوتک	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۰	مشاورت دموکراتيک	جريده- اونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالوهاب	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۶۱	جهان معاملات	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عتيق الله مولوي زاده	۴۰۰۰	۱۳/۷/۱۳۸۴
۱۶۲	گذرگاه	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	عزيزمحمد بشير	۲۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۱۶۳	جرس	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عطاالله حسن پور	۱۰۰۰	۸/۱۰/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۱۶۴	افغانستان قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عطامحمد پویا	۱۰۰۰	۱۶/۳/۱۳۸۴
۱۶۵	تعقل	مجله- میاشتنۍ	دري	علي جان زاهدي	۵۰۰	۲/۴/۱۳۸۱
۱۶۶	جریده کار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	عین الدین	۳۰۰۰	۶/۷/۱۳۸۴
۱۶۷	شاګرد	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام حسین	۵۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۴
۱۶۸	نگاه معاصر	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام سروردانش	۱۰۰۰	۲۰/۶/۱۳۸۱
۱۶۹	پیام وحدت	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام عباس حسن زاده	۵۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۰	اعتصام	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام علي صارم	۱۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۷۱	پیام بامداد	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام مصطفی دوست	۱۰۰۰	۲۴/۵/۱۳۸۳
۱۷۲	استقامت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام معصوم اخلاص	۱۰۰۰	۱۵/۶/۱۳۸۵
۱۷۳	سبا	ورځنۍ	دري، پښتو	غلام نبي خاطر	۳۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۲
۱۷۴	طراوت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	غلام نبي خلیلي	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۷۵	فارمسي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	فارمستانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۳
۱۰۰	زن افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	فتانه ګیلاني	۲۰۰۰	۳/۶/۱۳۸۱
۱۷۶	هنداره	جریده- اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	فخرالدین سباوون	۲۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۴

www.sikaraam.com

۱۷۷	اسايش	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	فخريه	۱۵۰۰	۵/۵/۱۳۸۴
۱۷۸	شفق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	فرزانه	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۲
۱۷۹	اذرخش	جريده-نيم مياشتيزه	انگليسي، دري	فرهاد مقام زاده	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۰	مشعل دموكراسي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	فضل الرحمن اوريا	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۸۱	پيام	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	۳۰۰۰	۲۲/۱۱/۱۳۸۳
۱۸۲	مشعل نجات	اوونيزه	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	۱۵۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۸۳	د ځوانانو هيلې	مجله- اوونيزه	پښتو ،دري، انگليسي	فضل من الله	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۴
۱۸۴	زيتون	مجله- درې مياشتنۍ	دري ، پښتو	فوزيه اتفاق	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۸۵	كيوان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري،پښتو ،انگليسي	فوزيه كوفي	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۸۶	تجارت و اقتصاد	مجله- مياشتنۍ	دري، انگليسي	قربانعلي رضايي	۱۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۱۸۷	طلايه ظفر	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي شورا	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۸	طلايه نور	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي ټولنه	۱۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۸۹	بامداد دانشجو	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	قيام الدين غزنوي	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۳
۱۹۰	چراغ	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	كاترين وداع	۳۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۱۹۱	چای داغ	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	کامران میرهزار	۵۰۰۰	۱/۳/۱۳۸۴
۱۹۲	پیشه ور	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	کسبګرو مرکزي شورا	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۱۹۳	محصل	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	لطف الله ننګیال	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۱۹۴	ویسا	ورځپاڼه- ورځنۍ	پښتو، دري	محب الله بهزاد	۲۰۰۰	۸/۹/۱۳۸۵
۱۹۵	کاتون الګو	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	محب الله نوري	۱۰۰۰	۱۷/۱۱/۱۳۸۱
۱۹۶	روزګاران	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محبوب شاه فقیري	۱۰۰۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۱۹۷	پیام نوین	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	محترم ادیب	۱۰۰۰	۴/۵/۱۳۸۴
۱۹۸	ډیوه	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	محمد اجان حقپال	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۹۹	کاتون	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد امین	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۱
۲۰۰	شبخند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد مصطفی اذرخش مستور	۱۵۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۲۰۱	صدای نسوان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	محمد اسحق محمدي	۱۰۰۰	۳۰/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۲	ګوربت	مجله- میاشتنۍ	پښتو	محمد اصف وردګ	۵۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۲۰۳	پیام زنده گی	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	محمد اکبر ر وهګر	۱۰۰۰	۵/۱/۱۳۸۲
۲۰۴	رشاد	مجله- میاشتنۍ	پښتو، انګلیسي	محمد اکرم خپلواک	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۲۰۵	محیط زیست و اینده بهتر	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	محمد الله کوشانی	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۵
۲۰۶	سباوون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمد انور شعیب	۵۰۰۰	۸/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۷	دیده	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد انور قره باغی	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۲۰۸	سیمای سبز	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد ایوب باران	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۲۰۹	علامه افغان	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	محمد پرویز فقیري	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۰	نگاه نو	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمد تقي بختیاري	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۲۱۱	نجات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	محمد جان باوري	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۱۲	افغانستان جوان	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمد جواد	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۳	خط سوم	مجله- میاشتنۍ	دري	محمد جواد خاوري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۱
۲۱۴	نوی ژوندون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	محمد حامد صبوري	۱۰۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۵
۲۱۵	وفا	مجله- میاشتنۍ	دري	محمد حسن جعفري	۱۰۰۰	۱۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۶	هار	مجله-میاشتنۍ	پښتو	محمد حسن حقیار	۱۰۰۰	۴/۱۱/۱۳۸۴
۲۱۷	افغان وطن	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	محمد حسن فیروزخېل	۵۰۰۰	۲/۷/۱۳۸۳
۲۱۸	افغان ملي جریده	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمد حسن ولسمل	۱۵۰۰	۱۳/۱۲/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۲۱۹	رهیات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدحسین ایثاري	۱۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۲۰	کابل اشتهارات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدحسین ایوبي	۵۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۲
۲۲۱	پیام استقلال	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدداود	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۲۲	بسوی مکتب	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود	۱۰۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۲
۲۲۳	کیمیاگر	مجله-دري میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدداود سرورزاده	۵۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۴	ارمغان ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود سیاوش	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۴
۲۲۵	موج نو	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدداود قیومي	۱۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۳
۲۲۶	طلوع افغانستان	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدداودسیاوش	۵۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۱
۲۲۷	عصرجمهوریت	جریده-اوونیزه	دري	محمدذکي	۲۰۰۰	۲۳/۲/۱۳۸۳
۲۲۸	رفاه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدرحیم شنیواری	۲۰۰۰	۲۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۹	ائینه زنده گي	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدرضاشرق	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۳۰	ققنوس	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	محمدزید محسني	۲۰۰۰	۱۰/۴/۱۳۸۲
۲۳۱	افتاب خراسان	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمد سالم وحدت	۱۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۲
۲۳۲	حکمت	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدسرور جوادي	۱۰۰۰	۹/۱۰/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۲۳۳	بدرگه	اوونیزه	پښتو ، دري	محمد سلیم هیله من	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۴	فردای افغانستان	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد شاه صفي	۱۰۰۰	۱۹/۹/۱۳۸۱
۲۳۵	جامعه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد شریف حبیبي	۴۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۳
۲۳۶	اخبار بازار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمد شعیف	۲۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۴
۲۳۷	کاروان افغان	ورځپاڼه-ورځنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	محمدصادق وردگ	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۲۳۸	مهر میهن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدصبور فرملي	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۹	بیان	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	محمدصدیق پتمن	۵۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۴۰	سیرت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدضمیر	۱۰۰۰	۹/۴/۱۳۸۱
۲۴۱	ثبات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدطارق غوریاني	۳۰۰۰	۱۳/۱/۱۳۸۲
۲۴۲	ارزوی مردم	جریده-نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدطاووس عرب	۲۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۳
۲۴۳	اینده سازان	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدظاهر احمدي	۲۰۰۰	۱۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۴۴	کاریابي	مجله- نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، روسي، انگلیسي	محمدعارف جاوید	۱۰۰۰	۲۸/۳/۱۳۸۴
۲۴۵	درملنه	مجله-دري میاشتنۍ	پښتو	محمدعارف جاوید	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۴
۲۴۶	هادي	مجله- میاشتنۍ	دري، عربي	محمدعارف محقق کوشا	۱۰۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

۲۴۷	نونهالان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	محمدعثمان	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۴۸	هنرمند	مجله-میاشتنۍ	دري،انگلیسي	محمدعلي	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۴۹	اغاز	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعلي ادیب	۲۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۲۵۰	عیاران	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعمر عیار	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۲۵۱	ندای ورزش	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدعیسی سهیل	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲
۲۵۲	کابل	جریده-اوونیزه	دري، پښتو،انگلیسي	محمدفهیم دشتي	۱۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۱
۲۵۳	افغانستان نوین	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدقاسم	۱۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۱
۲۵۴	غبار	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدقسیم اخگر	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۵	اندیشه معاصر	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم	۲۰۰۰	۴/۴/۱۳۸۴
۲۵۶	شهروند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم حیدري	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۵۷	د روغتیا ډیوه	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	محمدکبیر عبدالله	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۸	مدینه	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انگلیسي	محمدمایل یوسفي	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۵۹	فکر	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو،عربي، انگلیسي	محمدمختار مفلح	۱۰۰۰	۲۳/۱/۱۳۸۲
۲۶۰	وحدت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	محمدموسی اکرمي	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴

www.sikaraam.com

۲۶۱	نوای بازرگان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدمیرویس	۱۰۰۰	۱۳/۸/۱۳۸۱
۲۶۲	لاجورد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدناظم یمگی	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۲
۲۶۳	مساوات مترقي	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدولي اریا	۳۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۶۴	اوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدولي کبیري	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۲۶۵	اوای طبیعت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیار خراساني	۱۵۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۲۶۶	فلاح ملي	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدیاسین	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۶۷	صبح کابل	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیونس اختر	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۲۶۸	دموکراسي	مجله- میاشتنۍ	دري	مدني انکشاف بنسټ	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۲
۲۶۹	مریم	مجله- دريِ میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	مریم ملیح	۱۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴
۲۷۰	فقة القران	مجله- دريِ میاشتنۍ	دري، پښتو	مزمل	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۲۷۱	جستجوی صلح	جریده-اوونیزه		مصطفی نېکزی	۲۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۲	اباسین	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	معراج زماني	۱۵۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲
۲۷۳	رسانه باینري	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، فرانسوي	مفاخر روزنیز مرکز	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۷۴	پرنیان	جریده-دريِ میاشتنۍ	دري، انګلیسي	منیژه هوتک باختري	۱۰۰۰	۲۱/۱۱/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۲۷۵	اطلاعات اقتصادي توسعه و نوسازي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	منځني ختيځ تجارتي شرکت	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۶	فراسوء	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	مونسه شېرزادحسن	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۷	اسايش	جريده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	مياګل وثيق	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۷۸	تربيون ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	ميرامين الدين	۱۰۰۰	۱۵/۴/۱۳۸۱
۲۷۹	ارمان ملي	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	ميرحيدر مطهر	۲۰۰۰	۱۸/۹/۱۳۸۲
۲۸۰	زن افغان و تجارت	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو ،انګليسي	مينه شېرزوی	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۸۱	روشندلان	مجله- دري میاشتنۍ	دري ، پښتو	نابينايانو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱
۲۸۲	اينده افغان	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	نثار احمد	۵۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۱
۲۸۳	خدمت- چوپړ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجم الرحمن	۱۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۸۴	ساينس و زنده گي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجيب الله	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۸۵	اطلاعات پويا	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	نجيب الله ارين	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۳
۲۸۶	جال	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو ،انګليسي	نجيب الله راعي	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۸۷	ندا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	ندا ټيلي کمونيکشن	۱۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۲
۲۸۸	مستقبل	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	نصيراحمد نويدي	۲۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۱

www.sikaraam.com

٢٨٩	ابلاغ	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	نقيب الله حميد	١٠٠٠	٢/٩/١٣٨۴
٢٩٠	بازتاب نور	جريده- مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	نور تعليمي مركز	١٠٠٠	١٧/۴/١٣٨٣
٢٩١	راه افغان	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	نورالحق علومي	٣٠٠٠	٢/۵/١٣٨٣
٢٩٢	نور انصاف	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو انگليسي	نورزمان انصاف	۵٠٠	۵/١٢/١٣٨١
٢٩٣	حريت	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	نيازالله حقجو	۵٠٠٠	۴/٣/١٣٨۴
٢٩۴	بيلگی	جريده- اوونيزه	ازبکی	هارون	۵٠٠٠	٣/١١/١٣٨۴
٢٩۵	اشتي وطن	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	هېواد ملي گوند	١٠٠٠	١٩/۴/١٣٨٢
٢٩۶	راه سبز	مجله-مياشتنۍ	دري،پښتو ،انگليسي	وحيدالله	١۵٠٠	١٢/۴/١٣٨٣
٢٩٧	فانوس	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	وحيدالله	۵٠٠	٢۵/٨/١٣٨۴
٢٩٨	پگاه	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	وحيدالله بكتاش	١٠٠٠	٢٣/٣/١٣٨٣
٢٩٩	ژغورنه	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انگليسي	وحيدالله زاهد	١٠٠٠	١٢/٨/١٣٨٢
٣٠٠	خوشال	جريده- نيم مياشتنۍ	پښتو ، انگليسي	وحيدالله غازي خېل	١٠٠٠	٢۴/٣/١٣٨٣
٣٠١	روزنه اميد	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	وسيمه هاشمي	۵٠٠	٢٨/۴/١٣٨۵
٣٠٢	افغان غږ	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	وليد اكبر	٢٠٠٠	٢۴/٧/١٣٨١

www.sikaraam.com

۳۰۳	محیط زیست	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	ټولنیزو خدمتونو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۳۰۴	صحت افغان	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر عزیزالله امیر	۱۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۵
۳۰۵	کابورا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر کنیشکا	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۳
۳۰۶	ایثار	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ،ازبکي، عربي، انګلیسي	ډاکتر محمد خالد	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۳۰۷	همبستګۍ غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	ډاکتر مسعود متین	۲۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۰۸	اموزګار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	ښوونکو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۳۰۹	واقعیت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ښځو او ماشومانو څېړنیز بنسټ	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۳۱۰	دنیای زن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ګلالۍ حبیب	۱۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۵

www.sikaraam.com

پر پورتنیو یادو شویو چاپي رسنیو سربېره اټکل دی، چې نورې خپلواکې رسنۍ هم وي، خو د اطلاعاتو او کلتور وزارت لا تراوسه په منظم ډول لست کړې نه وي. دا رسنۍ چې پورته یې یادونه وشوه، ټولې اوس فعالې نه دي، ځینې ترڅو ګڼو فعالیت وروسته بېرته پر ټپه ودرېدلي دي. د ځینو یوازې جواز ترلاسه شوی، خو پر فعالیت یې لاس نه دی پورې کړی، خو یو زیات شمېر رسنۍ داسې دي، چې همدا اوس فعالې دي. اکثره رسنۍ چې جواز اخلي، نو د خپل ګڼشمېر یو احتمالي رقم لیکي، حتمي نه ده د چاپ پر وخت همغه څه تعقیب کړي، چې هلته یې لیکلي دي. د ژبو په برخه کې هم همدا خبره ده. څوک چې جواز اخلي هلته د خپلې رسنۍ ژبه یا ژبې لیکي، خو په عملي کار کې حتمي نه ده، چې دوی د ژبو بېلانس هم په پام کې ونیسي، خو اصولاً دوی کولای شي پر همغو ژبو خپرونې وکړي، د ګڼشمېر او ژبني څومره والي د کچې ټاکل د دوی په خپل لاس کې دي.

www.sikaraam.com

ب- په ولايتونو کې خپلواکې يا نادولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	د امتياز خاوند	ډول او مهال	ولايت	ژبې	ثبت نېټه	ګڼشمېر
۱	سعادت	عبدالحکيم	مجله-مياشتنۍ	بادغيس	پښتو ، دري	۲۵/۸/۱۳۸۵	۵۰
۲	حمايت	صابره	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۲۲/۵/۱۳۸۱	۲۰۰
۳	باميان	نعمت الله صادقي	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۱۱/۴/۱۳۸۴	۲۰۰
۴	پيک خورشيد	محمدنور	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ، انګليسي	۲/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵	شاهين	احمدولي وديد	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري	۲/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۶	صدای بدخشان	صبغت الله	جريده-اوونيزه	بدخشان	دري	۲۷/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۷	سيمای شهروند	نجيب الله دهزاد	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ،ازبکي	۱۹/۲/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۸	ابتهاج	خالد مصطفوي	جريده-اوونيزه	بدخشان	محلي ژبې	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰
۹	ائينه پامير	ځوانانو فرهنګي ټولنه	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ،ازبکي	۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰	مهر	محفوظ سعيدي	مجله-مياشتنۍ	بغلان	دري،پښتو ، انګليسي	۱۷/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱	پسرلی	ذبيح الله احساس	مجله-مياشتنۍ	بغلان	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۲	زمان	جیحون جاري	مجله-میاشتنی	بغلان	پښتو ، دري	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۳	جوان	عبدالحمید حمیدي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،ازبکي، هزاره گي	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۴	طلایه	شیر اقا شایان	جریده-نیم میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۱۱/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵	کاروان بیان	بسم الله شریفي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۱۱/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۶	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۷	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،انگلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸	ندا بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۱۹	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۲۰	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،انگلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	ندای بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-اونیزه	بغلان	دري،پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۲۲	نوشاد	درمحمد اریایي نژاد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۲۳	مهتاب خاوران	سیدحسن	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۹/۴/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۲۴	اهنگ	محمدعلي ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۸/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۲۵	کلک راستگو	محمد شفیق پیام	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۶	فصلنامه بلخاب	محمد حیدر حاجي زاده	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۲۲/۶/۱۳۸۲	۲۰۰
۲۷	قلب اسیا	یعقوب علي نجیبي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،انګلیسي، پښتو ، ترکي، ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۸	شهرخورشید	ماریا رهین	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۵/۱۳۸۲	۳۰۰۰
۲۹	نما	نجیب الله پیکان	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	روشنایي	د سترګو ډاکترانو ټولنه	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۵۰۰
۳۱	ارزش	علي ذکي	رساله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۵/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۲	سپرغۍ	رحمت الله	جریده-دري میاشتنۍ	بلخ	پښتو ، دري	۳/۲/۱۳۸۴	۲۰۰
۳۳	کوزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۲/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۴	پدیدار	محمد سهراب سامانیان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۶	ارمغان جوانان	احمدرامین	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۷/۶/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۷	جوان افغان	محمد شریف	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۰/۸/۱۳۸۶	۸۰۰۰
۳۸	امیدهمزیستي	سیدمحمد یزدان پرست	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو	۱۵/۱۰/۱۳۸۶	۵۰۰

www.sikaraam.com

۳۹	نوای جوان	سیدمرتضی هاشمي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انګلیسي	۲۰/۱۱/۱۳۸۲	۲۵۰
۴۰	سیمای چمتال	محمدحسن	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انګلیسي	۱۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۴۱	پدیده	پدیده فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۲۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۲	یادګار	عبدالقادر مصباح	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۳	دهکده	سید مجتبی	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۴/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۴۴	فجر	عبدالروف توانا	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۵	پیوند افغان	بریالی رحیمي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۶	یادګار«مثنی»	عبدالقادر	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۷	پرتو	فرخنده ارزو ابي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۸	جهان نو	عبدالقیوم بابک	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۹	ائینه زمان	عبدالحی رضا	جریده-اوونیز	بلخ	دري،پښتو		۲۰۰
۵۰	رشاد	سیدغفار	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۱	برادري	غلام علي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۸/۵/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۲	عصر نو	سیدحسین صفایي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۲۸/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۵۳	پرچم ازادي	حوزه انتشارات شمال	جريده-مياشتنۍ	بلخ	دري	۴/۹/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۵۴	بامداد	احمدشاه اثر	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۵۵	صبح بلخ	محمدفهيم	جريده-اوونيزه	بلخ	دري	۱۳/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۶	ملي ولس	احمد	جريده-اوونيزه	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۴/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۷	ايل سيسي	عمرقل الله ياري	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۵۸	قلب اسيا	محمديعقوب علي نجيبي	جريده-مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۵۹	کلک راستگوی	محمدشفيق پيام	جريده-مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۰	شهر خورشيد	ماريا رهين	مجله-مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۱	بسوی اينده	محمدهمايون خيری	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۱۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۲	راه	صالح محمد خليق	جريده-اوونيزه	بلخ	دري،ښنتو ،انگليسي	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۶۳	تدبير	حسين علي خليلي	جريده-اوونيزه	بلخ	دري، پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۴	بلخاب	محمدحيدر حاجي زاده	مجله- دري مياشتنۍ	بلخ	دري		
۶۵	پيام صلح	سيدعلي رهرو	جريده-مياشتنۍ	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي،انگليسي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰

www.sikaraam.com

۶۶	انجو	سیدمحمدامین	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۷	پیام خبرگان	محمدطاهر شعیب	مجله-مهالنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي، ترکمني	۷/۱۰/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۸	اهنگ	محمدغلی ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي		۵۰۰
۶۹	اندیشه نوین	قاسم انوري	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۷۰	دوستي	سیدامان الله	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۱۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۱	پیام همبستگی	محمدعمر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،انگلیسي	۹/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	بازار هفته	محمدحسن	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي، انگلیسي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۷۳	جرقه	عزیزالله	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۴	سجر	محمدنعیم قادر طاهري	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۵	نجات وطن	عبدالحامد طغیان	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۶	اتش	سیداحمدمیثم	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۲۰/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۷	پدیدار	محمدسهراب سامانیان	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۸	تراوش	غلام قادر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۲/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۷۹	عصر ما	پرویز پیمان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۴/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۰	گزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۱	چندک	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو ،انګلیسي	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۲	بیان نو	سید اعظیم شاداب	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،ازبکي	۳/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۳	ارتقا نوین	عبدالکریم بلخي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۴	سلام	سیداسمعیل هاشمي نژاد	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۹/۳/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۵	صدای مردم بګرام	عبدالمالک	مجله-میاشتنۍ	پروان	دري، پښتو	۱۷/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۶	غوربند	عبدالرحمن	جریده-اوونیزه	پروان	دري،پښتو	۲۶/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۷	سلیمان غر	عبدالله ګل اخلاصیار	مجله-میاشتنۍ	پکتیا	پښتو	۱۲/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۸۸	اریوب	دنیا ګل شفیقي	مجله-فصلنامه	پکتیا	پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۹	پکتیا غږ	محمدضیا ارمان	جریده-اوونیزه	پکتیا	پښتو ، دري	۲۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۰	افغان وطن	محمدحسن فیروزخلیل	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو ،دري	۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۱	روښان	جمیل احمد بارک	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو ،دري	۲۲/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۹۲	شرشره	پنجشېر ټولنیز بنسټ	جریده-میاشتنۍ	پنجشېر	دري	۲۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۹۳	افغانستان نوین	عبدالرحیم شوکت	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو، ازبکي،انګلیسي	۹/۱/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۴	الکر	محمدحسن	جریده-اوونیزه	تخار	دري،پښتو، ازبکي	۵/۳/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۵	شهاب	محمدملا	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو، انګلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۶	اګاهي	عبدالسمیع شریفي	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو، ازبکي	۹/۳/۱۳۸۳	۵۰۰
۹۷	خراسان نوین	عصمت الله قرباني	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۲۷/۱۰/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۹۸	تصویر	عبدالعزیز عزیز	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۱۱/۹/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۹۹	سرو	عبدالمتین	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۲۱/۱۰/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۰۰	چلوصاف	محمدشفیع	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۱۹/۱۱/۱۳۸۲	۴۰۰
۱۰۱	ترکستان	علي شیر انتظار جوزجاني	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۲۵/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۰۲	روزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۱۲/۳/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۰۳	الایمان	مولوي عبدالحی حیات	جریده-اوونیزه	جوزجان	دري، پښتو، ازبکي	۲۲/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰
۱۰۴	نوای کوهسار	سیداسمعیل	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو	۱۳/۸/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۰۵	پیام الفت	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري	۸/۱/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰۶	سمون	برهان الله فضلي	مجله-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو، انګلیسي	۱۲/۱۲/۱۳۸۱	۵۰۰

www.sikaraam.com

۱۰۷	زانګو	مجاهد خلیل	جریده-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو، دري	۱۷/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۰۸	مزل	زاهد شاه انګار	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۲۸/۹/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۱۰۹	غومبسه	امت خان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۱۰	ببړۍ	نصیراحمد روښان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۴/۱۲/۱۳۸۴	۱۰۰
۱۱۱	تکل	امرالله هلال	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۷/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۲	ثاروان	محمداسلم	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۳۰/۳/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۳	اسلام غږ	سیدالله سعید	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري	۲۳/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۱۴	صبح دایکندي	محمدحسیني	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري، پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۱۵	نمای دایکندي	دایکندي ځوانانو فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري، پښتو	۱۸/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۲	ندای استقلال	استقلال فرهنګي ټولنه	جریده-میاشتنۍ	دایکندي	دري، پښتو	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۷	سیمای بلخاب	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	سرپل	دري	۱۳/۹/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۱۸	ایبک	محمدهاشم	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري،پښتو	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۹	تابش خورشید	عزیزالرحمن	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري، پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۲۰	نیستان	میرویس	مجله-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۲۱	ندا غزنه	ممتاز حیدري فروغ	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	زمزمه	محمدعارف روان	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۸/۹/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	جوانان امروز	علي رحیمي	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو ، انگلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۴	حیات نوین	محمداصف امیني	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو ،انگلیسي	۲/۷/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۲۵	البیروني	بسم الله صاعد	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو ،انگلیسي	۱۱/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۶	غزني	محمدضیا حسیني	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو ،انگلیسي	۴/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۲۷	غزنوي	حبیب الرحمن	جریده-اوونیزه	غزني	پښتو ، دري	۱۴/۸/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۸	مهرتابان	محمداصف امیني	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۷/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۹	مرحله	محمداشرف غیرت	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۲/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۳۰	پیام شهروند	محمدفرید ضیا	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۹/۱۱/۱۳۸۴	۵۰۰
۱۳۱	پیام جهاد	مولوي دین محمد عظیمي	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۵	۳۰۰
۱۳۲	افغانستان ازاد	خیرمحمد پژواک غوري	جریده-اوونیزه	غور	دري،پښتو ،انگلیسي	۱۱/۵/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۳	فیروز کوه	خالق داد فیروزکوهي	جریده-نیم میاشتنۍ	غور	دري، پښتو	۱۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۳۴	صدای قلم	محمداسلم گذر	جریده-نیم میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۶/۱۱/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۳۵	حقیقت	عبدالمحمد شایق وصال فاریابي	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۳/۸/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۳۶	افتخار ملي	سیداحمد	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۵/۱۱/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۳۷	صدای ملت	قطب الدین	جریده-نیم میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي انگلیسي	۱۷/۸/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۸	کورش	محمد رسول	جریده-مهالنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۹/۷/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۳۹	ایشانچ	فیروز کریمي	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۶/۹/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۰	میمنه	محمدکاظم امیني	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو	۲۴/۹/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۱	کل چورتگوی	عبدالحکیم	جریده-مهالنۍ	فاریاب	دري، ازبکي	۴/۱۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۲	رستگاران	شاه رضا منشي زاده	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري	۲۶/۱/۱۳۸۷	۵۰۰
۱۴۲	ایدین فاریاب	ایدین فاریاب ساحوي دفتر	جریده-اوونیزه	فاریاب	ازبکي، دري، پښتو، انگلیسي	۱۹/۲/۱۳۸۷	۲۰۰۰
۱۴۳	وحدت اسلام	سیدحسن علوي	جریده-اوونیزه	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۳/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۴۴	پیوند	عبدالکریم شریفي	جریده-نیم میاشتنۍ	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۵/۱۲/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۴۵	همدرد	حاجي فریدالله	جریده-مهالنۍ	کاپیسا	پښتو، دري	۲۹/۱۲/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۶	نگین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۴۷	سنځله	احمدالله	مجله-میاشتنۍ	کندز	پښتو	۱۰/۷/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۴۸	صاعقه	مسلمه والوالجي	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي، انګلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۳	۳۰۰۰
۱۴۹	صدای وطن غږ	عبدالحمید	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي	۲۵/۳/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۰	بوستان	عبدالبصیر	جریده-ورځنۍ	کندز	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۵۱	نګین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۵۲	بصیرت	پاینده محمد رهیاب	مجله-نیم میاشتنۍ	کندز	دري، پښتو	۲۰/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵۳	ښکلا	عبدالاحمد محمدیار	مجله- دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۱۹/۵/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۴	مړوند	بسم الله	مجله-دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۲۰/۴/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۵۵	بیان نور	انجمن دارالقران هدایت	مجله-میاشتنۍ	کندهار	پښتو، دري	۱۳/۴/۱۳۸۲	۲۰۰
۱۵۶	بری	عبدالاحد	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو،دري	۸/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۵۷	رښتیا	بسم الله افغانمل	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو، دري	۹/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۵۸	سور غر	محمدنسیم شریفي	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو	۲۳/۲/۱۳۸۷	۷۰۰۰
۱۵۹	فوري خبر	رحمت الله کامران	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو،دري،انګلیسي	۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۶۰	څرک	نظام الدین	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو	۱۱/۳/۱۳۸۲	۵۰۰

www.sikaraam.com

۱۲۱	چغان	اجمل محبوبزی	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو، انګلیسي	۱۹/۴/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۲۲	غونچه	محمدنوازحقیقت	مجله-مهالنۍ	کونړ	پښتو، ګورباتي	۳۱/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	رڼا	محمداغا	مجله-دوه میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري، انګلیسي	۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۴	الینګار	محمدسمیع الکوزی	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو	۱۵/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۵	ورښت	سناتور تره خېل	مجله-مهالنۍ	لغمان	پښتو، دري	۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	لېسي	اجمل منګل	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۸/۸/۱۳۸۲	۷۰۰۰
۱۲۷	پښتون	محمدنقیب اجمیر احمدزی	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۲/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۸	مهترلام	ذبیح الله بهار غازي	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۹	نوای عصر	سید مسعود محبوب	جریده-اوونیزه	لوګر	دري،پښتو،انګلیسي	۲۱/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۰	سجاوند	برهان الدین بهرام	جریده-میاشتنۍ	لوګر	دري،پښتو	۳/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۱	صدای جوان	لوګر د ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	لوګر	دري، پښتو	۴/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۲	پرخه	شمال د خلکو عنعنوي اصلاحي جرګه	مجله-دوه میاشتنۍ	مزارشریف	پښتو	۲۸/۷/۱۳۸۲	۱۰۰
۱۷۳	سحر	محمدنعیم طاهر قادري	جریده-ورځنۍ	مزارشریف	دري، انګلیسي	۱۸/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۷۴	نړۍ	فضل هادي فضليار	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۷۵	انځور	عبدالرحيم سالارزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۴/۷/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۰۰	ملنګ جان	غلام غوث حيدري	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۷۶	څپه	جلال الدين	مجله-دوه مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، انګليسي	۱۷/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۷۷	ملي ښېګڼه	ننګيالی يوسفزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۸	مينه	عزت الله ځواب	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲۵/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۹	تلوسه	زرخان څارن	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸۰	قلموال	محمد اسمعيل يون	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۹/۱۳۸۵	۵۰۰۰
۱۸۱	خادم	ډاکتر نورشاه	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۱۸/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۲	تورغر	تورغر علمي او فرهنګي ټولنه	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۵/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۸۳	افغان يووالی	شهيد عبدالحق ټولنيزو خدمتونو اداره	جريده-اوونيزه	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۲/۵/۱۳۸۱	۵۰۰
۱۸۴	شايق	شفيق الله	جريده- درې ورځنۍ	ننګرهار	پښو ،دري، پشه يي، انګليسي	۱۷/۷/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۸۵	نن	محمديعقوب شرافت	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۱	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۸۶	ګندهارا	غلام غوث حيدري	جريده- نيم مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۷	اوښکه	راحت ګل	جريده-نيم مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۷/۵/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۸۸	د ښوونکي غږ	د ښوونکو اتحاديه	جريده-نيم مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۱۳/۵/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۸۹	څار	محمدکريم نوښتګر	مجله- اوونيزه	ننګرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۰	ملنګ جان	غلام غوث حيدري	مجله-دري مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۹۱	ځلا	عاشق الله غرزى	مجله- مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو،دري، انګليسي	۱/۴/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۹۲	طب	نجيب الله زاخېلوال	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو،دري، انګليسي	۲/۵/۱۳۸۴	۱۵۰۰
۱۹۳	خبر	عبدالحليم همت	جريده-ورځنۍ	ننګرهار	پښتو،دري	۱۵/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۴	صداى نيمروز	ذبيح الله فايق	جريده-مياشتينۍ	نيمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۵	نداى جوان	ذبيح الله	جريده-نيم مياشتنۍ	نيمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۱۷/۴/۱۳۸۳	۵۰۰
۱۹۶	سازمان مدافع حقوق بلوچ ها	د بلوڅو د حقوقو ملاتړ سازمان	مجله-مياشتنۍ	نيمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲۰/۹/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۹۷	صداى لوګر	ذبيح الله فايق	جريده-مياشتنۍ	نيمروز	دري، پښتو	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۹۸	رویش	محمدنسیم درویشي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ، انګلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۹۹	تخصص	محمدرفیق شهیر	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انګلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۰	شگوفه ها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۱	راه اورد	نوراحمد کریمي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انګلیسي	۷/۸/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۲۰۲	عصر اندیشه ها	عبدالله حنیف	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۳	پیام نو	غلام رسول	جریده-میاشتنۍ	هرات	دري	۱۱/۳/۱۳۸۳	۳۰۰
۲۰۴	هفته نامه هرات	شفیقه حیدري	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۱۱/۲/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۰۵	ملت	عبدالله کاظمي	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۲۲/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۶	صدای هریوا	محمدموسی	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱۹/۱۰/۱۳۸۱	۱۵۰۰
۲۰۷	راه نو	احمدشاه احمدبهزاد	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۳۰/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۲۰۸	صدای رسالت	رمضان علي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، پښتو ،انګلیسي	۳۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰۹	ایثار	سیدفرید گیلاني	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۱۰	نگاه	فضل الرحمن فقیري	جریده-درې میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱۱	پگاه هرات	بشیراحمد بهروان	ورځپاڼه-ورځنۍ	هرات	دري، پښتو	۳/۳/۱۳۸۵	۱۵۰۰

www.sikaraam.com

٢١٢	شگوفها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	٢٩/۴/١٣٨١	۵٠٠
٢١٣	سیاست	فاطمه پویا	جریده-ورځنۍ	هرات	دري	۴/١٠/١٣٨۴	١٠٠٠
٢١۴	تهمینه	وحیده صمدي	جریده-اوونیزه	هرات	دري،پښتو،انګلیسي	٢۵/٢/١٣٨٢	١٠٠٠
٢١۵	ارج	نذیراحمد رها	جریده-دوه ورځنۍ	هرات	دري،پښتو،انګلیسي	١٢/٨/١٣٨٢	١٠٠٠
٢١۶	چهار سوق	محمدعزیز قیومي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، انګلیسي	١/١٢/١٣٨٢	۵٠٠
٢١٧	پویا	قاسم جعفري	مجله-میاشتنۍ	هلمند	دري، پښتو	۴/۴/١٣٨٢	١٠٠
٢١٨	پګړۍ	بریالی هلمند	مجله-دري میاشتنۍ	هلمند	پښتو	٢۵/۵/١٣٨٣	٨٠٠
٢١٩	ګودر	روښنا وردګ	جریده-دري میاشتنۍ	وردګ	پښتو	٢١/۵/١٣٨٢	٢٠٠٠
٢٢٠	منه	جمیله مجاهد	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري،انګلیسي	٢١/٢/١٣٨۴	١٠٠٠
٢٢١	د میدان ځوانان	میدان ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري	٩/١١/١٣٨۴	١٠٠٠
٢٢٢	دریځ	محمداجمل	جریده-میاشتنۍ	وردګ	پښتو،دري	٣١/٢/١٣٨۵	١۵٠٠

www.sikaraam.com

پر پورتنیو چاپي رسنیو سربېره یو زیات شمېر ولایتونو کې نورې چاپي رسنۍ هم فعالیت کوي او یا یې فعالیت لرلی دی. کېدی شي اکثرو یې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ولایتي ریاستونو څخه جواز اخیستي وي او ځینې یې له جواز پرته هم خپرونې وکړي؛ هسې هم د چاپي خپرونې مسول چلوونکي تر درېو ګڼو پورې حق لري، خپله خپرونه وچلوي، تر هغه وروسته یې باید رسماً ثبت کړي. خو تراوسه پورې لا چا د ثبت شویو او ناثبت شویو خپرونو کومه پلټنه نه ده کړې. دلته به د ننګرهار، لغمان او کونړ ولایتونو ځینو خپرونو ته نغوته وکړو، چې تراوسه یې د خپرونو او ثبت نمبرونو پوره څرنګوالی د اطلاعاتو او کلتور وزارت په منظمو اسنادو کې نه شته، خو د تېرو څو کلونو په ترڅ کې دې ډول خپرونو فعالیت کړی او ځینې یې اوس هم فعالې دي. کېدی شي ددې خپرونو له جملې څخه یو شمېر د مربوطه ولایتونو له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو سره ثبت وي، ځینې یې له وزارت سره هم ثبت وي او ځینې یې هېڅ ثبت شوې نه وي. دغه راز په دې شمېر ولایتي رسنیو کې کېدی شي یو کم شمېر دولتي رسنۍ هم شاملې وي.

www.sikaraam.com

ګڼه	نوم	ډول او مهال	مسوول مدیر	ولایت	ثبت یا پیل نېټه	ګڼشمېر
۱	پښتونستان	جریده- اونیزه	ایوبي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲	رښتین	جریده-میاشتنۍ	جعفر حسن	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳	راز	مجله-دوه میاشتینۍ	جما الدین منصور	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶	څراغ	مجله-مهالنۍ	محمد شعیب غروال	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹	ایمل	مجله-دوه میاشتینۍ	مراد لایق	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۹	ځوانانو غږ	مجله-مهالنۍ	شیر حسن کمالزی	ننګرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۰	ښاخۍ	مجله-مهالنۍ	ولي محمد کنډیوال	ننګرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۱	ژوند	مجله-مهالنۍ	ډاکتر مصلح	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲	ګډون	مجله-دوه میاشتینۍ	لعل پاچا ازمون	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۴	تور غر غږ	مجله-مهالنۍ	عبدالواسع انتظار	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۵	کاروان	مجله- مهالنۍ	جعفر احمدي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۶	انعام	مهالنۍ	نجیب اله	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷	چینه	مجله-دوه میاشتینۍ	بختیار ساحل	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۱۹	نندارە	مجله-درې میاشتینۍ	ببرک میاخیل	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰	ولس غږ	جریده-دوه میاشتینۍ	نجیب نایل	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	غوبښتنه	جریده-مهالنۍ	لطیف مل شینواري	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۲	ملاتړ	جریده-مهالنۍ	اسدالله لاروی	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۳	انگازه	مجله-مهالنۍ	سید قیاس سیدي	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۴	پرمختگ	مجله-درې میاشتینۍ	عزت اله ساغر	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۵	خادک	جریده-مهالنۍ	خالد مومند	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۷	هڅه	جریده-مهالنۍ	عزت اله عزیز	ننگرهار	۱۳۸۰	۱۰۰۰
۲۸	حق	جریده-مهالنۍ	حضرت عثمان	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۹	The Light	مجله-مهالنۍ	عبد الاحد	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	غلبېل	مجله-مهالنۍ	ورک سرتیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۱	علامه رشاد	جریده-مهالنۍ	عبداله څار	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۲	ننني افغانستان	مجله-مهالنۍ	سرداروليي څرک	ننگرهار	۱۳۸۵	۲۰۰۰
۳۳	سبا سپېدې	جریده-مهالنۍ	نقیب احمد اتل	ننگرهار	۱۳۸۲	۲۰۰۰

www.sikaraam.com

۳۴	ډانډس	مجله-مهالنۍ	اور لړونی	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګلاب	مجله-مهالنۍ	عبدالله حبیبزی	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۶	توکل	جریده-مهالنۍ	سید الیاس صداقت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۷	ولسي هنداره	مجله-مهالنۍ	حمید اله مشکور	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۸	ښوونه روزنه	مجله-مهالنۍ	محمد یوسف غیرت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۹	احسان	مجله-مهالنۍ	احسان نادولتي مؤسسه	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۰	سپیشل المپیک	مجله-مهالنۍ	حاجي خدمت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۱	لوی ننگرهار	مجله-مهالنۍ	اسدالله حصارشاهیوال	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۲	ډالۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	حفیظ اله تراب	ننگرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۳	مشرق	جریده-مهالنۍ	خوشال بشردوست	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۴	مراد	جریده-مهالنۍ	فضل حق مراد	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۵	ناهید	مجله-مهالنۍ	ارین یون	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۶	سمون	جریده-مهالنۍ	نوراغا ځواک	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۷	څړیکه	جریده-مهالنۍ	محمدالله علمي	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۴۸	معلم	جریده-مهالنۍ	مطیع الله مومند	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۴۹	مخکښ	جریده-مهالنۍ	ملوک رغون	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۵۰	تپه	جریده-مهالنۍ	بټیکوټ محصلینو ټولنه	ننگرهار	۱۳۸۶	۵۰۰
۵۱	د سولې کاروان	جریده-مهالنۍ	عبدالمعید هاشمي	ننگرهار	۱۳۸۷	۵۰۰۰
۵۲	ارزښت	مجله-دوه میاشتنۍ	عبدالصمد کامه وال	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۳	طب	مجله-دوه میاشتنۍ	نجیب الله زاخېلوال	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۵۴	تانده	جریده-مهالنۍ	ښوونې او روزنې پوهنځي محصلین	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۵۵	پښتون	جریده-میاشتنۍ	شان باچا شینواري	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۶	پرمختیا	جریده-اونیزه	عبدالله حبیبزی	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۷	سیلۍ	جریده-دوه میاشتنۍ	سمسور تعلیمي مرکز	ننگرهار	۱۳۸۶	۵۰۰
۵۸	جلال آباد	مجله-درې میاشتنۍ	عبدالجلیل ولسمل	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۹	سلام ځوانان	جریده-دوه میاشتنۍ	نجیب الله کامه وال	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۶۰	سیول انجینر	مجله-درې میاشتنۍ	انجینر اباسین بهیر	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

٦١	کلي غږ	جریده-دوه میاشتنۍ	جمشید ملکزی	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
٦٢	ملي ځوانان	جریده-مهالنۍ	عبدالهادي زماني	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
٦۴	سپوږمۍ	جریده-میاشتنۍ	اباسین بهیر	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
٦۵	کاروان	جریده-مهالنۍ	فرید رسولزی	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
٦٦	پرکنډ	مجله-دوه میاشتنۍ	څپرهار ځوانان	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
٦۷	للمه	مجله-مهالنۍ	څپرهار ځوانان	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
٦۸	ځلانده ستوری	جریده-مهالنۍ	تریلي لېسه	ننګرهار	۱۳۸۷	۵۰۰
٦۹	زیتون	مجله-مهالنۍ	حبیب الله مشرف	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۰	وده	جریده-میاشتنۍ	فریدون خوځون	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۱	څلی	جریده-دوه میاشتنۍ	عبدالواسع ناصري	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	کونړ غږ	مجله-دوه میاشتنۍ	ادریس غروال	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۳	کونړ	مجله-درې میاشتنۍ	جنت ګل فدا	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۴	خوځښت	مجله-دوه میاشتنۍ	سمیع الله ترون	کونړ	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۵	ستوری	جریده-مهالنۍ	ضیاالدین احساس	کونړ	۱۳۸۲	۱۰۰۰

www.sikaraam.com

۷۶	زرکمر	مجله- دوه میاشتنۍ	انقلابي ځوان	لغمان	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۷۷	وربښت	مجله-دوه میاشتنۍ	ځارنوال تره خېل	لغمان	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۷۸	لغمان بولتین	جریده-مهالنۍ	عبدالوکیل	لغمان	۱۳۸۷	۵۰۰
۷۹	مهترلام	جریده-میاشتنۍ	صفي الله باران	لغمان	۱۳۸۳	۱۰۰۰

په همدې انډول د هېواد په نورو ولایتونو کې هم د خپرونو شومره والی په یو ځه توپر اټکلولای شو.

www.sikaraam.com

۲- اوربدنی رسنۍ:

د طالبانو نظام تر رڼګېدو وروسته، په افغانستان کې ګڼ شمېر راډیوګانې نوې جوړې شوې، هم د دولتي راډیوګانو شمېر زیات شو او هم د ازادو راډیوګانو؛ ګڼ شمېر ولایتي راډیوګانې هم جوړې شوې او هم زیات شمېر ازاد راډیو ستېشنونه فعال شول، ددې ترڅنګ یو شمېر بهرنیو راډیوګانو هم په پښتو او هم په دري ژبو د افغانستان لپاره خپلې نوې خپرونې پیل کړې او یا یې هم پخوانۍ هغه زیاتې کړې، د چاپي او ټلویزیوني خپرونو په پرتله د راډیویي خپرونو د پوښښ ساحه او د ګټه اخیستونکو شمېر څکه زیات و، چې راډیو هر ځای، په کلیو، غرو، رغو او ښارونو کې، هر څوک؛ زوړ او ځوان، نرینه او ښځینه، لوستي او نالوستي ټول اوربدلای او ګټه ورنه پورته کولای شي، خو چاپي خپرونې د لویو او منځنیو ښارونو په انډول کلیو او بانډو ته یا بېخي نه رسېږي او یا هم کمې او ناوخته رسېږي. پر چاپي خپرونو د ګټه اخیستونکي مالي لګښت هم راځي او بله اساسي مسئله داده، چې چاپي خپرونې یوازې د لوستي قشر له خوا مطالعه کېږي، نالوستي ترې ګټه نه شي پورته کولای، په لوستي قشر کې هم بیا هغه لوستی قشر، چې له مطالعې سره علاقه ولري او د چاپي خپرونو پر مفهوم پوه شي. چاپي خپرونې وخت او انرژي دواړه ضایع کوي، نو ځکه خو یې د راډیویي خپرونو په انډول د پوښښ

www.sikaraam.com

ساحه کمه او تنګه ده. دلته په لاندې کته ګوریو کې د اورېدنیو (راډیويي) رسنیو کمیت یا نوملړ درته وړاندې کړو:
۱- دولتي راډیوګانې، ۲- خپلواکې راډیوګانې

۱- دولتي راډیوګانې:

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي راډیوګانې: په کابل کې د دولتي راډیوګانو شمېر ډېر زیات نه دی، ددې یو علت شاید دا وي، چې راډیو افغانستان د خپل فعالیت ډېره اوږده سابقه لري، نه یوازې په کابل، بلکې ټول افغانستان تر پوښښ لاندې راوستلای شي. په کابل کې دغه لاندې دولتي راډیوګانې اوس فعالیت لري.

۱- **راډیو افغانستان:** د ټول افغانستان لپاره خپرونې کوي او تر هېواده بهر ځینو ځایونو کې هم اورېدل کېږي.

۲ – **راډیو کابل:** دا راډیو هم په ټول هېواد کې اورېدل کېږي.

ب- په ولایتونو کې دولتي راډیو ګانې:

هر ولایت لږ تر لږه یوه دولتي راډیو لري، اکثره دا راډیوګانې د همغه ولایت په نومونو نومول شوي دي، خو ځینې ولایتونه شته چې تر یوې زیاتې دولتي راډیوګانې لري. دغه لاندې دولتي راډیو سټېشنونه اوس په ولایتونو کې فعالیت لري:

www.sikaraam.com

گڼه	نوم	بڼه	فریکونسي(KHz)
۱	ارزګان	اې ام	۱۴۸۵
۲	بادغیس	اې ام	۱۵۰۰
۳	بدخشان	اې ام	۵۸۴
۴	بلخ	اې ام	۹۰۹
۵	خوست	اې ام	۱۲۰۰
۶	زابل	اې ام	۹۳۶
۷	سمنګان	اې ام	۱۵۰۰
۸	غزني	اې ام	۱۰۱۷
۹	غور	اې ام	۱۵۸۴
۱۰	فاریاب	اې ام	۱۰۴۴
۱۱	کندهار	اې ام	۸۲۴
۱۲	کندز	اې ام	۱۲۰۲
۱۳	کونړ	اې ام	۱۵۰۰
۱۴	لغمان	اې ام	؟
۱۵	نیمروز	اې ام	۱۵۸۴
۱۶	ننګرهار	اې ام	۹۹۹
۱۷	هرات	اې ام	۱۵۰۰
۱۸	هلمند	اې ام	۱۵۰۰

www.sikaraam.com

۲- خپلواکې راډیوګانې یا راډیو سټېشنونه: د دولتي راډیو سټېشنونو ترڅنګ، ګڼ شمېر خپلواکې راډیوګانې هم، په مرکز او ولایتونو کې فعالیت لري، په خپلواکو راډیوګانو کې هغه ټولې راډیوګانې شاملې دي، چې یا د اشخاصو یا هم د نادولتي موسساتو او یا هم په مستقیم او نامستقیم ډول د بېلابېلو تنظیمونو له خوا جوړې شوي دي. د ازادو راډیوګانو ګڼ شمېر په پیل کې د انټرنیوز په مرستو پر فعالیت پیل کړی او بیا وروسته، د امتیاز خاوند او چلوونکو ته ورسپارل شوي دي. دا راډیوګانې په مرکز او ولایتونو کې په بېلابېلو نومونو فعالیت کوي، دلته یې نومونه یادوو:

الف- په پلازمېنې کابل کې خپلواکې راډیو ګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند
۱	اریانا	احسان الله بیات
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	افغانې ښځې غږ	افغانې ښځې غږ موسسه
۴	اگاه	انجنیرعبدالرزاق راملي
۵	عالم	ایمل مرجان
۶	تپش	بهروز کلام
۷	کلید	د بشري انکشاف موسسه
۸	نوا	دلشاد سلما
۹	اموزګار	رحمت الله بېګانه
۱۰	اوا	سید عیسی

www.sikaraam.com

۱۱	ارمان	سید نجیب الله
۱۲	نرگس	شهلا شقایق
۱۳	خاور	عبدالباري سلام
۱۴	رادیونی	عبدالمجیب خلوتگر
۱۵	اواز سبای افغانستان	غلام نبي خاطر
۱۶	هامون	محمد اسلم عسکریار
۱۷	منار نور	محمدصابر
۱۸	قره باغ	معراج الدین
۱۹	وطندار بلخ	میرویس سوسیال
۲۰	سلام وطندار	نوید فریور

ددې ترڅنګ، ((دریا))، ((ښهر))، ((موج))، ((فردا))، ((الکسز))، ((نور))، ((افغان))، ((صدای صلح))، ((سراهنګ))، ((۱FM))، ((سروش))، ((شورا))، ((تجارت))، ((اترا))، ((بهار)) او ځینو نورو راډیوګانو هم د فعالیت جواز ترلاسه کړی، ځینې یې فعالې شوي او ځینې نورې یې د فعالېدو په حال کې دي.

ب- په ولایتونو کې خپلواکې راډیوګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت	ثبت نېټه
۲	بامیان	علي عرفاني	بامیان	۱۸/۵/۱۳۸۲
۳	امو	روزبه بهروز	بدخشان	۱۷/۴/۱۳۸۳
۴	پیام	عبدالله ضیایي	بدخشان	؟
۵	صدای کشم	نور اغا	بدخشان	؟
۶	تراجمیر	لطیفه	بغلان	۷/۳/۱۳۸۲
۷	پژواک	محفوظ الله سعیدي	بغلان	؟

www.sikaraam.com

۸	ارزوها	شېرمحمد جهش	بغلان	؟
۹	اديب	حبيب الرحمن	بغلان	؟
۱۰	نوبهار بلخ	محمدفهيم صادق	بلخ	۳/۹/۱۳۸۲
۱۱	برنا	عنايت الله	بلخ	؟
۱۳	ستاره سحر	محمدكاوه راشد	بلخ	؟
۱۴	ارزو	كمال نبي زاده	بلخ	؟
۱۵	راديوصلح	ذكيه ذكي	پروان	۱۸/۹/۱۳۸۲
۱۶	پكتيكاغږ	بارت مشال	پكتيكا	؟
۱۷	مشعل	محمدبرات مشعل	پكتيكا	؟
۱۸	پكتيكاغږ	ايوا عمري	پكتيكا	؟
۱۹	ارمغان	فتانه فردوس	تخار	۱۰/۲/۱۳۸۲
۲۰	اى خانم	عطاالله عبيدي	تخار	؟
۲۱	همصدا	سمين	تخار	؟
۲۲	ائينه	سيدفهيم ظفر	جوزجان	۲۴/۴/۱۳۸۳
۲۳	د سولې پيغام	زاهدشاه انګار	خوست	۱۵/۹/۱۳۸۲
۲۴	ولس غږ	بسم الله حقمل	خوست	؟
۲۵	ياران	سيدمحمدحنيف هنګام	غزني	۱۲/۵/۱۳۸۳
۲۶	دهكده	فريداحمد	غزني	؟
۲۸	اميد جوان	عبدالصبور حميد	غزني	؟
۲۹	صداى عدالت	علي ظفر	غور	۲/۱۲/۱۳۸۲
۳۰	صداى نجراب	عبدالمطلب	كاپيسا	؟
۳۱	صداى زنان كندز	ملي مشاركت ټولنه	كندز	۱۷/۱۲/۱۳۸۲
۳۲	روشني	صديقه شېرزۍ	كندز	؟

www.sikaraam.com

۳۴	زهره	ناجیه خداییار	کندز	؟
۳۵	رابعه بلخي	ناجیه حنیفي	کندز	؟
۳۶	ارغوان	د حقوقي او مدني ټولنې لپاره د افغانانو موسسه	کندهار	۲/۹/۱۳۸۳
۳۸	ازاد افغان	عبدالقیوم کرزی	کندهار	؟
۳۹	تعلیم اسلامي	محمدعمر خطابي	کندهار	؟
۴۰	استقلال	نصرالله ستانکزی	لوګر	۴/۴/۱۳۸۲
۴۱	پیغام ملي	محمدعثمان طارق	لوګر	۲/۴/۱۳۸۲
۴۲	شرق	شفیق الله شایق	ننګرهار	۷/۳/۱۳۸۲
۴۳	مومند	مطیع الله مومند	ننګرهار	؟
۴۴	رڼا	بازمحمد صادق	ننګرهار	؟
۴۵	خپلواک	شفیق الله شایق	ننګرهار	؟
۴۶	زنان هرات	هولان خطیبي	هرات	۱/۲/۱۳۸۵
۴۷	ندای صبح	جمشید نیکجو عزیزي	هرات	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۴۸	هرات پوهنتون	هرات پوهنتون	هرات	۱۰/۲/۱۳۸۳
۴۹	ضیا	محمدعارف کریمي	هرات	؟
۵۰	طنین	محمدګل خیرخواه	هرات	؟
۵۱	فریاد	خلیل احمد	هرات	؟
۵۲	سمون	محمدسلیم زمریال	هلمند	؟

ټولې راډیوګانې چې د بېلابېلو مرستندویانو له خوا فعالې شوي دي. د پورتني لست په شان، نه د اطلاعاتو او کلتور وزارت او نه هم کومې بلې موسسې منظم لست خپور کړی، دا لست هم ما د څو بېلابېلو سرچینو په مټ ترتیب کړی. د انټرنیوز او ځینو نورو موسسو له خوا په افغانستان کې د ازادو او دولتي راډیو

www.sikaraam.com

ګانو يو لست خپور شوی دی، چې دا دی دلته يې په ترتيب سره وړاندې کوو، چې پر ځينو پورتنيو راډيوګانو سربېره يو شمېر نورې هم په کې شاملې دي.

ګڼه	راډيو نوم	ولايت	د چلند څرنګوالی	فريکونسي
۱	باميان	باميان	اف ام	۸۸,۰
۲	آمو	بدخشان	اف ام	۹۱,۵
۳	تراجمير	بغلان	اف ام	۹۱,۳
۴	بلخ	بلخ	اف ام	۸۷,۹
۵	نوبهار	بلخ	اف ام	۸۸,۵
۶	بلخ	بلخ	اف ام	۱۵۱۸,۰
۷	سياګرد	پروان	اف ام	۹۰,۶
۸	پکتيا	پکتيا	ميډيم	۶۲۱,۰
۹	څمکني غږ	پکتيا	اف ام	؟
۱۰	شرنه	پکتيکا	اف ام	۹۲,۹
۱۱	تخارستان	تخار	اف ام	۸۸,۷
۱۲	تخار	تخار	ميډيم	؟
۱۳	سولې پيغام	خوست	اف ام	۹۳,۱
۱۴	خوست	خوست	ميډيم	۱۰۳۰,۰
۱۵	دايکندي	دايکندي	اف ام	۹۱,۵
۱۶	صدای حقيقت	سمنګان	اف ام	؟
۱۷	سمنګان	سمنګان	اف ام	۹۱,۸
۱۸	غزنويان	غزني	اف ام	۸۹,۳

www.sikaraam.com

۱۹	جاغوري	غزني	اف ام	۸۷,۸
۲۰	ارتباط	غزني	اف ام	۸۸,۳
۲۱	غزني	غزني	میډیم	۱۰۱۷,۰
۲۲	لعل و سرجنگل	غور	اف ام	۸۸,۹
۲۳	صدای عدالت	غور	اف ام	۹۰,۳
۲۴	قیصار	فاریاب	اف ام	۹۶,۵
۲۵	قویاش	فاریاب	اف ام	؟
۲۶	فاریاب	فاریاب	میډیم	۵۹۴,۰
۲۷	فراه	فراه	میډیم	۱۰۴۴,۰
۲۸	وطندار	کابل	اف ام	۸۷,۵
۲۹	ظفر	کابل	اف ام	۹۳,۵
۳۰	کلید	کابل	اف ام	۸۸,۰
۳۱	قره باغ	کابل	اف ام	۹۱,۳
۳۲	ارمان	کابل	اف ام	۹۶,۱
۳۳	افغانستان	کابل	اف ام	۱۲۸۷,۰
۳۴	کابل پوهنتون	کابل	اف ام	؟
۳۵	افغاني ښځې غږ	کابل	اف ام	۹۱,۶
۳۶	نجراب	کاپیسا	اف ام	۹۰,۶
۳۷	ظهرا	کندز	اف ام	۹۰,۵
۳۸	جیون	کندز	اف ام	۸۱,۰
۳۹	ازاد افغان	کندهار	اف ام	۸۸,۱
۴۰	سوله	کندهار	اف ام	۸۸,۰
۴۱	سپین بولدک	کندهار	اف ام	؟

www.sikaraam.com

۴۲	کندهار	کندهار	میډیم	۸۸۲,۰
۴۳	کونړ	کونړ	میډیم	۱۵۸۰,۰
۴۴	لغمان	لغمان	اف ام	؟
۴۵	استقلال	لوګر	اف ام	۸۹,۵
۴۶	ملي پیغام	لوګر	اف ام	۹۴,۰
۴۷	سپین غر	ننګرهار	اف ام	۸۹,۴
۴۸	شرق	ننګرهار	اف ام	۸۷,۲
۴۹	ننګرهار	ننګرهار	میډیم	۱۵۳۰,۰
۵۰	نیمروز	نیمروز	میډیم	۱۵۸۴,۰
۵۱	سهار	هرات	اف ام	۸۸,۷
۵۲	ندای صبح	هرات	اف ام	۹۰,۴
۵۳	صدای جوان	هرات	اف ام	؟
۵۴	غوریان	هرات	اف ام	؟
۵۵	هرات	هرات	میډیم	۱۵۵۰,۰
۵۶	سباوون	هلمند	اف ام	۸۸,۰
۵۷	هلمند	هلمند	میډیم	۱۲۸۰,۰
۵۸	یووالي غږ	وردګ	اف ام	۸۸,۰

پر پوتنیو راډیوګانو سربېره کېدی شي نوري خپلواکې راډیوګانې هم وي، خو موږ تراوسه د هغو په باب معلومات نه دي ترلاسه کړي.

www.sikaraam.com

۳- لیدنۍ رسنۍ:

هغه رسنۍ چې لیدل کېږي، هغو ته لیدنۍ رسنۍ ویل کېږي، لکه ټلویزیوني خپرونې، سینمایي ننداري او ځینې نورې.
ټلویزیونونه؛ لیدنۍ یا تصویري رسنۍ د اغېز له مخې پر پورتنیو (چاپي او اورېدنیو) دواړو رسنیو غښتلې دي او موثریت یې زیات دی، ځکه چې دا رسنیزه وسیله، هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي.
ټلویزیوني رسنۍ د راډیویي خپرونو په شان یوه بې فشاره مطالعه ده، اغېز یې تر نورو رسنیو زیات دی، خو دا چې په افغانستان کې دا شبکې لا تر اوسه پورې پوره پراخه شوې نه دي او د برېښنا د نشتوالي له امله ټول افغانان، ټلویزیوني رسنیو ته لاس رسی نه لري او هم ټلویزیون د راډیو په شان د انتقال اسانه وسیله نه ده، نو ځکه یې د راډیویي خپرونو په انډول، په افغاني ټولنه کې د پوښښ ساحه ډېره پراخه نه ده، خو په لویو ښارونو او هغو سیمو کې، چې د برېښنا امکانات شته او ټلویزیوني خپرونې

www.sikaraam.com

ورته رسېدلي، د نورو خپرونو يا رسنيو په انډول د ټلويزيوني رسنيو موثريت او د مينوالو شمېر زيات دی.

دلته به افغاني ليدنۍ رسنۍ په لنډيز سره په لاندې کټګوريو کې درته معرفي کړو:

١- دولتي ټلويزيونونه، ٢- خپلواک ټلويزيونونه، ٣- کېبلي شبکې.

١- دولتي ټلويزيونونه:

دولتي ټلويزيونونه هم په مرکز کابل کې فعاليت کوي او هم په ولايتونو کې، په ولايتونو کې چې کوم ټلويزيوني سټېشنونه دي، هغه هم د مرکزي، سراسري او يا ملي ټلويزيون پروګرامونه خپروي او هم خپلې خپرونې لري.

الف- په مرکز کې دولتي ټلويزيونونه:

١. ملي راډيو ټلويزيون: په کابل کې يو لوی دولتي ټلويزيون فعاليت کوي، چې د ملي ټلويزيون په نامه يادېږي. دا ټلويزيون نه يوازې (مرکز کابل) تر پوښښ لاندې راولي، بلکې خپرونې يې ټول افغانستان او د نړۍ يو زيات شمېر هېوادونو ته هم رسېږي. ملي ټلويزيون نه يوازې په مجموعي ډول د افغانستان د دولت پاليسي تعقيبوي، ددې ترڅنګ اوس د پخوا په انډول په کې تر يوه حده سمون راغلی دی؛ پخوانی فکري انحصار، چې د بېلابېلو حکومتونو پر مهال پر دې سراسري رسنۍ واکمن و، تر

www.sikaraam.com

يوه حده خپل ځای ازادۍ ته پرې ايښې دی او ورځ پر ورځ لا نور د ازادۍ پر لوري ګامونه اخلي.

۲- ښوونيز او روزنيز راډيو ټلويزيون: دا هم دولتي راډيو ټلويزيون دی، چې په کابل کې د پوهنې وزارت له خوا خپرونې کوي او خپرونې يې اکثره د زده کوونکو د روزنې، د ښوونکو د تجربو د زياتونې او د پوهنې پر بېلابېلو برخو راڅرخي.

ب- په ولايتونو کې:

په يو زيات شمېر ولايتونو کې ولايتي ټلويزيونونه چې د همدې سراسري يا مرکزي ټلويزيون تر چتر لاندې کار کوي، فعال دي. دلته يې يادونه کوو:

ګڼه	نوم	موقعيت
۱	کونړ	اسعداباد
۲	سمنګان	ايبک
۳	بغلان	بغلان
۴	تخار	تخار
۵	ننګرهار	جلال اباد
۶	جوزجان	جوزجان
۷	پروان	چاريکار
۸	نيمروز	زرنج
۹	غزني	غزني
۱۰	بدخشان	فيض اباد

www.sikaraam.com

۱۱	کندز	کندز
۱۲	کندهار	کندهار
۱۳	بلخ	مزارشریف
۱۴	لغمان	مهترلام
۱۵	فاریاب	میمنه
۱۶	هرات	هرات
۱۷	پکتیا	ګردېز

همدارنګه په ځینو نورو ولایتونو کې هم دولتي ټلویزیونونه فعال دي او یا د فعالېدو په حال کې دي.

۲- خپلواک ټلویزیونونه:

اوس په افغانستان کې یو زیات شمېر ټلویزیونه فعالیت کوي، چې نه یوازې د کابل ښاو خوا سیمې تر پوښښ لاندې راولي، بلکې ځینې یې د ټول هېواد په کچه هم نشرات کوي. ظاهراً خو ټولې دا ډول رسنۍ د ازاد امتیاز په نامه فعالیت کوي، خو د ځینو ټلویزیونونو د خپرونو لید لوری او ذهني تګلوری دا په ډاګه څرګندوي، چې دا رسنۍ نه یوازې نا پیېلې نه دي، بلکې دمشخصو ډلو ټپلو ملاتړ کوي او ځینې یې د نورو هېوادونو ژبنۍ او کلتوري پراختیا لپاره کار کوي. دلته به دغو ټلویزیونونو ته لنډه اشاره وکړو:

www.sikaraam.com

الف- په کابل کې خپلواک ټلویزیونونه

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	اریانا	احسان الله بیات	کابل
۲	افغان	احمد شاه افغانزی	کابل
۳	طلوع	احمدجاهد محسني	کابل
۴	نور	برهان الدین رباني	کابل
۵	سبا	تلشاد سبا ملالۍ	کابل
۶	فردا	حاجي محمد محقق	کابل
۷	شمشاد	فضل کریم فضل	کابل
۸	تمدن	محمد اصف محسني	کابل
۹	لمر	محمد زید محسني	کابل
۱۰	نورین	محمدعارف نوري	کابل
۱۱	امروز	نجیب الله کابلی	کابل

پر پورتنیو ټلویزیونونو سربېره یو شمېر نورو ټلویزیونونو هم جواز ترلاسه کړی، خو پر فعالیت یې پیل نه دی کړی. دغه لاندې ټلویزیونونه په کې شامل دي:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند
۱	خلو	احمد غوث زلمی
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	سیمای خراسان	اسدالله رامین
۴	ملالۍ	جمیله مجاهد

www.sikaraam.com

۵	ستاره	حمیدالله امیري
۶	۷	عبدالباري نجیب
۷	اریا	عبدالغفار داوي
۸	میوند	عزیزي هوتک ګروپ
۹	باختر	کابل بانک
۱۰	ژوندون	محمد اسمعیل یون
۱۱	شقایق	محمدعثمان نجیب
۱۲	۱	محمدفهیم فرید
۱۳	وطندار	میرویس سوسیال
۱۴	کابل	نصیر وزیرخان

ب- په ولایتونو کې خپلواک ټلویزیونونه:

د مرکز کابل ترڅنګ، په ولایتونو کې هم یو شمېر نوي ازاد ټلویزیونونه راټوکېدلي دي. ځینې دا ډول ټلویزیونونه، یوازې په خپل اړوند ولایت کې نشرات لري، خو د ځینو نورو بیا د پوښښ ساحه پراخه ده.

تراوسه پورې دغو ټلویزیونوجواز ترلاسه کړی، چې ځینې یې فعالیت لري او ځینې نور د فعالیت لپاره هڅه کوي:

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	فروغ	فضل الدین	بغلان
۲	ارزو	کمال الدین نبي زاده	بلخ
۳	لحظه	محمدابراهیم غضنفر	بلخ
۴	پروان	حفیظ الله حبیب	پروان

www.sikaraam.com

۵	ائینه	سید فهیم ظفر	جوزجان
۶	هېواد	قیوم کرزی	کندهار
۷	شرق	شفیق الله شایق	ننگرهار
۸	سیمای غوریان	جمشید نیکجو عزیزي	هرات
۹	هري	سیدنجیب الله	هرات
۱۰	ساقي	محمدطارق نبي	هرات
۱۱	ملت	ناصر نېکزاد	هرات

۳- کېبلي شبکې:

پر خپلواکو ټلویزیونونو سربېره د هېواد پر مرکز او ولایتونو کې یو زیات شمېر کېبلي شبکې هم فعالیت کوي، چې خلکو ته هم بېلابېل کورني او نړیوال ټلویزیوني چینلونه او هم کله کله خپل تولیدات او اعلانونه هم وړاندې کوي. سره له دې چې کېبلي شبکې مستقل ټلویزیونونه نه دي، خو تاثیراتو ته یې ځکه په کمه سترګه نه شي کتل کېدی، چې په ډله ییز ډول ټلویزیوني خدمات وړاندې کوي او تر یوه واحد ټلویزیوني چینل یې اغېزې زیاتې دي.

الف- په مرکز کې کېبلي ټلویزیوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند	ادرس
۱	باختر	اجمل	قمبر څلورلارې، ۱۵ بلاک تر شا
۲	شفاف	احمد تمیم	رحمان مېنه ، نجونو لېسې ته مخامخ
۳	کیهان	احمد تمیم	سیدنورمحمد شاه مېنه، ۳ سړک

www.sikaraam.com

۴	آریانا	احمد حامد	نهمه ناحیه، دریم مکروریان، ازادۍ چاپخونې ته مخامخ
۵	زرنګار	احمدراشد	ده افغانان
۶	ورلډ	ایمل	لسمه ناحیه، خیرخانې مېنې دریمه برخه، مریم لېسه
۷	ساحل	توره باز	لومړی پوړ، جبار نعیم مارکېټ، اتم سړک، کلوله پشته
۸	سهراب	خلیل احمد	پروان کارته، درمسال ته مخامخ
۹	باختر	ربیع الله	پنځمه ناحیه، قمبر څلور لارې
۱۰	شاداب	سید عبدالله	سید نورمحمد شاه مېنه، اول سړک
۱۱	کابل پامیر	صلاح الدین	فتح الله کلا دریم سړک، اووم نمبر کور
۱۲	آریا نټ ورک	عبد البصیر(قیومي)	څلورمه ناحیه د انصاري پخوانی تمځی، کلوله پشته
۱۳	کابل کیهان	عبد الواحد	د کور جوړولو فابریکې بازار
۱۳	مشعر	عبدالله	ده دانا
۱۵	خلیل	عبدالناصر	غیبي کلا، چهلستون
۱۶	پرنده آبي	غلام سخي	دشت برچي د تېلو ټانک تمځی
۱۷	ګل سرخ	فلکناز	جمال مېنه
۱۸	کیهان	محمد باقي	سید نورمحمد شاه مېنه نوی سړک، عارف مارکېټ
۱۹	کهکشان	محمد بشیر	علاوالدین درې لارې
۲۰	خیبر	محمد زبیر	چهار قلعه وزیر آباد، ولي افغان مارکېټ
۲۱	آریا	محمد نعیم حکیمي	مرواريد هوټل شاته، د کلوله پشتې پخوانی تمځی

www.sikaraam.com

۲۲	آمو کېبل	محمد همایون	نهمه ناحیه، دریېیم مکروریان
۲۳	سي. ان.ان	محمد وصیل	مسکن ثلورلارې، پي.سي.او ترڅنګ
۲۴	ګلکسي	محمد یوسف	شهید ثلورلارې- فتح الله کلا
۲۵	افغان ستلایټ	محمدفاروق	نوی ښار، د پارک لویدیزه برخه
۲۶	کابل ستار	میر حمزه	نهمه، ناحیه، دریېیم مکروریان، شینوزاده کلنیک
۲۷	شاهین	نجیب الله	آغا علي شمس کوڅه، ماموریت
۲۸	صفا	هدایت الله	نجیب زراب مارکیت، ۲۱۴ اتاق ۲ پوړ، قوای مرکز
۲۹	پامیر	وحید الله	خیرخانې مېنې لومړۍ برخه، نجارانو کلا
۳۰	ستي	ولي الله	تایمني پروژه، دریېیم سړک

باور دی چې پر پورتنیو کېبلي شبکو سربېره یو شمېر نورې کېبلي شبکې هم په کابل کې فعالیت کوي او دا شبکې نورې هم د پراخېدو په حال کې دي، خو تر دې دمه موږ ته د همدغو شبکو په باب معلومات لاسته راغلل.

ب- په ولایتونو کې کېبلي ټلویزیوني شبکې:

گڼه	نوم	امتیاز خاوند	ولایت	ثبت نېټه
۱	برگ سبز	رحمت الله	بدخسان	۲/۷/۱۳۸۵
۲	جواد کېبل	احمد جواد	بدخشان	۲۰/۸/۱۳۸۵
۳	جل غر	احمد شاه	بدخشان	۷/۱۰/۱۳۸۵
۴	بغلان	عبدالرسول بغلانی	بغلان	۲۸/۳/۱۳۸۲
۸	افغان	محمد رفیع	پلخمري	۴/۱۲/۱۳۸۳
۹	چاه‌آب	حفیظ الله	تخار	۴/۱۲/۱۳۸۳

www.sikaraam.com

۱۰	قناعت	محمد سرور	جوزجان	۱۵/۵/۱۳۸۴
۱۱	آسمان کېبل	سید اسدالله	جوزجان	۹/۲/۱۳۸۴
۱۲	آقچه کېبل	سید یوسف	جوزجان	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳	خوست کېبل	محمد هاشم	خوست	۱۷/۲/۱۳۸۴
۱۴	سرپل کېبل	الحاج محمد الله	سرپل	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۵	خرم کېبل	سید ندیم	سمنگان	۵/۱۰/۱۳۸۵
۱۶	سمنگان	کریم الله	سمنگان	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۷	جهان نما	محمد ناصر	شبرغان	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۸	غزنوي	صدیق الله	غزني	۱۱/۹/۱۳۸۳
۱۹	تونوغ	محمد افضل	فاریاب	۱۸/۵/۱۳۸۲
۲۰	ستاره الکر	روزي قل	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۱	پامیر فاریاب	سید محمد نسیم	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۲	روشن	سید شکرالله	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۳	اندخوی کېبل	روزی قل	فاریاب	۵/۲/۱۳۸۴
۲۴	فاریاب جهان نما	اورنگ زېب	فاریاب	۴/۲/۱۳۸۲
۲۵	کندز جهان نما	فرید حسن	کندز	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۶	جزیره	سید محبوب الله	کندز	۹/۲/۱۳۸۵
۲۷	قطغن	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۸	اتفاق	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۹	شرق کېبل	عبدالله	کنـدز	۲۸/۱۱/۱۳۸۵
۳۰	ډیجیټل لغمان	احسان الله	لغمان	۵/۴/۱۳۸۲
۳۱	ملت	سید شکیب	لغمان	۱۴/۷/۱۳۸۲
۳۲	پامیر کېبل	احمد ولي بدوي	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۳	رومان کېبل	محمد رفیع	بلخ	۲۲/۱/۱۳۸۲

www.sikaraam.com

۳۴	پامیر	احمدولي بدوي	بلخ	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۵	مصور کېبل	محمد ناصر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۶	البرز	قربان	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۷	گلسرخ	عبدالمتین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۸	صلح سیتي کېبل	عبدالغفور	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۹	آریانا بلخ	جواد	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۰	سمیع کېبل	محمد نسیم	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۱	سه ستاره	عبدالبصیر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۲	زحل	غلام حسین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۳	ستار کېبل	احمد فاروق ورکزی	مزار شریف	۸/۷/۱۳۸۳
۴۴	سوشل	عبدالطیف	مزار شریف	۲۳/۱۰/۱۳۸۳
۴۵	روین کېبل	فریدالله	مزارشریف	۱۲/۴/۱۳۸۴
۴۶	راشد کېبل	محمد اکرم	مزارشریف	۱۱/۴/۱۳۸۴
۴۷	نوبهار کېبل	عبدالبصیر	مزارشریف	۳۱/۵/۱۳۸۴
۴۸	خلم جهان نما	فتح محمد	مزارشریف	۹/۲/۱۳۸۴
۴۹	افغان کېبل	زلمی	ننکرهار	۲۱/۴/۱۳۸۴
۵۰	اسیا	وحیدالله	ننگرهار	۲۴/۴/۱۳۸۳
۵۱	شایق	شفیق الله شایق	ننگرهار	۵/۹/۱۳۸۳
۵۲	افشار	غلام حیدر	ننگرهار	۲۷/۲/۱۳۸۵
۵۳	تورغـــر	ایمـــل	ننگرهار	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۵۴	نیمروز کېبل	همایون	نیمروز	۲۸/۲/۱۳۸۵
۵۵	هرات کېبل ستي	محمد صدیق	هرات	۲۱/۷/۱۳۸۳
۵۶	هرات کېبل	عبدالرزاق	هرات	۲۰/۷/۱۳۸۳
۵۷	پیمان ستي	عبدالجمیل	هرات	۲۷/۷/۱۳۸۳

www.sikaraam.com

۵۸	صميم کېبل	عبدالرحيم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳
۵۹	وارث کېبل	فضل الدين	هرات	۲۴/۲/۱۳۸۳
۶۰	برادران يوسفزايي	عبدالرسول	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۱	خوشحال	چارگل	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۲	صالح تره کی	صالح محمد	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۳	عزيزي	عزيز احمد	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۴	جام	خواجه عبدالقهار	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۵	ظاهر کېبل	عبدالناصر	هرات	۲۸/۱۰/۱۳۸۳
۶۶	آرين هوټل	حميدالله	هرات	۲۷/۱۰/۱۳۸۳
۶۷	انوري	مسعود	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۸	بهروز	شمس الدين	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۹	اميد	احمد شاه	هرات	۲۱/۱۱/۱۳۸۳
۷۰	نجيب الله ديانت	نجيب الله ديانت	هرات	۱۳/۱۲/۱۳۸۳
۷۱	سپين غر	ايمل	هرات	۲۹/۱۲/۱۳۸۳
۷۲	تورغونډۍ	ادريس حازم	هرات	۱۷/۱/۱۳۸۴
۷۳	روشن	بصير احمد	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۴	هرات باستان	احمد فريد	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۵	افغان کېبل	پامير	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۶	زبير کېبل	اختر محمد	هرات	۱۳/۲/۱۳۸۴
۷۷	صميم	عبدالرحيم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳

سربېره پر پورتنيو کېبلي شبکو، نورې داسې کېبلي شبکې هم شته، چې يا يې په خپلو ولايتونو کې له اطلاعاتو او کلتور رياستونو د کار اجازه اخيستې، يا يې له مرکز څخه اجازه، خو تراوسه لا اطلاعاتو او کلتور وزارت د هغو کوم منظم لست نه دی وړاندې کړی.

www.sikaraam.com

۴- کتنۍ رسنۍ:

هغه ډول رسنۍ دي، چې هم کتل کېږي، هم لیدل کېږي، هم اورېدل کېږي او هم لوستل کېږي، دې ډول رسنیو ته برېښنايیزې

رسنۍ هم وايي، چې د انټرنټ په مټ خپرېږي، په دې ډول رسنیو کې ځانګړې پاڼې (وېبسایټونه)، شخصي وېبلاګونه او نور راځي. موږ دې ته ځکه کتنۍ رسنۍ وايو، چې کتل کېږي. د (کتل او لیدل) فعلونو یا مصدرونو ترمنځ، سره له دې چې ماناوې یې سره نږدې او مترادفې دي، خو حقیقي مترادفې نه دي. حقیقي مترادفې دېته ویل کېږي، چې یوه کلمه د مانا له پلوه سل په سلو

www.sikaraam.com

کې د بلې کلمې ځای ونیسي، نو څرنګه چې ټلویزیوني(لیدنی) او برېښناییزې یا انټرنټي (کتنی) رسنی سل په سلو کې تر یوې کټه ګوري لاندې نه راځي، نو ځکه مو ورته (کتنی رسنی) اصطلاح وکاروله. د کتنیو رسنیو ځانګړتیا داده، چې برید او سرحد نه لري او د سانسور خپسه یې هم په اسانی سره نه شي زندی کولای، نو ځکه خو هر څوک په ازاد مټ خپلې لیکنې ورلېږلای او که د سایټ د چلوونکو خوښه وي، هغه خپرولای شي. په پښتو او دري ژبو تراوسه په سلګونو وېبسایټونه او په زرګونو شخصي وېبلاګونه جوړ شوي او نور هم په ډېرې چټکی سره د جوړېدو په حال کې دي، مورږ به دلته یوازې تر دې دمه مشهورې پښتو او دري وېبپاڼې تاسو ته په لنډیز سره در وپېژنو:

الف- دولتي کتنی رسنی:

١- اریانا افغان هوایي شرکت: دمسافر وړونکو او بار وړونکو الوتکو په اړه معلومات په کې ترلاسه کولای اوهم افغانستان ته د سفرټکټونه په کې رانیولای شئ.

٢- اریانا ټکټ پلورنځی: د هالنډاو اروپایي مېشتو افغانانو لپاره دټکټ پلورنځي پاڼه ده، چې انلاین ټکټونه په کې رانیولای شئ.

٣- افغان سفارت په استرلیا کې: په استرلیا کې د افغانستان سفارت وېبپاڼه ده.

www.sikaraam.com

۴ - د المپیک ملي کمېټه: دا وېبپاڼه د افغانستان د بدني روزنې (سپورټ)، د ملي لوبغاړو او ملي ټیمونو په اړه معلومات خپروي.

۵ - د بهرنیو چارو وزارت: د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت رسمي پاڼه ده، چې د همدې وزارت او سفارتونو معلومات په کې ځای شوي دي.

۶ - د بیاودانولو وزارت: دهمدې وزارت داطلاعاتي مرکز وېبپاڼه ده، چې په هېواد کې د بیا ودانولو اړوندو پروژو په اړه معلومات خپروي.

۷ - د سوداګرۍ وزارت: دا د افغانستان د سوداګرۍ وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت اړوند مواد په کې خپرېږي.

۸ - د کرنې وزارت: دا د کرنې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات په دري او انګلیسي ژبو خپروي.

۹ - د کلیو او پراختیا وزارت: د کلیو او پراختیا وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت د فعالیتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۰ - د مالیې وزارت: د مالیې وزارت رسمي پاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري او انګرېزي) معلومات خپروي، د (ثروت) مجله هم دلته لیدلای شئ.

۱۱ - د مخابراتو وزارت: دا د مخابراتو وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې دهمدې وزارت په اړه معلومات او هم دهمدې وزارت ځینې خبرتیاوې خپروي.

www.sikaraam.com

۱۲ - داطلاعاتو کلتور وزارت: دهمدې وزارت وېبپاڼه ده، په درېو ژبو (پښتو ، دري او انګليسي) د نوموړي وزارت په اړه معلومات خپروي.
۱۳ - دعدليې وزارت:د افغانستان د عدليې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو ، دري، انګرېزي) د همدې وزارت د فعاليتونو په اړه معلومات خپروي.
۱۴ - دکانو او صنايعو وزارت: دافغانستان د کانو او صنايعووزارت انټرنټ پاڼه ده، چې د همدي وزارت د کارونو په اړه معلومات خپروي.
۱۵ - دلوړو زده کړووزارت: د افغانستان د لوړو زده کړو د وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات خپروي.
۱۶ - دمخدره موادو دکنټرول وزارت: په افغانستان کې د نشه يي توکو او مخدره موادو د کنټرول وزارت معلوماتي وېبپاڼه ده.
۱۷ - دولسمشر رسمي پاڼه: د افغانستان دجمهور ريس رسمي پاڼه ده، چې د ولسمشر د دفتر او مشرتابه دکتنو په اړه معلومات په کې خپرېږي.
۱۸ - کندهار راډيو ټلويزيون - دنوموړي ټلويزيون خپرونې، کندهار راډيو ،طلوع افغان ورځپاڼه او نور په زړه پورې مواد په کې مونډلای شئ.

www.sikaraam.com

ب- خپلواکې کتنې رسنۍ:

۱- اریا نټ- د جمشید شفق په مسولیت پر ۱۳۸۳ل کال تاسیس شوی، په دري ژبه پر خبرونو سربېره د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او کلتوري مسایلو په باب لیکنې خپروي.

۲- اراکوزیا - دارکوزیا افغان اعلاناتو تجارتي پاڼه ده، چې د همدې شرکت په اړه او هم دارکوزیا مشورتي ګروپ معلومات خپروي.

۳- اریایي: د عزیز جرئت په مسولیت په دري ژبه خپرېږي، چې مختلف سیاسي، ټولنیز او نور مطالب لري.

۴- الامارت: په افغانستان کې د طالبانو تحریک د فرهنګي چارو د کمیسیون پاڼه ده، چې سیاسي او جګړېزې پېښې، لیکنې او شننې په کې خپرېږي.

۵- ازادي: د نجیب روشن په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۶- ازمون ملي: د ویس ناصر په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۷- استادګل پاچا الفت - د ستر لیکوال اروانباد استاد ګل پاچا الفت پاڼه ده، چې د استاد د ژوندلیک ترڅنګ د هغه یو شمېر ادبي لیکنې خپروي.

۸- اسد ۲۸ - دا یوه خپلواکه ادبي، کلتوري او تاریخي پاڼه ده، چې د افغانستان او سیمي په اړه خبرونه، مقالې او نور مطالب خپروي.

www.sikaraam.com

۹ - اسمايي: د ډيپلوم انجنير حميدالله عبيدي په مسووليت خپرېږي، چې خبري، معلوماتي، کلتوري او سياسي مطالب خپروي. اکثره ليکنې يې په دري ژبه دي.

۱۰ - افغان ادبي بهير: د افغان ادبي بهيرځانګړې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي ادبي بهير د غونډو او فعاليتونو په اړه معلومات او همدارنګه ادبي او فرهنګي ليکنې خپروي.

۱۱ - افغان بېسيم: د همدې مخابراتي شرکت پاڼه ده، چې د شرکت معلومات او هم د همدې شرکت مخابراتي سامان الات په کې تر لاسه کولای شئ.

۱۲ - افغان جرمن انلاين: له جرمني هېواد څخه په پښتو ، دري او جرمني ژبو خپرېدونکې وېبپاڼه ده .

۱۳ - افغان رساله - په کاناډا کې د خپرېدونکي اخبار افغان رسالې پاڼه ده، چې د نوموړي اخبار مطالب او نور مواد په کې لوستلای شئ.

۱۴ - افغان فرهنګي يون: کابل مېشتو او پېښور مېشتو افغان ليکوالو له خوا خپرېدونکې په زړه پورې ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده .

۱۵ - افغان کلتور: په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې وېبپاڼه ده، چې د همدې ټولنې د فعاليتونو او نورو کلتوري مسايلو په اړه معلومات خپروي.

۱۶ - افغان لينګويجز: د جان محمد په مسووليت په پښتو، دري او انګرېزي ژبو خپرونې کوي.

www.sikaraam.com

۱۷- افغان ملت: د افغان ټولنپال ولسواک ګوند ځانګړې خپرنيزه وېبپاڼه ده، چې د دغه ګوند د تاريخچې، کار او مبارزو په باب معلومات لري.

۱۸- افغان نټ: يوه کلتوري او تاريخي وېبپاڼه ده، چې پر نورو په زړه پورو معلوماتو سربېره د پښتنود تاريخي او فرهنګي نوميالیو څېرو د پېژندنې برخه يې هم شتمنه ده.

۱۹- افغانستان: د ارواښاد کانديد اکاډميسين استاد محمد انور نوميالي فرهنګـــي ژوند، ليکنو او اثارو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۲۰- امين زی: د همت الله امين زي وېبپاڼه ده، چې بېلابېل مسايل خپروي.

۲۱- برېښنا: د برېښنايي کتابتون او په نوې او اسانه بڼه د پښتو کتابونو جوړولو او لوستلو لپاره لاربښوونې، مينوالو ته وړاندې کوي.

۲۲- بېنوا: په پښتو ژبه يوه غني او په زړه پورې وېبپاڼه ده، دورځنيو خبرونو او کلتوري موضوعاتو په خپرولو، د لوستونکو تنده ماتوي.

۲۳- پسرلی: استاد محمدصديق پسرلي ته ځانګړې شوې وېبپـــاڼه ده، چــې د نوموړي د ژوند، ليکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

www.sikaraam.com

۲۴ - پندار: مسول مدير يې عظيم بابک دی، په دري ژبه ببلابېل مطالب خپروي.
۲۵ - پوهاند دوست - د ارواښاد پوهاند دوست شينواري په نامه يوه تخنيکي معلوماتي پاڼه ده، چې د کمپيوټر په اړه معلومات خپروي.
۲۶ - پيام مجاهد: د پيام مجاهد اخبار وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اخبار ليکنې او نور مختلف سياسي مطالب په کې راځي.
۲۷ - پيام وطن: د ايمل پېروز په مسوليت خپرېږي، په دري ژبه ټولنيز، سياسي او نور مطالب خپروي.
۲۸ - پښتانه - دا پاڼه تر اوسه پورې پر پښتنو له راغلو سترو غميزو څخه د خلکو د خبرولو په موخه د هرې موضوع لپاره، تر يوه وخته ځانګړې کېږي.
۲۹ - پښـــتو اســـلام – دا د (نفيس علمي ټولنې) اسلامي پاڼه ده، چې په خپل وارسره په پښتو ژبه د اسلام د مبارک دين په اړه معلومات خپروي.
۳۰ - پښـــتو ســافټ: پښتو سافټ نومې د ښاغلي کمپيوټر پوه اسرار احمد کريمزي له خوا خپرېدونکې ښکلې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي له خوا جوړ شوي پښتو پوستکالي هم ترې د ګټې لپاره راکښته کولای شو.
۳۱ - پښتو: دا يوه اسلامي او نيمه تجارتي پاڼه ده، چې د اسلام تبليغي کسټونه په کې اوربدلای شئ او هم يې رانيولای شئ.

www.sikaraam.com

۳۲- پښتونخوا: د پښتنـو ټولنیـز ولسیـز ګوند په زړه پورې وېبپاڼــه ده، چـې میـنــه وال پــه کــې سیاســي، ټــولنیزې او کلتوري لیکنې موندلای شي.

۳۳- پښـتوټکی نېټ -دا یـوه خپلواکـه ادبـي پاڼـه ده،چې پـه انګلیسـي ژبـه د پښـتو او پښـتنو پـه اړه معلومـات، تـر بهرمېشـت ځوان کهول پورې رسوي.

۳۴- تاند- دا یوه کلتوري پاڼه ده،چې د ورځنیو خبرونو تـر څنګ بېلابېلې ادبي اوهنري لیکنې او نور مواد خپروي.

۳۵- ترقي: د دکتور محمد سالم سپارتک پـه مسـولیت خپرېږي او په دري ژبه بېلابېل مطالب خپروي.

۳۶- تل افغان - لـه مسـکوه خپرېدونکې خپلواکـه ، نـا پیېـلې ، فرهنګي، ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې کلتوري توکي او خبرونه خپروي.

۳۷- جوانـان بیدار: د طـارق پیکـار پـه مسـولیت، پـه دري ژبـه خپرونې کوي.

۳۸-جاوېـدان- پــه دري ژبــه پــر خبرونــو ســربېره سیاســي، کلتوري، ټولنیز او تاریخي مطالب هم خپروي.

۳۹- خیبر: دا هم یوه ناپیېلې هنري او کلتوري وېبپاڼه ده، چې په پښتـو او انګرېزي ژبو خپرونې لري.

۴۰-خاوران- د ضیا رهین پـه مسولیت پـه دري ژبـه، سیاسـي، کلتوري او ټولنیز مطالب خپروي.

www.sikaraam.com

۴۱- **د افغانانو پاڼوبې**: يوه خپلواکه ادبي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او افغانانو په باب معلومات خپروي.
۴۲- **د افغانستان کتابتون**: په دې وېبپاڼه کې د افغانستان هغه کتابونه ځای پر ځای شوي، چې د امیر عبدالرحمن خان په دارالاسلطنت مطبعه کې چاپ شوي دي.
۴۳- **داستانونه**: د انټرنټ پرمخ له کابله خپرېدونکې داستانونومجلې وېبپاڼه ده، چې له ګڼو ژبو پښتو ته داستاني اثار را ژباړي او هم د کیسې اړوند مواد مینه والو ته وړاندې کوي.
۴۴- **دعوت**: له ناروې څخه د «دعوت» نومې میاشتنۍ جریدې وېبپاڼه ده، چې د انټرنېټ پر مخ هم په زړه پورې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې خپروي.
۴۵- **دیدګاه**: د فیاض نجیمي په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات لري.
۴۶- **راه روشنايي**: د فرید فرخزاد په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.
۴۷- **رشاد**: اروابناد اکاډمیسین استاد عبدالشکور رشاد ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اروابناد استاد اثاراو د هغه په اړه لیکنې خپروي.
۴۸- **روزنه**: د نورمحمد عطازی په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز او نور مطالب خپروي.

www.sikaraam.com

۴۹- روښن شرکت: دا په افغانستان کې د ټلیفون د دویم نړیوال شرکت پاڼه ده، چې د شرکت ګرځنده ټلیفونو او سیم کارتونو په اړه معلومات خپروي.

۵۰- روښنايي: یو مدیره هئیت لري او ډول ډول ټولنیز، سیاسي او ادبي مسایل خپروي.

۵۱- روښنک: د انجنیر سید مهران په مسولیت په دري ژبه نشرات کوي.

۵۲- روغتیا- دافغان ډاکترانو له خوا جوړه شوې وېبپاڼه ده، چې د روغتیا په هکله تازه معلومات، لیکنې او څېړنې په پښتو ژبه خپروي.

۵۳- روهي: اروا ښاد کاندید اکاډمیسین استاد محمد صدیق روهي ته منسوبه پښتو وېبپاڼه ده، چې ادبي کلتوري، سیاسي او ټولنیزې لیکنې خپروي.

۵۴- رښتيني افغانان: یوه کلتوري وېبپاڼه ده، په پښتو او دري ژبو خپرېږي، د خبرو اترو د تالار او د افغانستان د نومیالیو څېړنو د پېژندنې برخه یې خورا په زړه پورې ده.

۵۵- زمونږ افغانستان: د ښاغلي اکمل ساپي له خوا یوه شخصي وېبپاڼه ده، چې ډېر په زړه پورې معلومات لري.

۵۶- زنده ګي: د فرید سیاوش په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات کوي.

www.sikaraam.com

۵۷- زیار ټکی نټ: د هېواد نامتو لیکوال او ژبپوهاند، د کابل پوهنتون پښتو پوهنځي استاد ښاغلي پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار وېبسایټ دی، چې د نوموړي استاد لیکنې، څېړنې او شعرونه په کې خپرېږي.

۵۸- ژواک: د کبیر شاغاسي په مسولیت خپرېږي او بېلابېل مطالب خپروي.

۵۹- سباوون انلاین: یوه خپلواکه کلتوري او ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انګریزي ژبو خپرونې لري.

۶۰- سپرغۍ: د سیاسي، ادبي، علمي او هنري افکارو او نظریو د خپرولو خپلواکه او ناپېیلې وېبپاڼه ده.

۶۱- سپېده دم: د واحد فیضي وېبپاڼه ده، چې په دري ژبه نشرات کوي.

۶۲- ستوری: د پښتنو د ټولنیز ولسولیز ګوند د پخواني مشر، ارواښاد ډاکتر کبیر د اند و ژوند په اړه بشپړ او په زړه پورې وېبسایټ دی، چې د نوموړي د سیاسي ژوند، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

۶۳- سلام فرهنګي ټولنه: د هالنډ مېشتې سلام فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د تاریخ، کلتور او لرغونپوهنې په باب څېړنیزې لیکنې خپروي.

www.sikaraam.com

۶۴- سمسور: یوه هنري پښتو وېبپاڼه ده، چې د پښتو موسیقۍ او افغاني هنر د وړاندې کولو تر څنګ، ځینې ادبي مواد هم خپروي.

۶۵- سورغر اوونیزه - دارکوزیا افغان مشورتي ګروپ له خوا خپرېدونکې اوونیزه ده، چې په کندهار کې په لوړ کیفیت او تیراژ خپرېږي.

۶۶-سیمه ییز مطالعات: د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز وېبپاڼه ده، چې د دغه مرکز د فعالیتونو او د سیمې د حالاتو په باب معلومات په کې خپرېږي.

۶۷-شاخه: د فضل الرحیم رحیم په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مطالب په کې خپرېږي.

۶۸- شبکه غروة الوثقی: د افغانستان لپاره د قرآنکریم تر ټولو لومړۍ او ستره انترنتي شبکه ده، چې د قرآنکریم په اړه هر راز معلومات او نورې اسلامي لیکنې خپروي.

۶۹-طنزونه: طنزونو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د غښتلي طنز لیکونکي ښاغلي محمود نظري له خوا خپرېږي.

۷۰- علامه حبیبي - دا د اروابناد لوی استاد پوهاند علامه عبدالحی حبیبي وېبپاڼه ده، چې د علامه استاد اثار په کې خپرېږي.

۷۱-فریاد ازادي: د جلیل پرشور په مسولیت خپرېږي او بېلابېل سیاسي او ټولنیز مطالب خپروي.

www.sikaraam.com

۷۲-کابل ناته: د ایشرداس وېبپاڼه ده، چې ډول ډول مطالب خپروي.

۷۳- گفتمان: د انجنیر عبدالله الم په مسولیت په دري ژبه سیاسي، ټولنیز او نور مسایل خپروي.

۷۴- لر او بر: له هالنډ څخه خپرېدونکې په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې د لر او بر افغانستان د ورځنیو پېښو په هکله، خبرونه،انځورونه او ویډیويي کلپونه خپروي.

۷۵- لوی افغانستان- یوه ازاده او خپلواکه وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او په سر کې دلوی افغانستان بېلابېل مسایل په پښتو ژبه وړاندې کوي.

۷۶-لیکوال - دلیکوالو لپاره دخالدهادي په زیارجوړه شوې ځانګړې پاڼه ده، چې دافغان لیکوالو په اړه مواد او معلومات خپروي.

۷۷-لیکوال: د افغان لیکوالو اود هغوی د اثارو په اړه د معلوماتو خپراوې ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۷۸-لېوال نټ: د لېوال شرکت وېبپاڼه ده، چې نوموړی شرکت په ارزانه بیه پښتوپوستکالي، د انټرنټ اسانتیاوې او کمپیوټر اړوند سامانونه مینه والوته وړاندې کوي.

۷۹- مسافر: یوه خپلواکه ادبي او هنري وېبپاڼه ده، چې پښتو موسیقۍ ته هم په کې ډېرځای ورکړشوی دی.

www.sikaraam.com

۸۰ - مستانه: په انټرنېټ کې د افغاني موسیقۍ او هنر تړوله شتمنه پاڼه ده، چې په وړیا توګه خپلو مینه والو ته موسیقي وړاندې کـــــوي.

۸۱ - مشرق سافټ: دا یوه تخنیکي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې په پښتو ژبه د کمپیوټر او انټرنېټ په اړه معلوماتي مواد خپروي.

۸۲ - ملالۍ جویا: د ملالۍ جویا د ملاتړ کمېټې په مسولیت، سیاسي او ټولنیز مسایل خپروي. اکثره لیکنې یې په دري ژبه دي.

۸۳ - مهر: د انجنیر عبدالقیوم میرزاده په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۸۴ - نهضت اینـده افغانسـتان: د پوهندوی دوکتور بسم الله شیوامل په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مسایل خپروي.

۸۵ - نورالانوار: د دوکتور عبدالستار سیرت ځانګړې وېبپاڼه ده.

۸۶ - نوید فردا: د فاروق فردا په مسولیت خپرېږي، په دري او پښتو ژبو نشرات کوي او ډول ډول خبري، سیاسي، ټولنیز او کلتوري مطالب خپروي.

۸۷ - هېـواد افغانسـتان - دا یو خپلواکه وېبپاڼه ده، د پښتو موسیقۍ او هنر تر څنګ نور کلتوري مواد هم خپروي.

www.sikaraam.com

۸۸- هېواد: د ښاغلي هېواد شېرزاد له خوا يوه شخصي ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده، چې د پښتو ادب او کلتور په اړه ليکنې په کې خپرېږي.

۸۹- وربل- دافغان ولسپال ځوانانو له خوا د ښځو لپاره ځانگړې شوې پاڼه ده، چې په پښتو او انگليسي ژبو خپرونې کوي.

۹۰- وطندار: د انجنير نجيب په مسوليت خپرېږي او په دري ژبه نشرات کوي.

۹۱- وړانگه: دا يوه ادبي او کلتوري وېبپاڼه ده، چې تاريخي او کلتوري مسايل په کې خپرېږي .

۹۲- ټول افغان: يوه په زړه پورې کلتوري وېبپاڼه ده، چې د بحث فورم، الکترونيکي لوبو او تخنيکي ستونزو د حل لپاره، موادو ته هم په کې ځای ورکړل شوی دی.

۹۳- ټيک افغان: د کمپيوټر د زده کړې يوه بډايه وېبپاڼه ده چې دافغانستان له هرات ښار څخه خپرېږي.

۹۴- گوربت: دگوربت فرهنگي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د ورځنيو خبرو تر څنگ نورادبي، کلتوري مواد هم په کې خپرېږي .

۹۵- ۲۴ ساعت: د مهدي بشير په مسوليت په دري ژبه نشرات کوي، خبري او نور مطالب خپروي.

www.sikaraam.com

پـر پورتنیـو خپلواکـو وېبپـاڼو سـربېره نـورې ازادې وېبپـاڼې هـم شته، چې تر دې دمه يې په باب معلومات زما لاس ته رانغلل. دغه راز کتنـې رسـنۍ پـه تېـره بیـا وېبپـاڼې پـه ډېـرې چټکـۍ سـره د زیاتېدو پـه حال کې دي، چې د ټولـو راټولـول یې اوسمهال ماتـه ممکن نه و.

خبري اژانسونه او خبرپاڼې

پر پورتنیو وېبپاڼو سربېره د دولتي اژانس ترڅنګ یو شمېر نور ازاد اژانسونه هم فعالیت لري، دا اژانسونه نه یوازې نورو رسنیو ته خبرونه او نور خپرنیز مواد ورکوي، بلکې خپله هم ځانګړې وېبپاڼې لري، چې اکثره يې په خپلو نومونو دي، چې دلته ورته اشاره کېږي:

۱ - **افغان اسلامي اژانس** - دا اژانس، چې پر ۱۹۸۲ م کال د یعقوب شرافت له خوا رامنځته شوی، په افغاني رسنیو کي د پام وړ رول لري.

۲ - **باختر اژانس** - دافغانستان د اطلاعاتو اوکلتور وزارت اړوند خبري اژانس دی،چې د افغانستان، سیمې او نړۍ په اړه خبرونه او نور معلومات خپروي.

۳ - **پژواک خبري اژانس** - خپلواک خبري اژانس دی، چې په پښتو ،انګلیسي اودري ژبو ، دافغانستان د ورځنیو خبرونو ترڅنګ دکلتوري خبرونو برخه هم لري.

۴ - **ققنوس خبري اژانس**- دا هم یو نوی خبري اژانس دی، چې د خبري اژانس تر څنګ نور کلتوري فعالیتونه هم لري.

www.sikaraam.com

۵ - کوکچه خبري اژانس- نوی جوړ شوی خبري اژانس دی، چې د هېواد د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۶ - هندوکش خبري اژانس- له څو کلونو راهیسې فعالیت لري، د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۷ - وخت خبري اژانس - په هېواد کې یو نوی جوړ شوی ازاد خبري اژانس دی، چې له ټول افغانستان څخه په درېو ژبو(پښتو ،دري، انګرېزي) خبرونه خپروي.
۸ - روز خبري اژانس- په هېواد کې یو نوی خبري اژانس دی، چې د صفيې میلاد له خوا جوړ شوی او پر خبرونو سربېره د نورو مسایلو په باره کې هم مطالب خپروي.
د یادونې وړ ده، چې د ټولو اژانسونو وېبپاڼې هم په همدې نومونو نومول شوي دي.

www.sikaraam.com

له پانګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

کله چې د افغانستان اوسنیو رسنیو ته ګورو ، نو طبعاً د هغو د تمویل د سرچینو په باب هم د سړي په ذهن کې پوښتنې راټوکېږي، له لیدنیو او اورېدنیو رسنیو پرته، چې هغه هم په پیل کې یو ډول مخنۍ پانګې ته اړتیا لري او یو شخص په اسانۍ سره نه شي کولای، دومره دروند مالي بار اوچت کړي، نورې رسنۍ په تېره بیا چاپي رسنۍ له چاپه بیا تر نشره پورې اکثره د زیان په زغم چلېږي. لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ د وروستیو څو کلونو په بهیر کې د خپل دوراني حرکت له لارې خپل ژوند تضمینوي، یانې دا چې د ګڼو اعلانونو د خپراوي او نورو ګټندویو پروګرامونو د جوړولو له لارې تر یوه زیاته بریده خپل لګښت پوره کوي، خو چاپي رسنۍ بیا په ټولنه کې د لوستي قشر د کمي له امله په دې دریځ کې نه دي، نو ځکه د رسنیو پر مالي لګښت د خلکو شک پیدا کېږي. د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون ددې اجازه نه ورکوي، چې کوم ګوند ، شخص یا ډله دې د خپلو سیاسي او رسنیزو فعالیتونو لپاره له بهرنیو سرچینو څخه نامشروع مالي پانګه ترلاسه کړي، خو څرنګه چې تر اوسه پورې

www.sikaraam.com

زموږ په ټولنه کې قانون په بشپړ ډول واکمن نه دی، نو د قانون له دې نیمګړې حاکمیت او خلا څخه یو شمېر کورني اشخاص او د رسنیو چلوونکي هڅه کوي، د ځان لپاره ګټه پورته کړي او یو شمېر لرې او نږدې هېوادونو او نړیوالو سیاسي او ناسیاسي، خیریه او نا خیریه موسسو څخه مغرضې او نا مغرضې مرستې ترلاسه کړي. دلته به له پانګیز پلوه د رسنیو پر څرنګوالي لنډې خبرې وکړو:

۱- دولتي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د دولت له خوا تمویلېږي او د دولت افکار ځلوي. دا رسنۍ په عمومي ډول د خپل لګښت ډېره کمه برخه هم نه شي پوره کولای او دولت د پخواني دود له مخې مجبور دی، په دې برخه کې زیان وزغمي. کله چې په هېواد کې ازادې رسنۍ رامنځته شوې، د دولتي رسنیو انحصار هم ختم شو، نو د لیدونکو، اورېدونکو او لوستونکو شمېر یې هم څه ناڅه کم شو. د باور له پلوه هم دولتي رسنۍ د پخواني تاریخ او دود له کبله په ښه دریځ کې نه دي، که څه هم د وروستیو څو کلونو په بهیر کې دولتي رسنیو ته هم د ځینو بهرنیو هېوادونو له خوا په رسمي ډول ډېرې مرستې شوي او لا هم دا لړۍ روانه ده، خو په مجموعي ډول دولتي رسنۍ اساساً د دولت له خوا تمویلېږي. د جاپان، جرمني، هندوستان، د امریکا متحده ایالاتو او ځینو نورو هېوادونو، د افغانستان د دولت له سراسري او ولایتي ټلویزیونونو او راډیوګانو سره په لسګونو ملیونه ډالره مرسته کړې، دغه راز د ځینو خیریه موسسو

www.sikaraam.com

له خوا له چاپي رسنيو سره هم مرسته شوې ده. لويې دولتي رسنۍ؛ ملي ټلويزيون او د هغه مربوط ولايتي ټلويزيونونه، همدارنګه راډيو افغانستان او ولايتي راډيو سټېشنونه دي، په چاپي خپرونو کې هېواد، انيس، اصلاح، کابل ټايمز، افغانستان ټايمز ورځپاڼې او د دولتي ارګانونو نورې اړوندې مرکزي او ولايتي خپرونې (اونيزې، مياشتنۍ او کلنۍ) راځي.

۲- تنظيمي يا ګوندي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د بېلابېلو سياسي ډلو او ګوندونو له خوا خپرېږي، د تمويل سرچينې يې هم د همدې ګوندونو مشروع او نامشروع مالي منابع دي.

په افغانستان کې د چاپي رسنيو په برخه کې ددې ډول رسنيو شمېر زيات دی، تنظيمي يا ګوندي رسنۍ هم د دولتي هغو په شان د فکري انحصار پر ناورغۍ اخته دي، ډېر مينه وال نه لري، يوازې د خپلو ګوندي ګټو او نظرونو پر محتوا راڅرخي. که څه هم ظاهراً ددې رسنيو لګښت د اړوندو ګوندونو له خوا ورکول کېږي، خو څرنګه چې په افغانستان کې اکثره سياسي ډلې له کورنيو مالي سرچينو څخه نه خړوبېږي او يا خپل کورني امکانات ورته پوره نه دي، نو دوی له ځينو هغو بهرنيو سرچينو څخه، چې دوی ورځنې په سياسي برخه کې الهام اخلي، ددې رسنيو لپاره هم پيسې ترلاسه کوي، خو لکه څنګه چې په سياسي برخه کې دا ډلې ټپلې خپل بهرني روابط ردوي، دغسې په رسنيزه برخه کې هم دوی دېته تيارې نه دي، چې خلکو ته رښتيا ووايي.

www.sikaraam.com

په افغانستان کې د داسې یو قوي او قانوني حکومت تر رامنځته کېدو پورې، چې دولت د هېواد پر ټول جوړښت بشپړ حاکمیت ولري او ټولې بهرنۍ مرستې له یوه فلتره تېرې کړي، دا ډول ستونزې به وي او د بهرنیو په مرسته د جوړو شویو ګوندونو رسنۍ به همدا ډول فعالیت کوي. یو شمېر سیاسي ډلې او ګوندونه اوس خپلې خپلې رسنۍ لري، د بېلګې په توګه:

اقتدار ملي، پیام مجاهد، محاذ، مجاهد جریدې، تمدن، فردا، نور، ټلویزیونونه، ملي جبهه، تکبیر، افغان ملت جریدې او نورې رسنۍ د ګوندي یا تنظیمي رسنیو له جملې څخه دي.

جمهوري غږ، همبستګي غږ، نوید فردا، پیام ملي، یووالی، میلاد وحدت، راه ازادی، ارمان مردم، نخبه او ځینې نورې هم، دا ډول رسنۍ دي.

۳- ازادې رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې په رښتیا هم د فکر او مالي امکاناتو له مخې ازادې وي. دا ډول رسنۍ د خپل دوراني حرکت له مخې خپل لګښت پوره کوي او په دې ډول خپل ژوند غځوي، خو په افغانستان کې ددې ډول رسنیو په تېره بیا د ازادو چاپي رسنیو ستونزه داده، چې تر ډېره وخته دوام نه کوي، اکثره له ځنډ او خنډ سره مخامخېږي، کله کله د مالي سرچینو د وچېدو له امله پر ټپه ودرېږي، کله د مسئولو چلوونکو د وظیفې د بدلون، کله د چلوونکو د زیاتې ستړیا او کله هم د خپلمنځي اختلافاتو له امله له منځه ځي. په افغانستان کې د اوسنیو ازادو رسنیو بهیر که څه هم له ځنډ و خنډ سره مل دی او اوسمهال له

www.sikaraam.com

ځینو دولتي او تنظیمي رسنیو سره د صحافت او مالي امکاناتو له پلوه رقابت نه شي کولای، خوېر ازادو رسنیو د باور تله ورو ورو درنېږي، د ازادو رسنیو د ودې بهیر طبیعي دی، خو د تنظیمي هغو تصنعي؛ هر کله چې د قانون حاکمیت رامنځته شي او د ټولو اشخاصو، سیاسي ډلو او ګوندونو پانګه رښه شي، نو هغه وخت کېدی شي ډېرې ګوندي خپرونې یا رسنۍ له ستونزو سره مخامخ شي. دا به هغه حالت وي، چې د ازادو رسنیو د نورمالې ودې لپاره ښه زمینه برابره شي، خو په تېر څو کلن بهیر کې هم دولتي، هم ګوندي او هم ازادو رسنیو بهرنۍ مالي مرستې ترلاسه کړې دي:

«تر ۲۰۰۲ کال پورې له خپلواکو رسنیو سره د متحده ایالتونو د نړیوالې پرمختیایي ادارې او اروپایي کمیسیون مرسته ۳۰ ملیونه امریکایي ډالره وه، چې شاوخوا ۱۵ ملیونه امریکایي ډالره یې د ولسمشرۍ ټاکنو پورې په اړوند فعالیتونو باندې لګېدلې وو.

په ۲۰۰۲م کال کې له خپل خپلواکو رسنیو سره مرسته خواوشا ۳ ملیونه امریکایي ډالرو ته راکښته شوه او په ۲۰۰۷م کال کې دغه ډول بودجه نه شته. په ۲۰۰۳م کال کې له رسنیو سره د اروپایي کمیسیون مرسته ۵ ملیونه یورو وه، چې په ۲۰۰۲ کال کې ۲۰۱ ملیونو یورو او په ۲۰۰۷م کال کې ۳۰۰۰۰۰ یورو ته راکښته شوه».[1] دلته به د ځینو ازادو رسنیو نمونه واخلو:

---

[1] ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.

www.sikaraam.com

شمشاد، سبا، لمر، افغان، طلوع، امروز ازاد ټلويزيونونه دي، سره له دې چې دا ټلويزيونونه ازاد دي، خو له فکري پلوه يې اکثرو لا تراوسه خپل ناپېيلتوب پوره نه دی جوت کړی. د ازادو ټلويزيونو په نوم نور ټلويزيونونه هم شته، خو اکثره يې تنظيمي لېوالتيا لري.

اکثره هغه راډيوګانې چې د انټرنيوز په مرسته جوړې شوي، اوس د مشخصو افرادو له خوا پر کار مصروفې دي. ټوليز شمېر يې تر اويا ستېشنونو هم اوړي. اکثره يې په بېلابېلو ولايتونو او ولسواليو کې فعاليت کوي.

ويسا، اراده ورځپاڼې، ګنج اونيزه، ائينه زن، هشت صبح، چراغ، عصر جمهوريت او ځينې نورې د ازادو رسنيو له جملې څخه دي. ازادې چاپي خپرونې په سوونو دي، خو په دې کې داسې چاپي رسنۍ چې ناپېيلتوب يې ډېر څرګند وي ډېرې زياتې نه دي.

۴- انجيو يزې رسنۍ: يو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم شته، چې د مشخصو انجيوګانو يا نادولتي موسسو له خوا تمويلېږي او د هغوی د فکر، نظر او فعاليتونو ښکارندويي کوي. که څه هم ځينې انجيوګانې له ځينو دولتي، تنظيمي او ازادو رسنيو سره هم مالي مرستې کوي او تر يوه بريده پرې د خپلو هدفونو ځينې قيدونه هم مني، خو ددې ترڅنګ خپله هم چاپي رسنۍ لري. ددې رسنيو صحافت د ازادو، تنظيمي او دولتي چاپي رسنيو په پرتله په لوړه بيه پرېوزي، ددې يو علت دادی،

www.sikaraam.com

چې دا رسنۍ د چاپ او خپراوي لپاره پراخې سرچينې لري. ددې ډول رسنيو عمر هم ډېر دوام نه کوي، عمر يې د خپروونکو موسسو له عمر او فعاليت سره مستقيماً ارتباط لري، که دا موسسې ژوندۍ او فعالې وي، نو دا رسنۍ هم کېدی شي فعالې وي، کله کله د رسنيو پانګه زياته او کله کمه شي، دا حالت هم د دوی د چاپي رسنيو پر ژوند متناسب تاثير لري. له فکري پلوه دا رسنۍ پر سياسي چارو ډېرې مصروفې نه دي، کله کله د ښځو د حقوقو او نورو مدني مسايلو په باب تبليغاتي هڅې کوي، خو اکثره خپرونې يې د خپلو صنفي او مسلکي فعاليتونو په باب دي. دغه څو چاپي رسنۍ دلته د بېلګې په توګه راوړو:

پيوستون، ډالۍ، کليد، صبا، همکاري، حقوق مردم، جامعه مدني، دموکراسي، مرسل او ځينې نورې.

۵- د ازادو رسنيو په نوم نا ازادې رسنۍ: د تېرو دېرشو کلونو پر مهال په افغانستان کې له ځينو نومونو او اصطلاحاتو سره عجيبه لوبه شوې؛ نومونه به يو ډول وي، عملونه به بل ډول. تر ۱۳۵۷ل کال وروسته په افغانستان کې د خلکو، مزدورانو، کارګرانو، کارګرې طبقې، د خلکو حکومت، د وطن ابادي، انقلاب، هېواد پالنه او داسې نور شعارونه له يوې خوا ګرم وو، خو دا چې ددې شعارونو پلويانو څومره خپل شعارونه عملي کړل او څومره خپلو شعارونو ته ژمن پاتې شول، هغه ټولو خلکو په خپلو سترګو وليدل. هغه بل لوري ته بيا د هرې ډلې ټپلې او تنظيم له نامه سره ضرور «اسلامي» روستاړی ملګری کېده؛

www.sikaraam.com

له «اسلامي» لفظ پرته د یوه حرکت پیلول هلته ناشوني وو، دا چې هغه ډلې ځومره اسلام ته متعهدې وې او بیا یې د خپلې واکمنۍ پر مهال په کابل او نورو سیمو کې څه وکړل، هغه هم ټولو خلکو ولیدل. د طالبانو نظام خو خپل بېل خصوصیات درلودل؛ هغوی له رسنیو په تېره بیا تصویري رسنیو سره نه پخلا کېدونکې واټن درلود، کله چې د طالبانو نظام ختم شو، ګڼو ډلو ټپلو خپل «اسلامي» روستاړي لرې کړل او د هغو پرځای یې «ملي» اصطلاح وکاروله، دا چې دا ډلې ټپلې ځومره ملي دي، دا اوس خلکو ته ښې معلومېږي. د رسنیو په برخه کې هم یوه داسې اصطلاح، چې تر نورو جالبه وه او د ورځې مود و، وکارېدله «ازاده، مستقله، خپلواکه، غیر وابسته، ناپیېلې...» څرنګه چې په افغانستان کې دا وخت نوې «دیموکراسي» راټوکېدلې وه او د رسنیو قانون هم نوی جوړ شوی و، نو هر چا د «ازاد» له کلمې څخه د خپل تعبیر، خپل استعداد او خپلې خوښې مطابق معقوله او نا معقوله ګټه پورته کولای شوه. یو شمېر سیاسي اشخاصو، چې دا مهال خپل ګوندونه یا پخوانۍ ډلې ټپلې ولیدل، نو په دې لټه کې شول، چې د ازادو رسنیو له لارې په «ازاد سیاسي بازار» کې ځان مطرح کړي. په همدې خاطر یو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم رامنځته شوې، چې ظاهراً د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو واقعیت کې خپل سیاسي، قومي، ژبني او سیمه ییز لیدلوري لري.

www.sikaraam.com

دوی تر ډېره حده کوښښ کوي، چې جنجالیز مسایل په یو اړخیز ډول مطرح کړي او په دې ډول ځان د شهرت پړاو ته ورسوي. دا ډول رسنۍ اکثره د هېواد د بېلابېلو شخصیتونو پر ضد تبلیغات کوي، خو اسلامي جمعیت تنظیم او د هغو په شان نورې ډلې، چې د جګړو د اصلي لوبغاړو په توګه مطرح وو او همدارنګه د هغوی د لوړ پوړو غړو په باب ځکه څه نه وايي، چې له هغوی سره فکري لېوالتیا او ارتباط لري، د بېلګې په توګه به د یو څو دا ډول خپرونو نومونه واخلو:

ملي ارمان، پیمان ورځپاڼې، اګاه، کابل اونیزې، نور، نورین ټلویزیونونه او داسې نورې رسنۍ. دا رسنۍ که څه هم په نورو مسایلو کې د خپراوي ازاد لاس لري، خو کله چې خبره د اسلامي جمعیت او نظار شورا په باب راشي او بیا د هغو د تېرو ناوړه عملونو په باب د لیکنو او ویناوو خپراوي ته، نو بیا دوی په اسانه زړه نه ښه کوي، چې دا ډول لیکنې او ویناوې خپرې کړي. د دوی د خپرونو لیدلوری له ورایه معلومېږي.

۲- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ: له نږدې شلو کلونو راهیسې یو شمېر نړیوالې رسنۍ د افغانستان لپاره خپرونې لري، خو د دې وروستیو څو کلونو په بهیر کې دا خپرونې نورې هم زیاتې او ځانګړې شوې دي ، په دې کې راډیویي او ټلویزیوني خپرونې په تېره بیا راډیویي هغه زیاتې دي. ددې خپرونو او رسنیو ټول لګښت د همغه مربوطه هېواد له خوا ورکول کېږي. طبیعي خبره ده، چې دا رسنۍ یوازې د افغانانو د اذهانو د خبرتیا

www.sikaraam.com

او روښانتیا لپاره کار نه کوي، د پردې تر شا خپل هدفونه هم لري، خو په هر ترتیب زموږ د ټولنې په خبرتیايي بهیر کې یې کارنده ونډه اخیستې ده. دلته به ددې رسنیو د ځینو لنډه یادونه وکړو:

ازادي راډیو: د افغانستان لپاره په شپه او ورځ کې (۱۲) ساعته په پښتو او دري ژبو نشرات لري او داسې اټکل کېږي، چې په افغانستان کې تر ټولو زیات اورېدونکي لري، دا راډیو ددې وس لري، چې د ورځنیو پېښو په باب تازه رپوټونه په مستقیم ډول خلکو ته ورسوي او نورې ژوندۍ خپرونې هم جوړې او خپرې کړي، نو ځکه یې د اورېدونکو شمېر هم زیات دی. ددې راډیو مرکزي دفتر د چک جمهوریت په مرکز (پراګ) او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی او مالي لګښت یې د امریکا متحده ایالاتونو د کانګرس له خوا ورکول کېږي.

بي بي سي: تر ټولو مشهوره او موثره راډیو ده، چې له دوو لسیزو راهیسې د افغانستان لپاره خپرونې کوي. ددې راډیو پښتو او دري خپرونې په افغانستان کې خپل خاص اغېز لري او د خلکو د باور کچه پرې ډېره اوچته ده. ددې راډیو مرکزي دفتر په لندن او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی. د تمویل چارې یې طبعاً د انګلیستان د حکومت او خپلو ګټندویو منابعو څخه سمبالېږي.

امریکا غږ اشنا راډیو: دا د امریکا دولتي راډیو ده، چې د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، پخوا ((د امریکا غږ)) په نامه یادېده او س ((د امریکا غږ اشنا راډیو)) په

www.sikaraam.com

نامه یاد ېږي. ددې ترڅنګ دوی د ((ډیوه راډیو)) په نامه بل راډیويي پروګرام هم لري، چې اکثره د کوزې پښتونخوا د پښتنو لپاره خپروني لري، خو د افغانستان سیاسي او ټولنیز مسایل هم په کې خپرېږي. سربېره پر دې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون هم ټول ټال یو ساعت د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپروني کوي، چې د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې خپرېږي. یو مهال د جرمني هېواد هم د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې په پښتو او دري ژبو همدومره نشرات درلودل.

ځینې نورې بهرنۍ راډیوګانې: ایران هم په پښتو او دري ژبو د افغانستان لپاره نشرات لري، چې دا نشرات ټول د ایران د حکومت په انحصار کې دي او د همغه دولت د فکر ځرګندونه کوي. د وچویله المان غږ، چین راډیو ، مسکو راډیو ، ال انډیا راډیو ، همدارنګه په افغانستان کې د ایساف له خوا خپرېدونکې (ازادۍ غږ راډیو) او ځینې نورې راډیوګانې هم د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپروني کوي، ددې راډیوګانو د تمویل سرچینې د همغو هېوادونو دولتونه دي.

د اغېز او موثریت له مخې په بهرنیو راډیو ګانو کې (ازادي)، (بي بي سي) او (امریکا غږ) تر نورو زیات تاثیر او زیات اورېدونکي لري؛ ددې راډیوګانو تاثیرات دومره زیات دي، چې په اورېدنیو رسنیو کې تر کورنیو دولتي او نا دولتي راډیوګانو هم ډېر تاثیر بښندي.

www.sikaraam.com

ځلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

د تېرو اوو اتوو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنۍ، د سیاست، اقتصادي اړو پېچ او خپلو تجربو تر بېلابېلو پړاوونو تېرې شوي او لا تېرېږي. په دې رسنیو کې له شخصي عقدو نیولې، تر رغوونکو ټولنیزو او سیاسي نیوکو پورې ډېر مسایل نشر شوي دي. تخصصي او علمي رسنیو البته په خپله برخه کې خپل رول ادا کړی او هغه رسنیزه خلا ، چې د نړېدې دوو لسیزو په بهیر کې رامنځته شوې وه، تقریباً ډکه شوې، خو په مجموعي ډول دا ډېره سخته خبره ده، چې ټولې رسنۍ دې له فکري پلوه، په څو فکري لیکو کې مطالعه او وارزول شي. هره رسنۍ په واقعیت کې خپل یو جلا فکر او لید لوری لري او که چېرې د یوې رسنۍ فکر له بلې سره هماهنګ او منطبق وای بیا خو نو بلې ته اړتیا نه پیدا کېدله. که موږ غواړو پر هر اړخیز ډول د رسنیو فکر وشنو نو اړ یو چې هره رسنۍ په جلا جلا ډلو تحلیل کړو، ان په دې حالت کې هم کېدی شي یوې واحدې نتیجې ته ځکه ونه رسېږو، چې د هرې رسنۍ فکر له پیله یو ډول، د کار په یو څه بهیر کې بل ډول او د

www.sikaraam.com

نور وخت په تېرېدو سره يې لا هم تغير موندلای دی. ځينو رسنيو د خپل ژوند په بهير کې له فکري پلوه منحني حرکت کړی، ځينو منکسر او يو شمېر رسنۍ بيا داسې دي، چې خپل خاص تنظيمي، سيمه ييز او قومي اهداف تعقيبوي او په فکري لوري کې يې چندان بدلون نه دی راغلی.

له دې ټولو متضادو او متغيرو نظرونو او ليدلوريو څخه يو څو مهمو مسايلو ته اشاره کوو، چې ځينو رسنيو رانغاړلي او پر همدې محور يې ليکنې او مطالب خپاره کړي دي.

۱ - ملتپالنه: په پرمختللو، مخ پر ودې او ان په وروسته پاتې هېوادونو کې ملتپالنه د هېواد د ملي ارزښتونو او مقدساتو په توګه مطرح وي؛ د يوې ټولنې رسنۍ، علمي او مدني مرکزونه، سياستوال او ليکوال، روڼ اندي، روحانيون او عوام ځانونه د ملي ګټو او ملي ارزښتونو پر پالنې او ساتنې مکلف ګڼي. سياسي ګوندونه او اشخاص د قدرت پر سر د مناقشې او مناظرې مشروع او نامشروع لارې کاروي، خو هېڅوک هم د ملي هويت او ملي ګټو پر وړاندې ودرېدلای نه شي. په هغو ټولنو کې چې جګړې ځپلې وي او ګڼې ناروغۍ په کې ټوکېدلي وي، يوه ناروغي په کې همدا وي، چې ځينې خلک هسې د ملي ګټو د تعريف او تشخيص لپاره پلمې لټوي او دوی په دې پلمه، چې اول بايد ملي ګټې، ملي هويت او ملي ارزښت تعريف شي، بيا پرې توافق وشي تر هغو وروسته به بيا موږ پرې بحث وکړو.

www.sikaraam.com

دا نو هغه پلمه ده، چې د معقول زور له استعمال پرته بل ځواب نه شي لرلای، ځکه په ټولنيزو علومو او سياسي چارو کې د يوې پديدې تعريف هغسې مشخص نه دی، لکه د ساينسي هغو په شان، چې څوک بيا په کې دويمه خبره نه شي کولای، نو کله که په ټولنيزو علومو او چارو کې خبره د تعريف پر سر توافق ورسېدله، نو بيا خو پلمه جوړونکي پر هېڅ ډول تعريف موافقې ته حاضر نه دي. زموږ په نظر ملي ارزښتونه همغه دي، چې د پېړيو په اوږدو کې د ملت بېلابېلو وګړو او اقشارو پرې له کومې سياسي لاسوهنې او فشار پرته توافق درلود، دوی دا ارزښتونه درانه ساتلي او چا يې چې پر وړاندې دريځ نيولی، د هغو پر وړاندې ودرېدلي دي.

زموږ ځينو رسنيو د ملت ددغو ملي او طبيعي ارزښتونو خيال ساتلی او کوښښ يې کړی دا سې څه خپاره کړي، چې په ملت کې د ملي روحيې د پياوړتيا سبب شي، د کمترۍ او پرديپالنې احساس له منځه يوسي او د ملت د ارزښتونو دفاعي جوړښت ټينګ کړي. که څه هم په تېر اوه کلن بهير کې د فعالو ملتپالو رسنيو شمېر د ناملتپالو او ملت ضد رسنيو تر شمېره کم و او لا کم دی، خو بيا يې هم ځينو ملي رسنيو په دې برخه کې د دفاعي او تعرضي رسنيو رول اجرا کړی دی. په چاپي رسنيو کې ويسا، ارادې، کليد خپرونو، پخلاينې جريدې، يو زيات شمېر ولايتي راډيويي او چاپي خپرونې او همدارنګه ځينو دولتي ليدنيو،

www.sikaraam.com

اوربډنيو او چاپي خپرونو د دې وروستيو څو کلونو په بهير کې تر يوه حده خپل ملي مسوليت ترسره کړی دی.

اريانا ټلويزيوني شبکې هم تر زياته حده د ملي ارزښتونو ملاتړ کړی، شمشاد، امروز او لمر ټلويزيونونو هم په دې برخه کې مناسبه ونډه اخيستې او افغان ټلويزيون هم تر خپله وسه کار کړی دی.

۲- سمون او ولسواکي:

د رسنيو يا مطبوعاتو په اړه دا خبره عامه ده، چې د ټولنې يا هېواد د څواک څلورمه قوه ده، طبعاً په هغو ټولنو کې، چې د دولت نورې درې ګونې قواوې پر خپل ځای، پر فعاليت بوختې وي، يوه بلې سره د همکارۍ او ارتباط له مخې په خپل حقوقي او قانوني مسير کې کار کوي، ټولنه يې تر مستقيم کنټرول لاندې وي او د هېڅ ډول انارشۍ وېره نه وي، نو په داسې حالاتو کې که رسنۍ د يوه څلورم رکن يا قوت په توګه مطرح شي، نه يوازې دا چې ټولنې ته يې هېڅ خطر نه شته او يا هم ډېر کم ګواښ ورڅخه متصور دی، بلکې د زياتې ګټې، سمون او هر اړخيزې ذهني رغونې او فکري پرمختيا اټکل يې شته. خو زموږ په ټولنه کې چې د دولت نورې درې ګونې قواوې لا تراوسه د استحکام، قوت او پوخوالي ټول مميزات نه لري، نه يې ټول هېواد تر بشپړ کنټرول لاندې دی او نه هم په خپل منځ کې پوره هماهنګي او همکاري لري، اداري فساد يې تر ستوني رسېدلی او د پوره اداري کفايت د نشتوالي له ستونزې سره هم مخ دي، نو په داسې

www.sikaraam.com

حالت کې د ډلـه ييزو رسنيو پـوره خپلواکي او بشپړه ازادي لـه خطرونو خالي نه ده. په هر حال دې ډول خطرونو او پرديپالنې تـه به هم، لږ څه وروسته اشاره وکړو، خو د اټکلي او بلفعلو خطرونو ترڅنګ د افغانستان اوسنيو رسنيو، د هېوادنيو چارو په سمون، د ځينو چارواکو د زياتو او نامشروعو غوښتنو په مهارولو او د ولسواکۍ په پراختيا کې کارنده رول لوبولای دی. همدا رسنۍ دي، چې د حکومت کړنې يې څارلي، ارزولي، د خلکو غږ يې دولت ته رسولی او د دولت فعاليتونه يې ولس تـه ورڅرګند کړي دي. د دې تېرو اوو کلونو پـه واټن کې هېڅ بلـه داسې مرجع يـا سرچينه، چې د حکومت د درېواړو ارګانونو سترګه دې لـه هغـو څخه وسوزي، له رسنيو پرتـه بلـه نـه وه. يـوازې همدا رسنۍ وې، چې دا ارګانونه يې تر يوه حد تر تاثير لاندې راوستي وو. پـه ټـوليز ډول د هغو نظرونو، مرکو او ليکنو شمېر لکونو تـه رسېږي، چې په هغو کې د دولت پر کړنو نيوکې شوي او د همدې ازادو رسنيو له خوا خپاره شوي دي. که چېرې همدا کورنۍ او بهرنۍ رسنۍ نـه وای نو خدای ج خبر، چې د افغانانو پـر ستوني بـه د ظلم څومره خطرناکه خپسه ناسته وه، هم به ولس کړول کېده، هم به وژل کېده او هم به ټکول کېده، خو د فرياد او چغې ايستلو توان او امکان به يې هم نه درلود، اوس که له يوې خوا په دولت کې د فساد، رشوت او خيانـت بـازار ګـرم دی، نـو نـادولتي موسسې او ان نړيـوالې خيريې او نادولتي موسسې هم د لوټ او تالان په دې پړاو کې تـر دولتي چارواکو او مامورينو کمې نه دي او ولس د فساد د ژرندې

www.sikaraam.com

ددغو دوارو پلونو ترمنځ ګیر دی، همدا رسنۍ دي، چې له دې فساد څخه پرده پورته کوي، که څه هم فساد تر دې حده لوړ او د مهارت تر وروستۍ کچې رسېدلی، چې خپله کله کله یو زیات شمېر رسنۍ هم د هغوی تر انحصار لاندې راځي او اوس لا هم، لوی، اصلي او ستر فسادګر، مفسدین، جنایتکار او محتکر د انتقاد له څپې معاف او خوندي دي او لا هم په اکثرو رسنیو کې ددې وس نه شته، چې هغو ته ګوتې وروړي، خو بیا هم ځینې رسنۍ شته، چې ددې ډول اشخاصو د لسګونو ډول ډول فسادونو له یونیم څخه پرده پورته کوي. یوه غټه مغالطه داده، چې خپله مفسدین، محتکرین او جنایتکاران د رسنیو خاوندان شوي او د ازادو رسنیو په نوم یې خپلې تنظیمي او شخصي رسنۍ فعالې کړي او پر دې بریالي شوي، چې عامه ذهنیت ګډوډ او ابهام رامنځته کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې ځینې خلک د ریښتینو او نا ریښتینو ازادو رسنیو توپیر ونه کړای شي، خو دې سره سره افغاني ازادې رسنۍ ورو ورو د پوخوالي پر لوري ګامونه اخلي او ورځ پر ورځ نوې تجربې ترلاسه کوي. د همدې ازادو رسنیو اغېز دی، چې په یو زیات شمېر دولتي موسسو کې په ښکاره ډول د فساد مخه نیول شوې ده، همدا رسنۍ وې، چې د هېواد له بېلابېلو ګوټونو څخه یې په خپلو راپورونو، د ولس د مظلومیت غږ، د حکومت لوړ پوړو چارواکو ته رسولای دی. ما څو ځله د ولسمشر له خولې په رسنیو او له خلکو سره په غونډو کې اورېدلي، چې زه د رسنیو له لارې پر دې ستونزه خبر شوم او

www.sikaraam.com

بیا مې د هغه ځای مشران او حکومتي چارواکي راغوښتي او مشکلات مې حل کړي دي. په لسګونو ځله داسې پېښ شوي، چې په یوه سیمه کې کوم دولتي چارواکي پر خلکو ظلم کړی او یا یې له خلکو سره ناوړه چلند کړی، مخکې تر دې چې د حکومت نورې اړوندې ادارې، لوړ پوړي حکومتي چارواکي خبر کړي، میډیا مخکې ترمخکې د خلکو غږ خپور کړی، جمهور رئیس څو ځله د همدې رسنیو له لارې د خپاره شوي رپوټ پر بنسټ خپل ځینې محلي چارواکي له دندې لرې او یا یې بدل کړي دي. همدا راز دا رسنۍ وې، چې دولتي چارواکي، مخور شخصیتونه او د ولس استازي او ان د دولت سیاسي مخالفین یې مخامخ سیاسي بحثونو ته سره کېنول او قضاوت یې ولس ته پرېښود، سره له دې چې په ځینو دا ډول بحثونو کې به د ازادو رسنیو په نامه ځینې نا ازادو رسنیو خپل لیدلوری هم پر بحثونو تحمیل کړی وي، خو بیا هم ډېرې داسې ازادې رسنۍ وې، چې د ناپیيلتوب اصل یې مراعت کړی دی. ازادو رسنیو ولس له دولت او دولت له ولس سره وصل کړی او یو بل ته یې د هغوی پیغامونه رسولي دي، ولس د ازادو رسنیو له لارې خپل فریادونه او غوښتنې حکومت ته رسولي، دغسې حکومت هم خپل غږ او هغه غوښتنې، چې د خپلو دولتي رسنیو له لارې یې د رسولو جوګه نه و، د همدې ازادو رسنیو له لارې، هم خپل ولس ته، هم خپلو مخالفینو، هم ګاونډیو هېوادونو او هم خپلو نورو سیالانو ته رسولي دي. دولتي رسنۍ، چې په افغانستان کې له لسیزو راهیسې د باور پر

www.sikaraam.com

بحران اختـه دي، پـه خپـل هېـواد ، سيمه او نړۍ کې يې اغېز کم دی، ځـای يـې همـدې ازادو رسـنيو ډک کـړی دی. د ازادو رسـنيو رول دومره زيات و ، چې کله به هم په افغانستان کې د پاکسـتان د پوځي مداخلې موضوع مطرح کېدلـه، نو د افغانسـتان دولت بـه زياتره د همدې ازادې رسنۍ له لارې خپل پيغام، ولس او نړيوالـو ته رسوه. همدې ازادو رسنيو به دا موضوع ډېره ګرموله، ان تـر دې حده چې يو وخت د پاکستان حکومت رسماً لـه نړيوالې ټولنې وغوښتل، چې حامد کرزی دې نور په ميډيا کې په موږ پسې تبليغ نه کوي. په مقابل کې د حامد کـرزي غبرګون دا و ، چې پاکسـتان دا مهـال پـه هر لحاظ تـر افغانسـتانه غښـتلی دی، پـه تېـره بيـا لـه پـوځي او اقتصـادي پلـوه، ماتـه همـدا يـوه لاره پـاتې ده، چې د (ميډيا) لـه لارې خپـل غـږ پورتـه کـړم او د دنيـا پـام پـه افغانسـتان کـې د پاکسـتان مـداخلې تـه راواړوم. پـه همـدې وجـه د پاکسـتان حکومـت ځـو ځلـه پـه پاکسـتان کـې پـر خپرېـدونکې افغـان ازادې ميـډيا بانـدې بنديز ولګـاوه. کـه څـه هـم د پاکسـتان پـر وړانـدې د افغانستان د ازادې ميډيا ژبـه تېـره وه او لا تېـره ده، خـو د ايـران د مـداخلو پـه بـاب بيـا هغـومره تېـزه نـه ده، دلتـه بيـا سـړي تـه د رښتيني، ازادې او خپلواکې ميډيا په باب پوښتنې راپيداکېږي، خو دې توپير سره سره ايران هم سل په سلو کې د ازادو رسـنيو لـه ګـوزارونـو خونـدی نـه دی. هغـو تنظيمونـو، ډلـو، رسـنيو او اشخاصـو تـه، چـې ايـران پيسـې ورکـوي، هغـوی خـو طبعـاً پـر ايرانپالنـه مصـروفې دي او د مـذهب تـر چتـر لانـدې د ايرانپـالنې

www.sikaraam.com

چوپړ کوي، خو په دې ترڅ کې بیا زموږ یو شمېر داسې ازادې رسنۍ شته، چې نه یوازې د پاکستان لاسوهنو ته متوجه دي، بلکې د ایران مداخلې هم له نږدې څاري، دې رسنیو د مذهب په جامه کې د ایران له مداخلو څخه پرده پورته کړې او هغه شبکې، اشخاص، تنظیمونه او رسنۍ یې رسوا کړي، چې په ښکاره او پټه د ایران له خوا تمویلېږي، ددې کار په مقابل کې نه یوازې ایرانپالو ډلو ټپلو سخت غبرګون ښودلی، بلکې د ایران حکومت هم سخت وارخطا شوی او په کابل کې د ایران سفیر څو واره د اطلاعاتو او کلتور وزارت له مسولینو او همدارنګه نورو دولتي چارواکو څخه جدي غوښتنه او هیله کړې، چې د ایران پر ضد باید دا ډول تبلیغات بند شي او که نه نو موږ به افغانستان ته پر خپلو مرستو(!) له سره غور وکړو.

د ایران سفارت د چارواکو ددې وارخطایۍ علت دا و، چې افغاني ازادو رسنیو د نښې منځ ویشتی و. افغاني ازادې رسنۍ اوس د شک، تردید او باور له همداسې کړلېچونو تېرېږي، خو د دې تېرو نږدې اوو کلونو په اوږدو کې، چې دې رسنیو کوم بریالیتوبونه ترلاسه کړي او څومره چټک پرمختګ یې کړی، د نړۍ په هېڅ هېواد کې د میډیا پرمختګ له دې چټک پرمختګ سره د پرتلې وړ نه دی؛ د دې تېرو څو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنیو د افغاني ټولنې اکثره برخې تر پوښښ لاندې راوستې دي.

((په ۲۰۰۲م کال کې کلید ګروپ او فریدریک ایبرټ سټیفټنګ (FES) د رسنیو د پوښښ، لاسرسۍ او د معلوماتو د

www.sikaraam.com

مهمو سرچینو په هکله یوه سروې ترسره کړه، ددې څېړنې له مخې:

- روانې جګړې د پوښښ تر ټولو لوړه کچه ۳۶،۱۷٪ ، د بشر حقونو ۷، ۱۰٪ او بیا رغونې ۵،۹٪ درلوده، خو که چېرې اقتصاد ۹۲،۵٪ چې د یوې بېلې کټګورۍ په توګه په پام کې نیول شوی و، ورسره یوځای شي، وروستی هغه ۴۲،۱۵٪ ته لوړېږي.
- د خلکو د اړتیاوو او غوښتنو په هکله راپورونه په بیا رغونې پسې راځي ۲۰،۸٪ ، سیاست په ده پسې راځي ۹۲،۷٪ او ټولنیز سلوک په سیاست پسې، چې ۹۲،۲٪ جوړوي.
- په سروې کې شاملې موضوع پورې اړوندې نورې ساحې د ټول پوښښ تر ۵٪ کمه برخه جوړوي، چې په دې کې مخدره مواد او د پوښښ لاندې راغلیو راپورونو ۹۳،۴٪ ، اداري فساد ۸،۴٪ ، نړیواله مرسته ۲۱،۴٪ ، چاپېریال ۷،۲٪ او د حکومتي ادارو حساب ورکول یوازې ۸۲، ۰٪ جوړوي.
- د بشر د حقونو په هکله د راپورونو د کتلو پر وخت دغه اړخونه په پام کې نیول شوي وو:
- د بشر حقونه په عمومي توګه ۳۳،۴٪ ، د ښځو حقونه ۳۰،۴٪ او ډیموکراتیک حقونه ۰۷، ۲٪.

www.sikaraam.com

- د معلوماتو سرچینې تر ډېره حده حکومتي وې؛ د خپرو شویو معلوماتو د نږدې ۴۰٪ نسبت حکومتي سرچینو ته شوی و، مرکزي حکومت ۹۲،۲۲٪ او ځایي حکومتونه ۴۸،۱۲٪. البته دغه پوښښ هغه وخت ۲۰،۵۲٪ ته لوړ شو، چې بین الحکومتي سازمانونه ۲۵، ۱۰٪ او بهرني حکومتونه ۱۹، ۲٪ په ورته ګروپ کې سره ونیول شول.
- د معلوماتو نورې سرچینې: اشخاص ۵۳،۸٪، مدني ټولنه ۲۳،۸٪، نور موسسات ۸،۷٪ او محلي فعالین ۴۲،۵٪ وو.
- نړیوال خبري اژانسونه د افغاني رسنیو د پوښښ ۷۲،۱۲٪ برخه جوړوي. دغه شمېر د رسنیو له خوا د باختر د دولتي خبري اژانس د نړیوالې څانګې له خوا د برابرو شویو خدمتونو په پام کې نیولو پر اساس ټاکل شوی دی. (باختر خبري اژانس تر ډېره حده ۸۵٪ بهرني مواد ژباړي).
کله چې باختر خبري اژانس ترې وابستل شو، نړیوالو خبري اژانسونو د افغاني رسنیو د پوښښ ۲۳، ۱۰٪ جوړوله.
- په څېړنه کې شاملو رسنیو د افغان خبري اژانسونو مواد کارول- ۷۲،۲۴٪ د هغو معلوماتو چې خپاره شوي، زیاتره د پژواک، افغان او باختر خبري اژانس په واسطه برابر شوي دي.[1]

---

[1] رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.

www.sikaraam.com

په دغسې يوه پېچلي سياسي، پرمختيايي او جګړه ييز حالت کې د رسنيو دا ډول پرمختګ له قربانيو پرته ناشونی دی، د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې په مجموعي ډول لس تنه افغان ژورناليستان وژل شوي، په لسګونو تنه لنډ مهالي زنداني شوي او په مجموعي ډول د ژورناليستانو پر وړاندې د تاوتريخوالي په سلګونو پېښې ثبت شوي دي. د همدغو قربانيو برکت و، چې زموږ په ولس کې د جرئت روحيه وروزل شوه، په سياسي ډلو کې د زغم کلتور تر يوه بريده دود شو، جنګسالارانو او نور زورواکو د رسنيو له وېرې په خپل تشدد کې کمی راوست؛ ان د افغانستان ملي شورا، چې د يو زيات شمېر جنګسالارانو، زورواکو او سرتمبه اشخاصو کميت په کې له ورايه ښکاري او پر لومړيو شپو ورځو يې ځان له هر ډول انتقاده خوندي باله، همدې ډله ييزو رسنيو کنټرول کړه او دا يې ورته څرګنده کړه، چې که تاسو پر حکومت نظارت کوئ، داسې نور څوک هم شته، چې تاسو هم وڅاري، نو په دې ډول ازادو رسنيو د ولس د ذهني کچې په اوچتيا او د ولسواکۍ په پراختيا کې تر خپله وسه ونډه واخيسته.

۳- پرديپالنه:

په تېرو بحثونو کې مو ورته اشاره وکړه، چې ټولې افغاني رسنۍ ازادې نه دي، د ازادو په نامه نا ازادې يا تړلې رسنۍ هم شته، چې د رسمي اسنادو او نورو حقوقي مدارکو له مخې يې سپينول او زباتول اسانه خبره نه ده، خو ددې رسنيو؛ تصويري دي

www.sikaraam.com

که چاپي، اورېدنی دي که کتنی، د چلوونکو له فکري ليدلوري او خپله ددې رسنيو د مطالبو له څرنګوالي سره ي ته پته لګي، چې ددې خپرونو سلسله چېرته رسي. د دې رسنيو خپرنيز حجم، ورځنی لګښت، د کارکوونکو د معاشونو او نورو لګښتونو قرينه او د لګښتونو دنه بشپړاوي دوراني حرکت، د سړي باور پياوړی کوي، چې دا ډول خپروني يا رسنۍ له بهرنيو سرچينو خړوبېږي. د دې رسنيو د چلوونکو ساده ګي په دې کې ده، چې خپل غرضونه او د پرديو ورسپارل شوي نظرونه، په اسانۍ سره نه شي پټولای او هر څه دومره ډانګپيېلي وايي، چې سړی فکر کوي؛ د کوم ګاونډي هېواد رسنۍ وي. دا رسنۍ له ظاهري سليقې يا ډيزانه نيولې، د ژبې تر کارونې او بيا د هغې تر فکري محتوا پورې اکثره محتويات داسې ډاګيز خپروي، چې بل ثبوت ته يې هېڅ اړتيا نه شته. په افغانستان کې د ازادو رسنيو په نامه د نا ازادو رسنيو تر شا کېدی شي د يو زيات شمېر هېوادونو په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو لاس وي، خو هېڅ بل ملک يا هېواد به په رسنيز فعاليت کې دومره مصروف نه وي، لکه ايران، چې په افغانستان کې بوخت دی. په افغانستان کې ګڼ شمېر ټلويزيونونه د ايران له خوا نصب او مونتاژ شوي او د نږدې اوياوو (۷۰) په شاوخوا کې چاپي رسنيو ته پيسې ورکوي. د پيسو د ورکړې په باب داسې کوم مستقيم سند نه شته، نه يې څوک پيدا کولای شي او نه هم په دې معاصره نړۍ کې څوک چاته د مداخلې داسې لاسوند په لاس ورکوي، چې هغه دې په سيمه کې د هغه نورو رقيبو ډلو ته هم په لاس ورشي، خو دا د لمر په

www.sikaraam.com

شان یو څرګند حقیقت او واقعیت دی، چې ایران په افغانستان کې مذهبي، ژبني، کلتوري، سیاسي او اقتصادي ټول هدفونه تعقیبوي، نور هېوادونه په افغانستان کې د ایران په شان کوم خاص ژبني او کلتوري هدفونه نه لري، البته نور هدفونه طبعاً لري، نو ځکه خو د ایران ستر مخالفین؛ د امریکا متحده ایالتونه او نور په افغانستان کې د ایران فرهنګي، مذهبي مداخلې ته د ډېر خطر په سترګه نه ګوري، ایران له دې حالت نه اعظمي ګټه پورته کوي او په افغانستان کې د خپلې اوږدې ستراتیژۍ پر اساس فرهنګي، مذهبي او ژبني فعالیتونه ترسره کوي. د ایران ترڅنګ پاکستان، روسیه، هند، ترکیه او د منځنۍ اسیا ځینې هېوادونه هم دلته خپل فرهنګي هدفونه تعقیبوي، خو ډېرې همغه کورنۍ شبکې او اشخاص چې له ایران سره اړیکې لري، له همدې هېوادونو څخه هم خوړلني ترلاسه کوي. ځینې رسنۍ په هېواد کې د هندي کلتور د خپراوي سبب ګرځي، دا خپرونې اکثره د ټلویزیوني فلمونو او ډرامو له لارې ترسره کېږي، کله چې څوک پر نیمه شپه کابل کې کوم شخصي ټلویزیون ګوري، نو په اکثرو کې یې هندي فلمونه خپرېږي، ځینې یې ډوبله شوي او ځینې له ډوبلې یا ژباړې پرته هم خپرېږي. ددې ډول ډرامو او فلمونو خپرول نه یوازې د ځوان نسل د روحیې د خرابېدو سبب ګرځي او زموږ د ماشومانو او تنکیو ځوانانو فکر کږوي، بلکې د کورنیو پر مېرمنو او نورو محسنو اشخاصو هم اثر کوي؛ په دې ډرامو کې دومره هنري قوت شته، چې یو ځل یا دوه ځله یې څوک وګوري، نو د مخدره موادو د روږدي په څېر پرې عادت شي، دا

www.sikaraam.com

ډول ډرامې نه یوازې پر اوږده مهال زموږ پر ټولنه منفي تاثیرات لري، بلکې همدا اوس یې هم په ګڼو کورنیو کې کورني اختلافونه پیدا کړي دي. کېدی شي په ناشمېره کورونو کې د همدې ډرامو د کتلو یا نه کتلو او په کورنیو کې پر مېرمنې او مېړه، خوانبې او نږور باندې د هغو د پرېوتو تاثیراتو له امله، د هغوی ترمنځ سختې لفظي او فزیکي جګړې او نورې خوابدۍ رامنځته شوې وي، خو ددې ډرامو او هندي فلمونو له لارې، د هندي کلتور ددې روان سېلاب تر شا کوم سیاسي او استخباراتي لاسونه کار نه کوي، دا یوازې د همغو تصویري رسنیو کار دی، چې غواړي له دې لارو خپل مینه وال زیات کړي او بیا د اعلانونو له لارې ګټه ترلاسه کړي. د هندي فلمونو د خپراوي لپاره نه یوازې دوی ته هندي کمپنۍ پیسې نه ورکوي، بلکې دوی لا مجبور دي د ځینو ډرامو د خپراوي په خاطر همغو کمپنیو ته پیسې ورکړي، خو د ایران فرهنګي او مذهبي مداخله بیا د هندوستان په شان نه ده، دوی له همدې فرهنګي او مذهبي لارې غواړي، په افغانستان کې د خپلې پراختیا غوښتنې د اوږدې ستراتیژۍ عملي کېدو ته لاره اواره کړي، نو ځکه خو یې دلته د اشخاصو او تنظیمونو په نامه ګڼ شمېر تصویري او نورې رسنۍ فعالې کړي او د هغوی لګښت برابروي. دا رسنۍ په ډېره سپین سترګۍ سره په څرګند او مستقیم ډول او له کوم هنري کیفیت پرته د ایراني کلتور د پراختیا لپاره کار کوي. ایرانۍ ژبه او لهجه ان په دې ډول کاروي، چې تصنع او تکلف په کې له ورایه ښکاري، خو څرنګه چې پرې د فشار قوه واردېږي، ځان اړباسي په همغه شکل

www.sikaraam.com

خپرونې وکړي، چې ایران یې غواړي. دا ډول رسنۍ دومره په پردیپالنه کې ډوبې دي، چې څوک هسې هم د ایران د مداخلې نوم واخلي، نو دوی بدورګې شي، ددې پر ځای، چې د ایران خپل مقامات او رسنۍ یې ځواب ورکړي، دوی یې پر ځواب اخته کېږي. په دې ډول رسنیو کې چاپي، تصویري، اورېدنۍ او کتنۍ ټولې شاملې دي. دا ډول خپرونې که د ایران له مالي او تخنیکي نعمت څخه محرومې شي، نو عمر یې تر یوې میاشتې هم نه شي غځېدلای، خو اوس یې د ازادو رسنیو رنګه تر ډېره بده کړې ده. اوسمهال په واقعیت کې ایران په رسنیزه برخه کې تر هر بل هېواد او ان زموږ تر خپل دولته هم برلاسی دی. ددې برلاسي یو علت د ایران خپله سرشاره مالي منابع دي، چې په دې برخه کې یې لګوي او بل علت یې دا دی، چې د افغانستان د دولت په درېواړو ارګانونو کې داسې لوړ رتبه او ټیټ رتبه چارواکي او مامورین شته، چې د ایران له دې پالیسۍ سره همغاړي دي او د ایران دې مداخلې ته لاره اواروي. د ځینو شمېرنو له مخې ایران هر کال رسنیو او فرهنګي چارو ته درې سوه (۳۰۰) ملیونه ډالره پانګه بېلوي، ددې پانګې یوه برخه یې په نورو هېوادونو او له هغې جملې نه په افغانستان کې مصرفېږي او نوره اکثره یې په خپله ایران کې لګېږي، دا په داسې حال کې ده، چې د افغانستان دولت د مامورینو له معاشونو پرته، د انکشافي کارونو لپاره د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته په کال کې یو ملیون ډالر پانګه هم نه ورکوي، خو ایران کېدی شي یوازې په دې فرهنګي او ژبنۍ برخه کې د افغانستان پنځوس برابره لګښت

www.sikaraam.com

وکړي، نو ځکه خو په افغانستان کې اوسنۍ میډیا تر ډېره ځایه د ایران لـه خـوا کنټرولېـږي او هغـه برخـه، چـې د ایـران ددې ډول مداخلې مخالفت کوي، هغه له تخنیکي، اقتصادي او صحافتي پلوه د ایران پلوه خپرونو په انډول په قوي دریځ کې نه ده. ضرور نه ده، چې مونږ دلتـه د ټولـو ایرانپلوه رسنیو نومونه واخلو، که نومونه یې یاد هم کړو، نو پرته له دې چې په رسنیو کې د ځان پر ضد یوه تبلیغاتي جبهه پرانیزو، بل څه نه شو ترلاسه کولای. د افغانستان دولتي ارګانونه هم، اوس په دې موقف کې نه دي، چې د پردیپالو رسنیو څارنه، پلټنه او کنټرول وکړي، که کولای یې شوای، نو خبره دې حد تـه نـه رسېدله، ددې ډول ارګانونو اکثرو دا غوښتنه او پوښتنه وي، چې ثبوت باید وړاندې شي، دوی ثبوت هغو کاغذونو ته وایي، چې رسماً د ایران د حکومت ټاپه او د چاروا کو لاسلیکونه ورباندې وي، خو هغو ته ثبوت نه وایي، چې عملاً د ایران د تاریخي ورځو، شخصیتونو او نظریاتو نمانځنه کېږي، د ایران په څرګند ملاتړ او لسګونو ملیونو ډالرو لګښت ورتـه مدرسې جوړېږي او پـه ملیونـو ملیونو ډالـره ورتـه ټلویزیونونه فعالېږي، ددې مدرسو او ددې رسنیو ورځنی لګښت ثبوت نه دی؟ ښه به وي، چې دلته د ثبوت په اړه د یو نومیالي سیاستوال یو مثال هم وړاندې کړو: «له خان عبدالولي خان نه چا پوښتنه وکړه، چې ته د هغه شخص په باب څه ثبوت لرې؟ هغه ورته وویل: «ثبوت له علایمو ښکاري؛ یو شی دی، ژېړ دی، ګرد دی، تریو دی، په لاس کې ځایېږي، نو پرته له دې چې زه یې درته ووایم، ته باید خپله پوه شې چې نارنج دی.» یو ډاکتر هم، چې د

www.sikaraam.com

یو ناروغ ناروغي تشخیصوي، نو له نښو نښانو او علایمو یې معلوموي، نو خپله دغه نښې نښاني او ددغو رسنیو فزیکي او فکري موجودیت، ایرانپالنه او ایرانستاینه د ایران د مداخلو ثبوت دی. یوازې یو مثال به د یوې ضروري بېلگې په توگه راوړو. (تمدن) ټلویزیون او د (خاتم النبین) په نوم د شیخ محمد اصف محسني تر چتر لاندې جوړه شوې مدرسه، د ایران د مداخلو څرگند ثبوت دی. د زیات باور لپاره خپله د ټلویزیون نشرات، د ټلویوزیون د مونتاژ چارې، وسایل او خپله د مدرسې داخلي او بهرنی جوړښت وگورئ، فکر کوم همدا به کفایت وکړي. کومې نورې ایران پلوه رسنۍ چې دي، هغوی په قصدي، شعوري او څرگند ډول د ایران تائید او توصیف کوي، تر دې بل زیات یا څرگند ثبوت څه ته وایې؟ پر ایران او هند سربېره، چې په بېلابېلو ډولو، کلتوري تاثیرات لري: ایران په ژبني، مذهبي او کلتوري او هند په کلتوري برخه کې، ځینې نور هېوادونه هم خپل خپل تاثیرات لري. زموږ میډیا په یو نه یو ډول د غربي کلتور د خپراوي لپاره هم کله کله استعمالېږي، دا کېدی شي د لویدیز کلتور عام تاثیرات وي او یا هم کېدی شي د ځینو رسنیو د اقتصادي گټو په موخه وي، خو په هر ترتیب دا ډول تاثیرات هم شته.

www.sikaraam.com

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز

د هرې پديدې شتوالی د هغې پديدې له ضرورت سره نسبت او تناسب لري؛ که چېرې په ټولنه کې د يوې يا بلې پديدې د شتوالي ضرورت او ظرفيت نه وي او چاپېريال ورته مساعد نه وي، نو هغه پديده اصلاً هېڅ رامنځته کېږي نه او که رامنځته هم شي، نو عمر به يې ډېر لنډ او تنګ وي. افغاني اوسنۍ رسنۍ هم زموږ د ټولنې يو ضرورت دی، خو دا چې دا رسنۍ د ټولنې ټولې اړتياوې خړوبوي او يا په دې لاره کې هڅه کوي که نه؟ دا بيا يو بل بحث دی. په هر ډول زموږ اوسنۍ رسنۍ پر ټولنه خپل تاثيرات لري او د ټولنې خپل تاثيرات بيا پر رسنيو دي، البته ځينې هغه رسنۍ چې له بهرنيو سرچينو خړوبېږي، د افغاني ټولنې د تعاملاتو ډېر خيال نه ساتي، خو بيا هم پر ټولنې زياتره خپل تاثيرات پرېږدي.

رسنۍ لکه څنګه چې په نورو ټولنو کې د خلکو د ذهني ودې سبب ګرځي، زموږ په ټولنه کې هم دا حالت لري، خو دلته څه ناڅه په ځينو برخو کې د انارشۍ لامل شوي هم دي، په هر ترتيب پر ټولنه يې ذهني تاثيرات شته، چې دلته به په څو کته ګوريو کې ورته نغوته وکړو:

www.sikaraam.com

۱- د ولس پر ذهن يې اغېز: په ولس کې د بېلابېلو پاړکو د ډلبندۍ او په خپله د رسنيو د بڼې او ظرفيت له مخې د ټولو رسنيو تاثير، پر ټولو خلکو يو شان نه دی. دلته کولای شو ټولنه له ذهني پلوه پر عوامو او خواصو يا عوامو او روښنفکرو پاړکو وو يشو:

الف- عوام: له رسنيو څخه د عوامو اخيستنه يا هم د ولس پر ذهن د رسنيو تاثيرات هغه شان نه دي، لکه د روښنفکرانو چې دي او نه يې تاثير هغه شان دی، لکه پر روڼ اندو. عوام او په تېره بيا نالوستی قشر د رسنيو له ټولو ډولونو څخه پوره ګټه نه شي اخيستلای او نه ورته لاسرسی لري. راډيو په کليوالي سيمو او ټلويزيون په ښاري سيمو کې د عوامو پر ذهن خپل خپل اغېز لري. عوام هم پر دوو برخو وېشلای شو، يوه برخه لوستي عوام او بله نالوستي عوام. له رسنيو څخه ددې دواړو اخيستنه هم يو شان نه ده. لوستي عوام د رسنيو پر دې پورته دوو ډولونو سربېره له چاپي او کتنيزو يا برېښناييزو رسنيو څخه، که چېرې لاسرسی ورته ولري، هم ګټه اخيستلای شي، بل د افغانستان د اکثرو او ان څه کم ټولو رسنيو ژبه رسمي بڼه لري، يانې په رسنيو کې د ليک او کتاب ژبه کارول کېږي، چې طبعاً دا د عوامو له ورځنۍ محاوره يي ژبې سره توپير لري، نو ځکه خو د عوامو يوه درنه برخه د رسنيو پر هغې رسمي ژبه سم نه پوهېږي، چې دوی يې کاروي. خو د عوامو لوستی قشر کېدی شي د ژبې له دې ډول کاروني ګټه واخيستلای شي.

www.sikaraam.com

د لیدنیو رسنیو تصویر تر ډېره بریده د رسمي یا لیکنۍ ژبې ستونزه اواره کړي، ځکه په دې ډول رسنیو کې تصویر په خپله خبرې کوي. خو دې رسنیو ته لا هم ډېر مزل پاتې، چې د هېواد کلیو، غرو او رغو ته ځان ورسوي، په هر ترتیب د افغانستان عوام (لوستي او نالوستي) په یو نه یو ډول له رسنیو او د هغو له بېلابېلو ډولونو سره تړلي دي. همدا رسنۍ دي، چې دا ستونزې یې وخت پر وخت حکومت ته رسولي او د حکومت د مسولینو پیغام یې هغوی ته لېږدولای دی. هر کله چې عوام یا ولس له دولتي چارواکو په تنګ شي او یا هم له نورو ظلمونو سره لاس او ګرېوان شي، نو وروستی دمه ځای یې همدا رسنۍ دي. رسنۍ تر دې حده د خلکو پر ژوند تاثیر کوي، چې یوه رسنۍ پر دې هم بریالۍ شوه، چې د یوې سیمې د خلکو څلوېښت کلنه دښمني پایته ورسوي. (لمر) ټلویزیون یو ځل د ننګرهار د (دره نور) ولسوالۍ د هغې سیمې د خلکو د ژوند پر حال یو رپوټ برابر کړی و، چې دا څو لسیزې په خپلو کلیو کې یو بل ته په مورچل کې ناست وو او پر دوارو خواوو ژوند ډېر تنګ شوی و، کله چې دا رپوټ له ټلویزیون څخه خپور شو، د مرکزي او سیمه ییز حکومت چارواکي ورته ډېر متوجه شول او دا شخړه یې د جرګې مرکې او دولتي فشار له لارې په داسې ډول اواره کړه، چې دواړه لورې پرې خوشاله شول. د سیمې خلکو د حکومت ترڅنګ له رسنیو (لمر) ټلویزیون څخه هم مننه وکړه، په واقعیت کې همدا رسنۍ ددې سبب شوې، چې دا ستونزه حل کړي. په دې ډول پر

www.sikaraam.com

رسنيو د سيمو خلکو باور زيات شو. افغاني رسنيو د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې د خلکو د ژوندانه او ستونزو په باب په لکونو راپورونه خپاره کړي، خو بيا هم هغه ډول، چې رسنۍ نورو ټولنو کې د خلکو پر ذهن حکومت کوي، دلته لا هغې مرحلې ته نه دي رسېدلي. کېدی شي ددې علت له يوې خوا د ټولنې د اکثريت نالوستوب وي، خو له بلې خوا د رسنيو نوی پيل شوی ژوند دی، چې تر اوسه لا ډېره تجربه نه لري او ډېر عمر يې نه دی خوړلای. ددې ترڅنګ د پخوانيو دولتي رسنيو تاثيرات هم رول لري، چې يو اړخيز نشرات يې کول او خلکو پرې باور نه کاوه، اوس شايد ځينې خلک فکر وکړي، چې ازادې رسنۍ هم همغه ډول رسنۍ دي. ددې ترڅنګ د ځينو رسنيو منفي ليدلوري او تګلوری، تنظيمي او قومي مميزات هم کولای شي پر رسنيو د خلکو باور کمزوری کړي، خو په هر ډول اوس زموږ په ټولنه کې د رسنيو اغېز ورځ پر ورځ زياتېږي، دا تاثيرات د ولس ذهن ته ور رسېدلي او لا ور رسېږي، خو لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه د ټول ولس پر ذهن دا تاثيرات يو شان نه دي. له رسنيو څخه د روښنفکره قشر او سياسي پاړکي تعبير، تفسير او ګټه اخيستنه بيا بل ډول ده، چې دلته به ورته په لنډيز سره اشاره وکړو.

ب- د روښنفکر قشر: رسنيو نه يوازې زموږ د عوامو پر ذهن تاثير کړی، بلکې تر هغو زيات يې د روښنفکرانو ذهنونو ته هم لاره کړې، اصلاً خو د رسنيو تاثيرات زياتره پر همدې روښنفکره قشر دي؛ رسنۍ په واقعيت کې د همدوی په زور

www.sikaraam.com

چلېږي، د همدوی افکار تمثیلوي او پر همدوی باندې تر هر چا زیات اغېز ښندي.

د افغانستان په اوسنیو ازادو رسنیو کې په زرګونو لیکوال، ژورنالیستان، تخنیکي کارکوونکي او د نورو برخو چلوونکي پر کار بوخت دي، څوک چې بحثونو ته راغوښتل کېږي او یا پرې بحثونه کېږي، هغوی اکثره له لوستي او روښنفکره قشر څخه دي، لندړه دا چې د یوې خپرونې یا رسنۍ چلوونکي، چې خپله روښنفکران وي، نو مخاطبین به یې هم طبعاً اکثره د همدې قشر اړوند خلک وي، خو د هېواد پر روښنفکره قشر د رسنیو تاثیر بیا هغه شان نه دی، لکه پر عوامو چې دی؛ رسنۍ د عوامو پر ذهنیت ورو ورو تاثیر کوي او که چېرې رسنۍ مثبت او یا هم منفي لیدلوري ولري، نو دا تاثیرات هم پر هغوی، ورو ورو اغېز کوي او یو اوږد زماني واټن غواړي، ددې علت دادی، چې زموږ د رسنیو ژبه د عوامو له هغې څخه تر یوځایه توپیر لري، خو دا تاثیرات بیا پر روښنفکره قشر آني دي. اوس زموږ ازادې رسنۍ د روښنفکره قشر په هغو بېلابېلو ډلو پورې تړلي، چې خپل خپل ذهني تمایلات لري، په ځینو برخو کې کېدی شي دا ذهني تمایلات خپلواکې سرچینې ولري، خو تر ډېره دا فکرونه له بهرنیو سرچینو څخه الهام اخلي، طبیعي خبره ده، چې د دوی له خوا سمبالېدونکې رسنۍ هم ددې ډول افکارو خپرندویې دي، دا هغه جریان دی، چې یو شمېر تحصیل کړي اشخاص یې پر خپرولو مصروف دي او یو شمېر نور بیا د دې جریان پر ضد خپل

www.sikaraam.com

فعالیتونه کوي، په دې ډول د هېواد د روښنفکره قشر یوه خورا زیاته برخه له رسنیو څخه د خپرېدونکو متضادو فکري جریانونو پر خپراوي، رفعې او دفعې مصروف دي. په دې منځ کې هغه ازادې رسنۍ، چې د خپلو اکو شخصیتونو له خوا خپرېږي، جانبي عوارض یې کم دي، خو ګټه یې زیاته ده، دا ډول خپرونې یا رسنۍ د هېواد د ټولو قشرونو په ذهني عمار کې کارنده ونډه اخلي او د ملت د ویښتیا به سبب ګرځي. دې ډول رسنیو د هېواد د یو زیات شمېر روښنفکرانو د ذهني سطحې په ښېرازۍ کې هم ښه رول ادا کړی او ادا کوي یې. که دا رسنۍ نه وای، ډېره سخته به وای، د هغو رسنیو مخه نیول شوې وای، چې د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو په واقعیت او حقیقت کې ازادې نه دي. په مجموعي ډول زموږ له رسنیو څخه، د هېواد روښنفکره قشر زیات اغېزمن شوی او اغېزمنېږي، دا اغېزمني، په مثبتې او منفي دواړو خواوو کې محسوسه ده.

۲- پر دولتي چارواکو یې اغېز:

د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې رسنیو، لکه څنګه چې د عام ولس او روښنفکره قشر پر ذهن خپل اغېز شیندلی، دغسې یې پر دولتي چارواکو هم تر بل هر څیز زیات اغېز کړی دی. په تېر اوه کلن بهیر کې د دولت ټول دربواره ارګانونه د رسنیو تر سخت فشار لاندې وو او ملي شورا یا پارلمان خو رسنۍ بېخي خپل رقیب او سیال ګڼه. که څه هم د ملي شورا یو شمېر زورواکو او

www.sikaraam.com

ناقانونه پانګوالو وکیلانو له ځینو رسنیو سره لاره ونیوله؛ د حق السکوت او تفاهم له لارې یې هغوی ته هم څه خواږه ورکړل، له قومي نسبت څخه یې هم ناوړه ګټه پورته کړه او یو شمېر رسنۍ یې د ځان ترڅنګ کړې، خو په عام ډول همدا رسنۍ وې، چې ددې نامتجانس پارلمان ناممکن هوسونه یې مهار کړل او پر انتقاد کوونکو یې هم په ولس کې د انتقاد روحیه پیاوړې کړه، ددې ترڅنګ یې اجرائیه قوه هم تر سخت فشار لاندې راوسته، د اکثرو سیمه ییزو او نورو سراسري زورواکو له ظلم و زوره یې پرده پورته کړه، دولت او د هغه د مخالفو ډلو استازو ته یې په ګردیو مېزونو کې د مخامخ خبرو اترو زمینه برابره کړه، ولس هم مخامخ د همدې رسنیو له لارې له چارواکو سره مخامخ شو. د دولت په داخل کې یې د مامورینو اداري فساد ډاګیز کړ، سره له دې چې اوس هم فساد ترکچې زیات دی، خو که چېرې د رسنیو دا وېره او کنټرول نه وای، نو د قدرت بله سرچینه خو نه شته؛ د قانون د تطبیق اصلي سرچینه خو خپله دولت دی، خو کله چې دولت د فساد پر ناروغۍ اخته وي، نو له رسنیو پرته د هیلې بله لار نه پیدا کېږي. د افغانستان په قضایي سیستم کې د رشوت او فساد له شتوالي څخه هم همدې رسنیو پرده پورته کړې او یو زیات شمېر قاضیان د همدې رسنیو له وېرې رشوت ته ډېر زیات زړه نه ښه کوي، نو چې د رسنیو دا وهم نه وي، نو یو قاضي، چې په حکومت کې د رشوت عام کلتور ویني، څه فکر کېږي، چې دی به په اسانۍ د رشوت له دې خوړلنیو څخه ځان وباسي؟.

www.sikaraam.com

ددې ترڅنګ رسنۍ، د دولتي چارواکو د ځينو نامشروعو هيلو په کنټرول او مهارولو کې هم لوی لاس لري، دګڼ شمېر مثبتو دولتي پرمختياوو په انعکاس کې يې هم فعاله ونډه اخيستې، په تېر څو کلن واټن کې يې ان تر دولتي خپرونو هم موثريت او کميت زيات و. په مجموعي ډول رسنيو هم پر دولت او هم پر ملت خپل ذهني تاثيرات پرې ايښي دي؛ رسنيو هغه بېلابېلو مسايل خپاره کړي، چې د دولت او ملت په ورځني ژوندانه پورې يې اړه لرله.

www.sikaraam.com

شپږم څپرکی

اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

په عام ډول ژورنالیزم او ادبیات سره ډېر نږدې اړیکي لري او ان سره تړلي دي. د ادبیاتو یو تعریف دا هم دی، چې «ادبیات یو ژبنی هنر دی». ژورنالیزم هم یو ژبنی مسلک دی. ژورنالیزم او ادبیات رښتیا هم دومره سره نږدې دي، چې کله کله یې په ځینو برخو کې بریدونه هم سره ګډ شي، سړی ژر حکم نه شي کولای، چې وواییي دا یو ژورنالیستیک اثر دی که ادبي؟ دا نږدېوالی نه یوازې زموږ په ټولنه کې محسوس دی، بلکې ټولې نړۍ کې دا نږدېوالی څرګند دی، البته پرمختللو هېوادونو اوس د مسلکي معیارونو له مخې هر څه سره بېل کړي دي. نه یوازې د ژورنالیزم او ادبیاتو بریدونه یې مشخص کړي، بلکې خپله په ادبیاتو او ژورنالیزم دواړو کې یې د بېلابېلو څانګو یا برخو بریدونه هم څرګند کړي، خو دا څرګندتیا په دې مانا نه ده، چې دوی دواړه یو بل سره اړیکي او پیوند نه لري. د ژورنالیزم او ادبیاتو ترمنځ اړیکي دومره زیات وو، چې زموږ په خپله ټولنه کې هم ډېر زیات وخت د ژورنالیزم پوهنځی، د بشري علومو او د ادبیاتو پوهنځی یو ډیپارټمنټ و او وروسته یې بیا د جلا پوهنځي بڼه غوره کړه. رسنیزې وسیلې بیا هغه خبرتیایي او خپرنیزې وسیلې دي، چې د

www.sikaraam.com

نورو ټولو ډګرونو په اند ول ژورنالیزم سره ډېر پیوند لري. په همدې خاطر رسنیو ته ژرونالستیکي وسیلې وايي. که دا خبره یوه فرضیه وګڼو، نو بیا خو ویلای شو، چې ژورنالیزم د ژوند د نورو خواوو ترڅنګ ډېر زیات د ادبیاتو په خدمت کې دی. همدا ژورنالستیکي وسیلې یا رسنۍ دي، چې د ادیب، ادبپوه او عالم پیغامونه ولس ته رسوي او عامه ذهنیت پرې روښانوي. رسنۍ ان دومره موثرې دي، چې د یوه ولس د ادبیاتو په وده کې ټاکونکی رول لري؛ رسنۍ ددې سبب ګرځي چې د یوې ژبې یوه ادبي دوره له بلې بېله کړي. موږ په خپله ټولنه کې د رسنیو دا جوت تاثیر ګورو، د پښتو ادبیاتو د دورو د وېش په باب له ځینو ادبپوهانو سره دا نظر دی، چې د پښتو ادبیاتو معاصره دوره د شلمې پېړۍ له دویمې لسیزې پیلېږي. په دې برخه کې د ځینو نظر دادی، چې دا مهال (سراج الاخبار) چاپي رسنۍ رامنځته شوه او دې کار د پښتو ادبیاتو په فکري تحول کې خپل اغېز درلود.

«د سراج الاخبار افغانستان لومړۍ ګڼه د مولوي عبدالروف په مدیریت د جنورۍ په (۱۱) نېټه، په (۱۹۰۲) م کال کې نشر شوه او بیا دغه جریده د انګرېزانو په لمسون د یو څه وخت لپاره مصادره شوه. مګر څو کاله وروسته یې د مشروطه خواهانو له خوا بیا په (۱۹۱۱) کال کې د سراج الاخبار افغاني تر نامه لاندې د محمود طرزي په مدیریت په خپرونو پیل وکړ».[۱]

---

[۱] پوهاند ډاکتر زېورالدین زېور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.

www.sikaraam.com

استاد محمد صدیق روهي وايي:

[((په افغانستان کې د سراج الاخبار دوهم ځل (۱۹۱۱ ع کال) په خپرېدو سره د پښتو معاصر ادب بنسټ کېښودل شو)).

((محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په (سراج الاخبار افغانيه) کې د پښتو نظمونو او مقالو خپرولو ته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه. د پښتو لومړی شعر چې په نومړې جريده کې خپور شو د مولوي صالح محمد کندهاري شعر دی.

دا څه عجب دوران دی	چې راغلی پر افغان دی
رنګارنګه ترقي ده	څه عجب محبوب عنوان دی
دا له کومه سو په موږ کې	چې ظاهر او نمايان دی
دا خو عصر د سراج دی	چې افغان ټول پرې روښان دی
ته سراج الاخبار ته ګوره	چې د ملک په تن کې ځان دی
اوس بيا نوراعلی نور سو	په پښتو چې دی ګويان دی.))[1]

که څه هم د يوې ژبې د ادبي دورې ټاکل په يوې رسنۍ او يا څو رسنيو پورې نه محدودېږي، خو کوم وخت چې سراج الاخبار، اخبار خپرېده، د هغه وخت د شرايطو او امکاناتو په پام کې نيولو سره يې پر پښتو او دري ادبياتو څرګند تاثير درلود. نو ځکه کله چې د پښتو معاصرو ادبياتو د پيل خبرې کېږي، د سراج الاخبار تاثيراتو ته هم په کې نغوته کېږي.

---

[1] کانديد اکاډميسين سرمحقق محمدصديق روهي، د پښتو ادبياتو تاريخ (معاصره دوره)، د محمدصديق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، **۵۳** او **۵۵** مخونه.

www.sikaraam.com

په ټولیز ډول ادبیات که له یوې خوا له موسیقۍ سره نږدې اړیکې لري، موسیقۍ پر نظم او شعر ډېره لګوي او بیا په خپله د شعر او یا نظم د تبلیغ وسیله هم ګرځي.

دغسې رسنۍ یا ژورنالستیکې وسیلې هم د ادبیاتو د تبلیغ، ترویج او خپرېدو وسیلې دي. په ژورنالیزم کې هم له ادبیاتو یا ادبي ژبې څخه کار اخیستل کېږي. ځینې ژورنالیستیک فورمونه لکه (اوچرک)، (ادبي راپور تاژ) او نور له ادبي ژانرونو سره نږدې پیوند لري. لنډه دا چې ژورنالیزم او ادبیات یا رسنۍ او ادبیات یو له بل سره اوږه پر اوږه روان دي او یو د بل د پرمختګ سبب کېږي. دلته به په لنډیز سره د رسنیو بېلابېلو ډولونو ته نغوته وکړو، چې د ادبیاتو د ودې لپاره څومره موثر نقش لوبوي.

چاپي رسنۍ او ادبیات: په افغانستان کې له لومړیو چاپي خپرونو؛ شمس النهار، ارشاد النسوان او سراج الاخباره رانیولې بیا تر دې دمه هېڅ داسې چاپي رسنۍ نه شي په ګوته کولای، چې په هغو کې دې د ادبیاتو یوه برخه نه وي ځلېدلې. ادبیات او د هغو بېلابېل ډولونه په واقعیت کې د چاپي رسنیو د خپرنیزو موادو یوه غوښنه برخه جوړوي او داسې یوه برخه ده، چې خلک ترې د خپل ذوق مطابق خوند او ګټه اخیستلای شي. سره له دې چې زموږ چاپي رسنیو د سیاسي تحولاتو او نورو رسنیو له امله وخت پر وخت خپل رنګ او خپله بڼه بدل کړي، خو په افغانستان کې چې هر مثبت او منفي بدلون راغلی، چاپي رسنیو له ادبیاتو سره خپله رابطه نه ده شلولې. ددې یو علت دادی، چې ادبیات هنر

www.sikaraam.com

دی او هنر ته په هر وخت د هر چا اړتیا وي. د زمانې په بهیر کې چاپي رسنیو ځکه د ادبیاتو زیات خپراوي ته زړه ښه کاوه، چې ادبي لیکنې بې خطره او بې ضرره دي، نورې لیکنې په تېره بیا سیاسي لیکنې کېدی شي جابني عوارض ولري؛ د رسنیو مسولینو ته له هغو څخه د بېلابېلو تعبیرونو له امله ستونزې راولاړې شي، خو د ادبیاتو په خپراوي کې د دې ډول ستونزو د پېښېدو احتمال کم دی، البته ځینې سیاسي شعرونه او نظمونه هم دا ډول ستونزې راولاړولای شي، خو په مجموعي ډول چاپي رسنۍ د ادبیاتو د ودې او پالنې لپاره ښه خپرنیز وسایل دي، بالمقابل ادبیات هم د رسنیو د خپرونو لپاره ښه مواد دي.

د ګڼو وجوهاتو له امله د رسنیو او ادبیاتو دا پیوستون تر اوسنیو چاپي رسنیو راروان دی. زموږ اوسنۍ چاپي رسنۍ، چې شمېر یې سوونو عنوانو ته رسېږي، له ځینو استثناتو پرته به هېڅ داسې خپرونه پیدا نه کړې، چې هغه دې ادبي برخه ونه لري؛ ضرور یې د خپلو مخونو یوه برخه ادبیاتو ته ځانګړې کړې ده، ځینې رسنۍ په منظم ډول د ادبیاتو لپاره خپلې کلیشې لري او ځینې هم له کوم ځانګړي عنوان پرته د ادبیاتو د بېلابېلو فورمونو یا صنفونو بېلګې خپروي. د ساري په توګه (الاسلام) اوونیزه د ادب کلکځونه لري، (ازادی) اوونیزه خپله ځانګړې ادبي پاڼه، (ارمان صلح) اوونیزه په اوونۍ کې یو ځل د ((شګوفه های نورسته په نوم ادبي پاڼه لري. (هېواد) ورځپاڼه د ((نکریزو پاڼه)) خپروي، (ملي ارمان) د ((فرهنګ کده)) په نوم پاڼه لري، (اصلاح) ورځپاڼه

www.sikaraam.com

«در گسترد فرهنګ»، «چراغ» ورځپاڼه د «درقلمرو بیکرانه شعر و ادب» د «ابادی» اوونیزه «دل نوشته ها» په نوم بېلابېلې کلیشې لري او تر دې عنوانو لاندې ادبي مطالب خپروي، «پکتیا غږ» او «شایق» جریدې، «ننګرهار» ورځپاڼه، «نړۍ» مجله او په سلګونو نورې چاپي رسنۍ خپلې ادبي برخې لري.

سربېره پر دې چې یو زیات شمېر چاپي رسنیو په خپلو پاڼو کې ادبي لیکنو ته ځای ورکړی دی. ډېرې نورې داسې چاپي خپرونې هم شته، چې یا ټولې یا اکثره برخې یې ادبي لیکنې خپروي، د ساري په توګه، داستانونه مجله، الفت او روهي مجله، ښکلا مجله، هوسۍ او ګوربت مجله او ځینې نورې.

که په مجموعي ډول د افغانستان ټولې چاپي رسنۍ له نظره تېرې کړو، نو د ژوند هېڅ ډګر او د هغه په باب هېڅ لیکنې به په کې دومره ځای او ځلا ونه لري، لکه ادبي برخه یا ادبیات یې چې لري.

اورېدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي رسنیو ترڅنګ راډیويي رسنیو هم د ادبیاتو په خپراوي کې ډېره زیاته ونډه اخیستې ده، ان تر چاپي رسنیو هم یې ونډه زیاته ده، راډیويي خپرونې تر چاپي هغو زیات مطالب ځایولای او خپرولای شي، راډیوګانې په واقعیت کې د ژرندو مثال لري، چې همېش باید پرې د لیکنو دانه سوره وي او که نه خو پر تېپه ودرېږي، په افغانستان کې د ډاکټر نجیب الله د حکومت تر رنګېدو دمخه د ټولو راډیويي خپرونو په سلو کې (۷۰) برخې نشرات موسیقي وه

www.sikaraam.com

او پاتې په سلو کې دېرش برخې نورو، ټولنیزو، سیاسي، دیني، علمي او نورو مسایلو ته ځانګړې شوې وې. ددې کار یو علت دا و، چې نورو لیکنو او پروګرامونو زیات وخت او لګښت ته اړتیا لرله او تر ډېره حده یې تکرار هم نه شو زغملای، ځکه د خپرونو تکرار خپرېدل د اورېدونکو پر ذوق منفي اغېز کاوه، نو یوازېنۍ او کم لګښته لاره همدا وه، چې دوی باید نوې او پخوانۍ موسیقي خپره کړي. د موسیقۍ تکرار خپرېدل نه یوازې اورېدونکي نه ستړي کول، بلکې په خپله د اورېدونکو غوښتنه هم وه، نو په دې خاطر به راډیویي خپرونې تر ډېره حده په موسیقۍ پوره کېدلې.

موسیقي که څه له ادبیاتو سره ډېر نږدې پیوستون لري، خو خپله ادبي خپرونې هم ډېرې زیاتې وې. د ډاکټر نجیب الله نظام تر ړنګېدو وروسته، په تنظیمواکۍ کې راډیویي خپرونې، لکه د ژوند د نورو برخو په څېر له ستونزو سره مخامخ شوې، په څومره والي او څرنګوالي کې یې ډېر تنزیل راغی، خو بیا هم کوم نشرات چې کېدل په هغو کې ادبي برخه شامله وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو غیر له هغې هم پر اکثرو تفریحي او موسقیزو پروګرامونو بندیز ولګېد، دا مهال ادبیاتو او شاعرۍ په تېره بیا ترنمي شاعرۍ د موسیقۍ ځای ونیو او پر هغه وخت به د فعالو راډیو ګانو له خپو څخه همدا مترنمه شاعري خپرېدله، مانا دا چې د ژوند د نورو برخو په انډول د ادبیاتو برخه کمه متضرر شوه. د طالبانو په واکمنۍ کې د نیمژواندو رسنیو، په تېره بیا د

www.sikaraam.com

راډیویي رسنیو له لارې د ادبیاتو خپراوي ته لاره خلاصه وه. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې یو دم دومره راډیوګانې راوټوکېدې، چې لکه د راډیوګانو بزغلې چې وشیندې، چا خیال هم نه کاوه، چې پر دومره کم وخت دې دومره زیات راډیویي ستېشنونه فعال شي. پر موسیقۍ لګېدلې بندیز هم اوتومات پورته شو او ګڼو راډیوګانو په متواتر ډول د موسیقۍ پر خپرولو پیل وکړ. د FM دومره راډیو ستېشنونه جوړ شول، چې د هېواد هر ګوټ یې تر پوښښ لاندې راوست، هر چېرته چې راډیو فریکونسي بدلوې، نو د موسیقۍ غږ دې تر غوږو کېږي. د موسیقۍ ترڅنګ ادبي خپرونې هم له شمېره ووتې، د راډیو کمیت دومره زیات شو، چې دوی مجبور شول د خپلو پروګرامونو د موادو پوره کولو لپاره پر موسیقۍ او ادبي خپرونو ډېره ولګوي، نو تقریباً هرې راډیو په خپلو څپو کې ادبي پروګرامونو ته ځای ورکړ، دې کار نه یوازې تېرو ادبي لیکنو ته د خپراوي زمینه برابره کړه، بلکې نور ګڼ شمېر ځوان لیکوال او شاعران یې هم وروزل، اکثرو راډیوګانو د پنځه لس دقیقه یې، نیم ساعته، یو ساعته او ان څو ساعته ادبي خپرونو پروګرامونه جوړ کړل، تر مشخصو او ښکلو کلیشو لاندې یې دا پروګرامونه سره منظم کړل. د بېلګې په توګه کلید راډیو په مرکز او ولایتونو کې د ((لونګو دربخې))، ((رڼه چینه))، شرق راډیو ((د غزل په زمزو کې))، ننګرهار راډیو ((د ستورو کاروان))، مرام راډیو، ((مرام په زمزمو کې)) ادبي خپرونې لري. بي بي سي راډیو د ((مرغلرو

www.sikaraam.com

امېل))، پېلوځی، اومه ستوډيو)) ادبي او هنري خپرونې لري، د امريکا غږ راډيو هم د شعر او موسيقۍ پروګرامونه او ادبي بنډارونه لري، ازادۍ راډيو، د ((شګو چينه)) ((د ګوړې اچار))، ((مربامرچ)) ادبي او طنزي خپرونې لري او همدا ډول هره کورنۍ راډيو چې اورې ضرور په کې ادبي خپرونه وي او يا هم د افغانستان لپاره بهرنۍ راډيوګانې چې اورئ، له ادبي خپرونو بې برخې نه دي. که په مجموعي ډول موږ د وروستيو څو تېرو کلونو په بهير کې د ټولو راډيو ګانو يوازې ادبي خپرونې محاسبه کړو، نو پر شپه او ورځ تر (۲۴) ساعتونو هم اوړي او دا هغه حالت او واقعيت دی، چې په اوسنيو راډيويي رسنيو کې ليدل کېږي، دا حالت د چا په خوب او خيال کې هم نه ګرځېده. طبيعي خبره ده، چې دا بهير زموږ د ادبياتو له غوړېدو او پرمختګ سره مرسته کوي.

ليدنۍ رسنۍ او ادبيات: د چاپي او اورېدنيو رسنيو ترڅنګ ليدنۍ رسنۍ، لکه څنګه چې د تاثير يا اغېز له مخې په قوي دريځ کې دي، دغسې يې د ادبياتو خپراوي کې هم کارنده ونډه اخيستې ده. پخوا چې افغانستان کې يوازې يو سراسري دولتي او نور څو ولايتي دولتي ټلويزيونونه فعال وو، نو دې ټلويزيونونو د اورېدونکو او ليدونکو ادبي ذوق تر يوه حده خړوباوه؛ د ((هفت شعر هنر))، (ټلويزيوني مجله) او نورو منظمو ادبي او هنري خپرونو د خپراوي ترڅنګ يې د ګڼو ادبي غونډو، مشاعرو او سيمينارونو رپوټونه هم خپرول، سربېره پر دې يې له

www.sikaraam.com

لیکوالو او شاعرانو سره مرکې هم کولې، د هغوی نوي چاپ شوي کتابونه يې معرفي کول. د طالبانو نظام تر ړنګولو وروسته چې په افغانستان کې د ازادو رسنيو څپه خپره شوه، نو دې سره ګڼ شمېر ټلويزيوني چينلونه فعال شول، هر ټلويزيون د خپلو نورو خپرونو ترڅنګ هنري او ادبي خپرونو ته پوره ځای ورکړی دی. ان نورې خپرونې يې لا د مهال له مخې دې کچې ته نه رسېږي. د ټلويزيوني خپرونو تاثيرات تر تېرو دوو رسنيو څکه زيات دي، چې دلته مطالب او مسايل هم ليدل کېږي او هم اورېدل کېږي، اکثره خلک ترې ګټه پورته کولای شي؛ هم يې خواص، هم لوستي قشر يې ګوري او هم نالوستی قشر د خپلې ذهني کچې مطابق ترې ګټه پورته کولای شي. تراوسه د ټلويزيوني خپرونو د پو ښنبن ساحه يوازې پر هغه چاپېريال راڅرخي، چې برېښنا په کې غځېدلې ده او له نورې ډول برېښنا ګټه پورته کوي. افغانستان کې د برېښنايي شبکې د پراختيا په حالت کې ټلويزيوني شبکې نورې هم غځېدی شي. ددې ليدنيو رسنيو بله ښېګڼه داده، چې په ځينو خپرونو کې يې ادبيات يا ادبي ليکنې، له ليکنې او ګړنې حالت څخه راکښلي او تصويري کړي دي. يانې د ادبي کلام د اورېدو ترڅنګ ليدونکی د پردې پرمخ د هغې تصوير هم ګوري، دا کار د ادبي کلام هغه روح او مانا راژوندي کوي، چې د دې کلام په متن کې پرته ده. ليدونکي په دې حالت کې نه يوازې د ادبي وينا له اورېدلو اغېزمن کېږي، بلکې د تصوير په قوت دی لا د هغې ادبي وينا د مانا تل ته ورننوزي. په ادبياتو؛ شعر يا يو

www.sikaraam.com

ژبني هنري اثر کې معمولاً دوه ډوله تصويرونه زيات ياد پږي: يو ته يې عيني تصويرونه وايي او بل ته يې ذهني، البته د دې دوو ترکيب هم شته، عيني تصوير همغه ته ويل کېږي، چې انځورګر يا عکاس د هغه فزيکي تصوير د کاغذ او يا هم د سکرين پر مخ ترسيم کړای شي او هغه مانا چې په خبرو يا ادبي اثر کې دننه خوندي ده، هغه د تصوير په قوت د کاغذ ياپردې پرمخ ترسيم کړي. ليدنيو رسنيو بل کمال دا کړی، چې د ادبياتو د بېلابېلو فورمونو لکه، لنډه کيسه، منځنۍ کيسه، اوږده کيسه، ډرامه او د ادب نور بېلابېل ډولونه يې مصور کړي او د ټلويزيون د پردې پر مخ يې خلکو ته څرګند کړي دي. اوس زموږ په ټولنه کې هېڅ بل شي د خلکو ذهنيت دومره نه دی تسخير کړی، لکه هندي ډرامو، چې پرې خپل تاثير غورځولای دی. ډرامه البته هندي ډرامې زموږ د ادبياتو برخه نه ده، خو په مجموعي توګه د ادبياتو يو ژانر دی. زموږ يو شمېر ټلويزيوني چينلونه پر دې بريالي شوي، چې خپل کورني توليدات ولري، د افغاني ادبياتو په بېلابېلو فورمونو کې د رامنځته شويو ليکنو پر بنسټ جوړ شوي هنري فلمونه، ډرامې او لنډې تمثيلي ټوټې خپرې کړي. البته لا اوس هم زموږ سينمايي هنر، توليدات او امکانات تر دې کچې نه دي، چې هندي او غربي فلمونو سره سيالي وکړي، نو په همدې خاطر يو زيات شمېر رسنۍ، په لويديځ، هندوستان، ايران او نور هېوادونو کې تيار جوړ شوي فلمونه د يوې تيارې مړۍ په څېر ليدونکو ته وړاندې کوي، خو دې سره سره په هېواد کې د

www.sikaraam.com

دولتـي او ازادو ټلويزيونونـو كـورني توليـدات هـم ورځ پـر ورځ زياتېږي او زموږ يو زيـات شمېر ټلويزيونـو د خپلو ادبي خپرونـو كميت او كيفيت ته پاملرنه كړې او دې لړۍ تـه دوام وركـوي. ملي ټلويزيـون تـر څو بېلابېلـو عنوانونـو لانـدې ادبـي خپرونـې لـري، ننګرهار ټلويزيون (د وږمو بهير)، د اريانا ټلويزيون د (بلې ډيـوې) اونـورو كليشـو لانـدې ادبي پروګرامونـه لـري، لمر ټلويزيـون څو بېلابېـل ادبـي پروګرامونـه وړانـدې كـوي، شمشـاد ټلويزيـون (د وږمـو بهيـر) او نـورې ادبي خپرونـې لـري، طلـوع ټلويزيـون، نـور، نورين، تمدن او ټول ټلويزيونونه هر يو خپلې خپلې ادبي خپرونـې لري، چې دا ټول په ټوليز ډول د ادبياتو له ودې سره مرسته كوي.

كـه پـه مجمـوعي ډول د ټولـو ټلويزيونونـو ادبـي خپرونـې سـره راټـولې كـړو، نـو پـر يـوه شـپه او ورځ يـې مجمـوعي نشـرات تـر څلېريشت ساعتونو رسېږي. كـه د ټول هېـواد پـه كچـه پـر شـپه او ورځ يوازې د ادبياتو په برخه كې تر (۲۴) ساعتونو زيـاتې ليدنـۍ ادبي خپرونې كېږي، نو په زغرده ويلای شو، چې دا زمـوږ د ادبي بهير په پرمختګ او د ځوانو ليكوالـو د استعدادونو پـه غـوړونـه كې ډېره زياته او مثمره مرسته كولای شي.

كتنـۍ رسنـۍ او ادبيـات: هـر څومره چې نـړۍ او علم پرمختـګ كـوي، پـه همغـه كچـه رسنـۍ هـم ورسـره وده كـوي. تـر چاپي، اورېدنيو او ليدنيو رسنيو وروستـه، كتنـۍ؛ برېښـناييزې او يـا انټرنيټـي رسنـۍ هغـه مـوثرې رسنـۍ دي، چـې تـر پـورتنيـو درېـوارو يـې اغېـز زيـات دی. تـاثير يـې پـه دې زيـات دی، چـې

www.sikaraam.com

پورتنۍ دربواړه رسنۍ يې په سينه کې پرتې دي. ياني دا چې انټرنيټي رسنۍ هم چاپي برخه لري، هم اورېدنۍ او هم ليدنۍ، خو له چاپي رسنيو څخه د اورېدنيو او ليدنيو رسنيو کار نه شي اخيستل کېدی، دغه راز له اورېدنيو څخه د چاپي رسنيو. همدا راز اورېدنۍ رسنۍ د ليدنيو کار نه ورکوي، خو ليدنۍ بيا د اورېدنيو کار هم ورکوي، خو په کتنيو رسنيو کې يو څوک کولای شي هم نننې موضوعات تعقيب کړي، هم د تېرو او اوسنيو، مياشتو او کلونو، په دې ډول که چېرې د يوې موضوع تاريخي شاليد ته اړتيا وي، نو کتونکي کولای شي، هغو ته مراجعه وکړي، خو د نورو رسنيو لوستونکي، اورېدونکي او کتونکي ددې امکان نه پيدا کوي، چې دومره اسانتياوې ورته برابرې شي. په دې حساب کتنۍ رسنۍ تر ټولو رسنيو غښتلې او موثرې دي. البته ددې موثريت کچه په بېلابېلو هېوادونو کې توپير کوي. زموږ په ټولنه کې تراوسه پورې په سلو کې يوه سلنه خلک انټرنيټي اسانتياوې لري او له هغو څخه ګټه اخلي، سره له دې چې له اورېدنيو رسنيو څخه ګټه اخيستنه په افغانستان کې عامه ده او ددې رسنيو د پوښښ ساحه تر ټولو رسنيو زياته ده. د پوښښ د ساحې له مخې په دويمه کته ګورۍ کې ليدنۍ، رسنۍ راځي او په درېيمه درجه کې چاپي رسنۍ، خو انټرنيټي رسنۍ په ډېر سرعت سره پرمخ روانې دي؛ اوس د چاپي رسنيو په انډول انټرنيټي رسنۍ ډېرې زياتې کارول کېږي. د ساري په توګه که په افغانستان کې اوسمهال يوه ښه چاپي رسنۍ (ورځپاڼه) په پام کې

www.sikaraam.com

ونیسو، نو په منځني ډول پنځه زره ګڼې چاپېږي. ددې مانا داده چې زموږ په ټولنه کې د چاپي رسنیو لوستونکي (که د هر عنوان یوې ګڼې ته یې یو تن محاسبه کړې) په همدې شمېر دي، خو په انټرنیټي رسنیو کې داسې وېبپاڼې شته، چې ورځني کاروونکي یا لوستونکي یې هره ورځ تر یو لک کسانو هم اوړي، دا ددې مانا ورکوي، چې ددې رسنیو اغېز څو څو ځله تر چاپي هغو زیات دی او همدارنګه تر اورېدنیو او لیدنیو، اوس چې موږ افغانۍ کتنۍ رسنۍ ګورو، نو یو زیات شمېر وېبپاڼې یې ادبي برخه لري، نه یوازې ادبي برخه لري، بلکې داسې وېبپاڼې هم شته، چې ټولې له یوې مخې ادبي او کلتوري مطالب خپروي. په ځینو نورو کې بیا یوه درنه یاد وړ برخه ادبي ده او په ځینو کې بیا یوه برخه ادبي ده، داسې وېبپاڼې هم شته، چې پر خپلو ادبي خپرونو سربېره له هغو ځانګړو شخصي وېبلاګونو څخه هم مطالب را اخلي او خپروي یې، چې هغه اکثرو ادبي مسایلو ته وقف شوي وي.

لومړی هغه وېبپاڼې، چې یا یې ټولې لیکنې ادبي دي او یا یې ادبي لیکنې اکثره برخه جوړوي، په دې کې دغه وېبپاڼې شاملې دي:

طنزونه، افغانستان، زیار ټکی نېټ، ستوری، پسرلی، لیکوال، افغان ادبي بهیر، داستانونه، افغان کلتور، استاد ګل پاچا الفت او نورې...

www.sikaraam.com

دویم هغه وېبپاڼې دي، چې د ټولنیزو، سیاسي، علمي او نورو لیکنو ترڅنګ ادبي مطالب هم خپروي، لکه تاند، لروبر، ټول افغان، بېنوا، دعوت، روهي، سیمه ییز مطالعات، رښتیني افغانان، افغان ملت، سمسور، سورغر اوونیزه، هېواد افغانستان، تل افغان، لوی افغانستان او ګڼ شمېر نورې. سربېره پر دې په ځینو وېبپاڼو کې د بشپړو ادبي کتابونو لپاره هم کړکۍ پرانیستل شوي دي او ګڼ شمېر ادبي کتابونه اوس موږ په همدې وېبپاڼو کې لوستلای شو او هم یې چاپي بڼه له کمپیوټر څخه ترلاسه کولای شو. په دې وېبپاڼو کې له شعر څخه نیولې بیا د ادبیاتو تر یوه لوی فورم پورې دا د ادبیاتو ټول پنځول شوي ډولونه کتلای او لوستلای شئ. نه یوازې ددې وېبپاڼو پرمخ ورځني او نوي ادبي مسایل لوستلای شو، بلکې له دې لارې پخواني خپاره شوي ادبي مسایل هم په اسانۍ سره ترلاسه کولای شو. د کتنیو رسنیو دغو اسانتیاوو ته په پام سره ویلای شو، چې دا رسنۍ د ادبیاتو په وده او پراختیا کې اغېزمن رول لوبوي او ددې رسنیو په پراختیا سره دا اغېز نور هم زیاتېږي او پراخېږي.

www.sikaraam.com

اووم څپرکی

د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړاندیزیونه

هره پدیده، چې په یوه ټولنه کې رامنځته کېږي، پرمختګ کوي او شاتګ، دا خپل بېلابېل عوامل لري. کله کله یوه پدیده د بلې د پرمختـګ سبب ګرځي او کلـه کلـه بیا یـوه د بلـې پـر وړانـدې ودرېږي، نه یوازې د پرمختګ مخه یې نیسي، بلکې د نزول سبب یې هم ګرځي. افغاني رسنۍ که څه هم زموږ په ټولنـه کې یوه ډېره نوې پدیده نه ده، خو د تېرو اوو اتو کلونو په بهیر کې یې، چې کومه وده کړې او څومره زیاتې شوي، دا د هېواد په تېر تاریخ کې بې سـاري دي. کـه د رسـنیو د ودې دا چټـک بهیـر پـه دقـت سـره ډلبندي نه شي، تصنعي او طبیعي رسنۍ سره جلا نه شي، رسنۍ پر خپلو اصلي او طبیعي سرچینو ډډه ونه لګوي او د قوانینـو پـه رڼا کې حرکت ونه کړي، نو ددې خطر شته، چې د رسنیو دا اوسنی پیل شوی پرمختیایي بهیر به لـه څنډ او خنډ سره مخامخ شي او تر ټولو دمخه به ځینې مغرضې رسنۍ د ګټورو رسنیو ضد عوامل راوټوکوي. دلته به ځینو هغو عواملو ته نغوته وکړو، چې زموږ د

www.sikaraam.com

رسنیو د اوسني پیل شوي پرمختیایي بهیر له لا پرمختګ او اغېز سره مرسته کولای شي:

۱- د رسنیو قانون تطبیق: د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون د افغاني رسنیو د نورمال او طبیعي پرمختګ لپاره یو ښه تضمین دی، خو ددې تضمین مزي هغه وخت سستېږي، چې ځینې رسنۍ له دې قانون څخه ناوړه ګټه پورته کړي، ځینې له قانون څخه سرغړاوی وکړي او ځینې نورې د قانون پر ضد عمل وکړي. څرګنده خبره ده، چې پر اوسني وخت، نه یوازې رسنیز قانون، بلکې د افغانستان نورو اکثره قوانینو ته لا د تطبیق ټول شرایط نه دي برابر شوي، د قانون د بشپړ تطبیق د نشتوالي په حالت کې یو شمېر مغرضې او پردیپالې رسنۍ د ولسواکۍ او د بیان له ازادۍ نه ناوړه ګټه اخلي او د هېواد د ملي ارزښتونو پر ضد ځینې داسې خپرونې کوي، چې د ځواب نه ورکولو په حالت کې یو شمېر پردیپالې رسنۍ ددې وس پیدا کوي، چې د ازادو رسنیو رنګه هم بده کړي او د عام ولس په ذهن کې د ازادو او نا ازادو رسنیو د توپیر ستونزه رامنځته کړي. دا کار د ولس په ذهن کې د اکثرو رسنیو پر وړاندې کینه راپیدا کوي او د ټولو رسنیو رنګه ورسره بد ېږي، نو رښتینو افغاني رسنیو ته که غواړي خپل ژوند تضمین کړي، په کار ده، چې نه یوازې د رسنیز قانون تطبیق ته غاړه کېږدي، بلکې په خپله رسنۍ د قانون د تطبیق لپاره هلې ځلې وکړي. که چېرې ټولې رسنۍ پر خپل قانوني مسیر حرکت وکړي، نو پردیپالو رسنیو او یا په بله مانا هغو رسنیو ته چې له

www.sikaraam.com

بهره خړوبېږي، ددې زمينه نه برابرېږي، چې د افغانستان د ارزښتونو د بربادۍ په بيه له نورو څخه مالي امکانات ترلاسه کړي او يا هم د رښتينو ازادو رسنيو په نامه فعاليت وکړي. دا کار به د رښتينو ازادو رسنيو او تړلو رسنيو ترمنځ بريد روښانه کړي او کله چې دا لړۍ څرګنده شوه، نو بيا تړلې رسنۍ ددې وس نه پيدا کوي، چې يا له چا څخه نامشروع مالي امکانات ترلاسه کړي، يا د ازادو رسنيو په نوم فعاليت وکړي او يا هم د بيان له ازادۍ څخه ناوړه ګټه پورته کړي. دا کار بيا په خپل وار سره ددې زمينه برابروي، چې په افغانستان کې رښتيني ازادې رسنۍ د قانون په چوکاټ کې په نورمال او طبيعي ډول پرمختګ وکړي. طبيعي پرمختګ د رسنيو د ژوند لپاره تر ټولو ښه او مطمين تضمين دی. دې کار سره رسنۍ کولای شي نه يوازې، خپل ملي، ټولنيز او انساني مسووليت ترسره کړي، بلکې خپل ژوند ته هم په ډاډمن ډول دوام ورکړي او ګټندويې وسيلې هم شي.

۲- د رسنيو د مالي سرچينو سپيناوی: کله چې د رسنيو قانون او د هېواد نور وضعه يي قوانين تطبيق شي، نو د رسنيو مالي سرچينې ورسره اوتومات سپينېږي، کله چې د رسنيو مالي سرچينې سپينې شي، دې سره جوخت د طبيعي او تصنعي رسنيو هويت هم څرګندېږي. هر کله چې د نامشروع سرچينو د مخنيوي امکانات برابر شي، نو هغه رسنۍ ورسره ډېرې ژر له منځه ځي، چې له نورو ناقانونه سرچينو څخه پيسې اخلي. کله چې دا ډول رسنۍ له منځه لاړې شي، نو په رښتيا هم

www.sikaraam.com

ښتينې ازادۍ او دولتي رسنۍ پاتې کېږي. له ازادو رسنيو سره هم د مالي سرچينو سپيناوی دا مرسته کوي، چې پر خپلو متو ډډه ولګوي، دا حالت پر ازادو رسنيو د خلکو باور پياوړی کوي.
اوس لا هم زموږ رسنۍ د باور له بحران سره مخامخ دي. د باور بحران نه يوازې په سياسي مسايلو، بلکې په رسنيزه برخه کې هم ډېر مهم دی. که يوه رسنيزه وسيله د خلکو باور راخپل نه کړای شي، نو د هغې د چلند ساحه ډېره راتنګېږي، د پېژندنې کچه يې راټيټېږي او دا کار بيا ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د پانګې د ترلاسه کولو امکانات راکم کړي. هر کله چې د رسنيو د مارکېټ ساحه راتنګه شي، نو د رسنيو د ژوند دوام هم ورسره سختېږي.
په هر ډول که د رسنيو مالي پانګه رڼه شي، نو هغو رسنيو، چې اوس يې د ازادو رسنيو ځای نيولی؛ د بهرنيو په ملاتړ خپرېږي، ازادۍ او ان دولتي رسنۍ ورسره د صحافت او خپرنيو امکاناتو له مخې مقابله نه شي کولای، دا به له صحنې څخه حذف شي، يوازې دولتي او ازادو خپرونو ته به لاره اواره شي. د ازادو رسنيو د مارکېټ ساحه به هم پراخه شي او پر دې رسنيو د خلکو د باور کچه به هم زياته شي، د باور د کچې لوړتيا او د مشروع مالي امکاناتو ترلاسه کول، هغه دوه ستر عوامل دي، چې د رسنيو د ملي رسنيز ژوند په حرکت کې رغنده رول لوبولای شي.
۳- د سترو ارزښتونو پالنه: لکه په تېرو بحثونو کې چې مو څو ځله ورته اشاره وکړه، په افغانستان کې د اوسنۍ ديموکراسۍ تر چتر لاندې ګڼ شمېر رسنۍ راوټوکېدې، خو دا

www.sikaraam.com

رسنۍ ټولې په طبیعي ډول نه دي رامنځته شوي. هغه رسنۍ چې د بهرنیو په مرسته په تېره بیا زموږ د یو شمېر ګاونډیو هېوادونو د بېلابېلو چینلونو له خوا رامنځته شوي، د همغو هېوادونو ګټې پالي او د هغو افکار خپروي. دې ډول رسنیو د څو تېرو کلونو په بهیر کې د افغانستان د تاریخ، ملي هویت او سترو ملي ارزښتونو پر ضد ګڼ شمېر لیکنې او مرکې خپرې کړې او اوس لا هم دا لړۍ روانه ده. اوس هم یو ګڼ شمېر رسنۍ د پردیو له خوا څرېږې او ځینې نورې رسنۍ بیا د ځینو زورواکو او ځینې نورې هم د تنظیمواکانو په لاس کې دي، د ازادو رسنیو شمېر هم کم نه دی، خو رښتینې ازادې رسنۍ له مالي پلوه د پردیپالو او تنظیمي رسنیو پر وړاندې په قوي دریځ کې نه دي. د رښتینو رسنیو د عملي واک د نشتوالي له دغه حالت څخه، پردیپالې رسنۍ د افغانانو د ملي هویت او ملي ارزښتونو پر وړاندې په څرګند ډول لیکنې او ویناوې خپروي. دې کار د عام ولس (اکثریت افغانانو) په زړونو او ذهنونو کې غوسه او کینه راپارولې، خو تراوسه لا زموږ ازادې او دولتي رسنۍ په دې دریځ کې نه دي، چې زموږ د ولس ټول نظریات منعکس کړي او نه هم په دې موقف کې دي، چې د پردیپالو رسنیو دښمني پر غاړه واخلي، نو که ازادې رسنۍ په لومړي ګام کې د رسنیو قانون د تطبیق غوښتنه وکړي او هغه عملي کړي، نو دا کار به د ازادو رسنیو په نامه د پردیپالو رسنیو مالي امکانات محدود کړي او له منځه به یې یوسي، ددې ترڅنګ که ازادې رسنۍ د خپلو ملي

www.sikaraam.com

ارزښتونو د ملاتړ او ځلونې لپاره راودانګي او د خپل ولس د زړه او فکر خبره نشر کړي، نو دې سره به د ولس زړه تش شي، پر ازادو رسنیو به یې باور زیات شي او د هغو تر شا به ودرېږي، په دې حالت کې به نه یوازې ازادې رسنۍ یو ملي ملاتړ ترلاسه کړي، بلکې په مالي ډګر کې به هم غښتلې شي، ځکه هر څومره چې یې رسنۍ په رښتیني او ملي ډګر کې وي، په همغه کچه یې د پلویانو، لوستونکو، اورېدونکو، لیدونکو او کتونکو شمېر زیاتېږي او د شمېر دا زیاتون د رسنیو د اقتصادي کچې له پیاوړتیا سره مستقیم ارتباط او تناسب لري، نو د ملي ارزښتونو پالنه او ځلونه د رسنیو له ودې، پرمختیا او پراختیا سره هر اړخیزه مرسته کوي.

www.sikaraam.com

وروستۍ یادونه

زما له ډېرو هڅو سره سره هغه څه چې ما غوښتل تر زیاته حده ډېر مسایل په دې اثر کې ځای کړای شول، خو بیا هم زما له هیلې سره سم ټول شیان په دې اثر کې رانغلل، په دې مانا چې دا اثر هغسې پوره او کره نه دی، چې ما په ذهن کې کومه نقشه ورته جوړه کړې وه. خو بیا هم څه چې پر دې زمانه او مهال زما په وس پوره وو، هغه مې ترسره کړل. ښه به وي چې دلته د دې اثر نیمګړتیاوو، برياوو او هیله من تیاوو ته لنډه اشاره وکړم.

۱- نیمګړتیاوې: د دې اثر نیمګړتیاوې دا دي، چې د هېواد د ټولو رسنیو د اسې بشپړ ډیټابیس چې یوه رسنۍ (چاپي، اورېدنۍ، لیدنۍ او کتنۍ) هم ترې پاتې نه وي، نه وړاندې کوي. د دې علت دا دی، چې دا کار د یوه شخص څه چې اوسمهال د حکومتي ادارو په وس کې هم نه دی. په دې اثر کې له همغه ډیټابیس څخه هم ګټه اخیستل شوې، چې اطلاعاتو او کلتور وزارت ترتیب کړی او له هغو سره خوندي دی، خو ما نه یوازې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ډیټابیس څخه ګټه اخیستې، بلکې د انټرنیوز، د ژورنالیزم د نړیوال مرکز، ملي راډیو ټلویزیون، د افغانستان میډیا ډایریکټري، باختر اژانس او نورو سرچینو څخه، چې د افغاني اوسنیو رسنیو ډیټابیسونه یې جوړ کړي او یا یې د هغو نوملړ ترتیب کړی، هم ګټه اخیستې؛ د دوی ټول معلومات مې یو بل سره پرتله کړي، تکراري مسایل مې ترې یوې

www.sikaraam.com

خواته کړي او کومې معلوماتي تېروتنې چې په کې راتـه څرګندې شـوي، هغـه مې څنګ تـه کړي دي. زما لـه خوا پـه ترتیب شـوي ډیټابیس کې، پـه چاپي، اورېدنۍ، لیدنۍ او کتنۍ برخه کې داسې رسنۍ شـته، چې د هېـواد پـه بېلابېلـو برخـو کې فعالیت کوي، خو د دقیقو معلوماتو د نشتوالي له امله پـه دې اثر کې نـه دي راغلي. دې سره سره د اثر په متن کې ځینې محتوایي برخې او ځینې جملې یوې او بلې برخې تـه تللي، د ځینو برخو تشریح هم راته کمه ښکاري او همدارنګه نورې نیمګړتیاوې.

۲ - برياوې: دا اثر په خپل ډول کې یو نسبتاً نوی اثر دی، سره لـه دې چې تـر ۱۳۸۰ل کـال دمخـه د افغانسـتان د رسـنیو، د ژورنالیزم د ودې، څرنګوالي او همدارنګه د رسنیو د شومره والي پـه بـاب بېلابېـل اثـار چـاپ شـوي، خـو څرنګـه چـې ددې اوو اتـو کلونو پـه بهیر کې رسـنیو لـه شومره ییـز او څرنګیـز پلـوه ډېـره وده کـړې، د هغـو پـه بـاب پـه هـر اړخیـز ډول څـه نـه دي لیکـل شـوي، د رسـنیو د کمیـت پـه بـاب ټولـو معلومـاتي سـرچینو تـه د هـر چـا لاسرسی اسانه و، خو ما چې د لېوالتیا او دولتي دندې له مخې له رسنیو سره سروکار درلود، نو د رسمي منابعو ترلاسه کول راته لـه امکانـه لـرې کـار نـه و، خـو دې سـره سـره دا سـرچیني مـا پـه ډېـرې سختۍ سره پیدا کړي او بیا چاڼ کړي دي. پر دې اثر تر حده زیات پـه تکلیـف شـوی یـم. لـږ تـر لـږه مـې پنځـه لـس ځلـه ددې اثـر تـوري کتلي، خو هر ځل چې مې کتلي، یـو لـږ نـور بدلونونـه مې پـه کې راوړي او نورو نورو بدلونونو ته مې هم زړه شوی دی. پـه پـای کې

www.sikaraam.com

دې نتيجې ته ورسېدم، چې هر څومره يې ګورم بيا هم د بدلون ځای په کې پيدا کېږي، نو ښه به دا وي، چې اوس يې همدلته ودروم او پاتې کارونه نورو وختونو ته پرېږدم.

۳- هيله منتيا: يوه تصادفي خبره داده، چې د افغانستان د اوسنيو رسنيو ګړندۍ وده د ۱۳۸۰ل کال له وروستيو څخه پيلېږي. ما په خپل دې اثر کې دا وده له همدې کاله څېړلې او نږدې اته کاله ټوله موده رانغاړي. يوې لسيزې ته يوازې دوه (۱۳۸۸) او (۱۳۸۹) کلونه پاتې دي، نو داسې اټکل کېږي، چې لسو کلونو په بهير کې زموږ رسنۍ لا وده وکړي، نو ماته دا هيله پيدا شوه که چېرې ژوند ياري وکړه او ۱۳۹۰ل کال پورې ژوندي وو، نو بيا به په دې لسيزه کې د افغاني رسنيو ټول لسکلن بهير په دقيق ډول وارزوو. يوه لسيزه به پوره شي. په دې اثر کې پر شتو موادو سربېره به نور دوه کلن پرمختګ هم ورسره يو ځای کړو او په هر اړخيز ډول به يې وشنو، دا نو که د خدای(ج) رضا وه او زموږ اوبه و دانه پر دې دنيا پاتې وه. اوس نو چې څه زما په وس کې وو، هغه مې ترسره کړل، ددې درنو لوستونکو مخې ته يې ږدم، هيله ده درانه لوستونکي پرې هم قضاوت وکړي او هم ترې ګټه پورته کړي.

په ډېر درنښت

پوهندوی محمد اسمعيل يون

کابل- افغانستان

www.sikaraam.com

اخځونه

۱- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، **۵۲**مخ.
۲- ۲۰۰۴،۵،Afghan Media Directory, first Edition, March
۳- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، **۴۷**مخ.
۴- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.
۵- د افغانستان اوسنی اساسي قانون، **۳۴**مه ماده.
۷- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۶- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.
۷-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۸-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون بېلابېلې برخې.
۹- د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، **۳۱**مه ماده.
۱۰- ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، **۵۲**مخ.
۱۱ - رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.
۱۲- پوهاند ډاکتر زیورالدین زیور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، **۱۳۸۵**ل کال، **۹**مخ.
۱۳- کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، د محمدصدیق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، **۵۳** او **۵۵** مخونه.

www.sikaraam.com

Contemporary Afghan Media

(2001 - 2008)

Written By:
M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3

9 789936 500303 >

د خپرونو لړ: (۳۱)